תלמוד ירושלמי · מפרשים · שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי כתובות

רבי דוד פרנקל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי כתובות

רבי דוד פרנקל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שיירי-קרבן-על-תלמוד-ירושלמי-כתובות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 12
הלכה ג 15
הלכה ד 18
הלכה ה 19
הלכה ו 20
הלכה ז 21
הלכה ח 21
הלכה ט 21
הלכה י 23
פרק ב 24
הלכה א 24
הלכה ב 26
הלכה ג 27
הלכה ד 29
הלכה ה 30
הלכה ז 31
הלכה ח 32
הלכה ט 33
הלכה י 33
פרק ג 35
הלכה א 35
הלכה ג 40
הלכה ד 40
הלכה ה 41
הלכה ו 41
הלכה ז 44
הלכה ט 45
הלכה י 45
פרק ד 46
הלכה א 46
הלכה ב 47
הלכה ג 48
הלכה ד 49
הלכה ז 53
הלכה ח 53
הלכה י 54
הלכה יא 54
הלכה יב 54
הלכה יג 55
פרק ה 56
הלכה א 56
הלכה ב 57
הלכה ג 58
הלכה ד 59
הלכה ה 59
הלכה ו 61
הלכה ז 62
הלכה ח 62
הלכה י 65
הלכה יא 65
פרק ו 65
הלכה א 65
הלכה ב 67
הלכה ג 67
הלכה ה 68
הלכה ז 69
פרק ז 69
הלכה א 69
הלכה ב 72
הלכה ו 72

הלכה ז 74
פרק ח 75
הלכה א 75
הלכה ב 76
הלכה ד 76
הלכה ה 76
הלכה ו 77
הלכה ז 77
הלכה ח 77
הלכה ט 78
הלכה י 79
הלכה יא 80
פרק ט 81
הלכה א 81
הלכה ב 85
הלכה ג 86
הלכה ד 86
הלכה ה 87
הלכה ו 88
הלכה ז 89
הלכה ח 89
הלכה ט 90
הלכה י 90
פרק י 91
הלכה א 91
הלכה ג 92
הלכה ד 93
הלכה ו 94
פרק יא 94
הלכה א 94
הלכה ב 95
הלכה ג 96
הלכה ד 97
הלכה ה 98
הלכה ו 98
הלכה ז 99
פרק יב 100
הלכה א 100
הלכה ב 102
הלכה ג 103
הלכה ה 104
פרק יג 105
הלכה א 105
הלכה ב 107
הלכה ג 110
הלכה ד 110
הלכה ו 111
הלכה ח 111
הלכה ט 111
הלכה י 112
הלכה יא 112

פרק א

הלכה א

בתולה שאם היה לו טענת בתולים וכו'. פירש"י ומתוך שיבא לב"ד יתברר הדבר כשיצא הקול שמא יבואו עדים ותימא דגרסי' בבבלי פ"ק דסנהדרין דף ח' ע"א וחכ"א מוציא שם רע בכ"ג מפני שיש בו דיני נפשות ופריך וכי יש בו דיני נפשות מאי הוי אמר עולא בחוששין ללעז קמפלגי ר"מ סבר אין חוששין ללעז ורבנן סברי חוששין ללעז ופירש"י ר"מ סבר אין חוששין שמא כשיבוא לב"ד ויצא הקול יבואו עדים ויעידו שזינת' תחתיו ועכשיו אין הבעל יודע ולא בא אלא להפסיד כתובתה ותיבעי כ"ג דשמא יבוא לדיני נפשות ורבנן סברי חוששין ע"כ ומעתה קשה מתני' דהכא אליבא דמאן אי אליבא דר"מ הא לא חייש כלל שמא יבואו עדים שזינתה ומשום כתובה לחוד לא תקינו רבנן כמפורש בבבלי דף מ' ע"ב מ"ט משום איקרורי דעתא ולמאי אי למיתב לה כתובה ניתיב לה. ואי אליבא דרבנן מאי מהני שנישאת ברביעי הא ב"ד הקבועים בב' וה' אינן אלא ב"ד של שלשה לדון דיני ממונות ואינו יכול לטעון בפניהם אפי' להפסידה כתובתה. ודוחק לומר דמתני' איירי דוקא בזמן הזה שאין דנין דיני נפשות דפשטא דתלמודא משמע דאיירי אף בזמן הבית דמייתי ראיה מקרא משום ברכה וי"ל לפמ"ש תו' דף ב' בד"ה שאם וכו' זנות דאתי לידי מיתה בעדים והתראה לא שכיח ע"ש איכא לאוקמי מתני' כר"מ וה"ק אין חוששין שיצטרכו לב"ד של כ"ג דלא חיישינן שיבא לידי מיתה אבל ודאי יש סברא לומר שיתברר ע"י עדים שזינת' א"נ אפי' כרבנן אתיא דכשיבא לב"ד של ג' ויתחיל לטעון טענת בתולים ממילא יאספו ב"ד של כ"ג ויתברר הדבר. ול"נ לפרש משנתינו שמשיבא לב"ד מתוך שנאמן להפסידה כתובתה ע"י חקיר' ב"ד תודה שזינתה תחתיו ואף אם תאמר שזינתה ברצון קודם האירוסין מ"מ איכא נפקותא כשתתאלמן תהיה אסורה לכהן. ובזה מיושב מה שמקשי' תוס' בד"ה הנ"ל אפירש"י ע"ש אך עיקר קושי תוס' נ"ל לתרץ דס"ל לרש"י דאביי ס"ל אונס קלא אית ליה כדמסיק לקמן בשמעתין דאל"כ קשיא קושית תוס' דף ט' ע"ב בד"ה אי למיתב וכו' ע"ש וכיון שכן ודאי לאביי אין צריכין לדחוק מתני שיתברר ע"י עדים דלא הוי אלא חד ספק ואפי' באשת ישראל נאמן לאוסרה ורש"י פי' במתני' כסתמא דש"ס בבלי דף ט' ע"א דסובר דבאשת ישראל שנתארסה כשהיא גדולה איכא ספק ספיקא וקשיא למה תינש' דוקא בד' וקאמר דטעמא משום שע"י כך יתברר הדבר. ונכון הוא:

בר קפרא אמר מפני שכתוב בם ברכ'. כתב הי"מ דב"ק לא מתני במתני' טעמא כלל ואיהו קיהיב טעמא משום ברכה דאל"כ דאף ב"ק קסבר טעמא דמתני' קשיא מאי

פריך הש"ם בסמוך והלא כתיב ברכה בשבת הא ודאי אין ב"ד יושבין בשבת וע"ק הא אמרי' לקמן ע"ד דר"ל במקום שב"ד יושבי' וכו' משמע דלב"ק לא פריך ש"מ דר"ל פליג אב"ק וסובר טעמא דמתני' וגם טעמיה דב"ק א"כ במאי פליגי ע"ש ולפי מה שפירשתי בקונטרס לק"מ ואין צורך לדחוקיו והרב בהג"ה שם דחק לפרש דב"ק סובר דהאי טעמא דברכה עיקר ור"ל סובר דהאי טעמא דט"ב עיקר מלבד שפי' דוחק גדול ע"ש קשיא נמי לב"ק למה לא תנן במתני' טעמא דידיה שהוא העיקר ועוד מאי קאמר הש"ס בסמוך מתני' מסייעא לר"ל הא גם לב"ק ניחא דהא מיהת אית ליה נמי טעמא דטענת בתולים: **בששי באדם וחוה**. כתב הי"מ וא"ת לב"ק דלית ליה טעמא דטענת בתולים למה לא תקנו גם בתולה בה' דברכה דאדם עדיפי וי"ל כיון דאיכא ברכה בה' תקנו לבתולה בד' דשהויי מצוה לא משהינן ע"כ ומקשה בהג"ה שם גם בקביעת זמן ליום ד' איכא שהויי מצוה בהגיע זמן נישואין ליום ה' ואיצטרך לשהויי ו' ימים ע"כ ולא ידעתי מי הגיד לו דלב"ק צריכה להמתין עד יום ד' דוקא די"ל דסובר ב"ק דבתולה ניסת אף בה' ואע"ג דדייק מדפריך הש"ס והלא כתיב ברכה בשבת דלמא באמת גם בשבת מותר י"ל דאמתני' פריך דתנן זמני' אלו משמע דליכא עוד זמן אחר והיה נ"ל עוד לפרש דבר קפרא סובר דמשום יום אחד לא חיישינן לאקרורי דעתיה וקשיא ליה תינשא בג' לכך קאמר דאיכא עוד טעמא אחרינא משום ברכה אבל בג' ימים ודאי חיישי לאקרורי דעתא לכך אסורה להנשא בה' ולפ"ז ניחא כל הקושיות. אך קשה הא דהקשיתי לעיל מאי מייתי סייעתא לר"א הא גם לב"ק ניחא. ועי"ל דסובר ב"ק שמעיקרא תקנו שני ימים כדי שיהא היכירא בין בתולה לאלמנה וקשיא לי שתנשא בתולה בשבת מיהו לקמן אמרי' הדא אמרה לית רביעי כלום שניסת בתולה:

והיא כתיב ברכה בשביעי. פירשתי בקונטרס דאבתולה פריך מדפריך הש"ס בסמוך מדתני לא יבעול אדם בתחלה בשבת ש"מ דאבתולה קאי ובאלמנה ל"ק ליה דידע טעמא דשקדו שיהא שמח עמה שלשה ימים חמישי וששי ושביעי כדמסיק לקמן בשמעתין ולפמ"ש בסמוך א"א שנישאו בתולה ואלמנה ביום אחד א"נ דאלמנה ודאי אסורה לבעול תחלה בשבת מפני שהוא כקונה קנין דאלמנה אין לה חופה ועמ"ש בסמוך:

כלום אמרי' מתירין אלא בשכנס וכו'. כתוב בהגה"ת י"מ דמכאן מוכח דקפיד ב"ק אף אנישואין שיהיו אור ליום ה' שהוא סוף יום ד' דאל"כ מאי פריך הש"ס למה ליה לשנויי דלא כתיב בו ברכה בבריות הא איצטרך דלא נימא דתינשא בו' ותיבעל בשבת ע"ש ע"כ והדבר דחוק דהא במתני' סתמא תנן בתולה נישאת ביום הד' ולא תנן אור ליום ה' כדתנן בריש פסחים ואיכא לאוקמי בחופ' נדה שטבלה מבערב בליל שבת דלכ"ע אינו

קונה לכל דבר וכיון דלא פסיקא ליה לא תנן במתני' ולפמ"ש בקונטרס לק"מ כיון דעיקר קפידא שתהיה כניסתה לרשותו ביום שנאמר בו ברכה אף שתינשא ביום ו' אם יהיה יחוד דביאה או ביאה עצמה בשבת בתחלה ה"ל קנין בשבת:

הדא אמרה אילין דכנסין ארמלין וכו'. כתב הרא"ש בפרקין סי' ג' לפי שאלמנה אין לה חופה ובשעת יחודו של ביאה הוא זוכה במציאתה ובמעשה ידיה הלכך צריך להתייחד עמה מע"ש הלכך אין להכניס בתולה לחופה בשבת דע"י החופ' הוא זוכה במציאתה וכו' וה"ל כקונה קנין ע"כ וכתב בהגה"ת י"מ וצ"ל לדעת הרמב"ם שכתב דחופה היינו יחוד דביאה אף בבתולה כמ"ש פ"י מה"א דנקט אלמנה משום דס"ל דלא כאחרים וא"כ בתולה בל"ז אסורה להנשא בליל שבת ואף בע"ש מבע"י ע"כ ואני תמה שלא ראה דברי הרב בעל בית שמואל בא"ע סי' ס"ג ס"ק ו' שהרבה פוסקים סוברים דבאלמנה צריך ביאה ממש ולא מהני יחוד דביאה וכן דעת הרמב"ם ע"ש שהאריך וכתב הב"ש שדעת המחבר צ"ע דפוסק בסי' ס"א כהרמב"ם דחופה דבתולה היינו יחוד הראוי לביאה ובסי' ס"ג כתב ואלמנה אין חופה קונה בה אלא יחוד של ביאה וצ"ל יחוד של ביאה היינו ביאה ממש ולשונו לא משמע כן ע"כ ול"נ דע"כ צריכין לפרש כן שהרי כתב המחבר בא"ח סי' של"ט סעי' ה' הכונס את האלמנה לא יבא עליה ביאה ראשונה לא בשבת ולא בי"ט ע"כ הרי דקפיד אביאה ועל הרמ"א יש לתמוה דפסק בא"ע סי' ס"א דבבתולה חופה קונה א"כ באלמנה יחוד דביאה לחוד' קונה וכמ"ש הרא"ש למה לא הגיה שום דבר על דברי המחבר בא"ח ולא ראיתי להאחרונים שהרגישו בזה וצ"ע להב"ח בסי' ס"ד סעי' ה' בד"ה אבל אין כונסין את הבתולה לחופה ביום השבת וכו' אע"ג דחופ' היינו יחוד וכו' מ"מ יניא בעינן שיבא עליה וכו' משא"כ אלמנה דאין לה חופה ואינו קונה אותה ביחוד עד שבא עליה וז"ש רבינו באלמנה לפיכך צריך להתייחד עמה בע"ש וכו' ר"ל להתייחד ולבא עליה אלא שלא פי' בהדיא ע"כ לפ"ז היה כרחה ליישב מה שהקשיתי על הרמ"א אך לא ידעתי מי דחקו להוציא הדברים מפשטן דכוונת הרא"ש והטור דבעינן באלמנה יחוד הראוי לביא' משא"כ בבתולה סגי אפי' ביחוד שאינו ראוי לביאה כגון שהיא נדה וכ"כ בס' בית שמואל והוא הנכון וא"ת עדיין קשיא למה נקט ר' מתני' אלמנה הא גם בבתולה בעינן יחוד מיהת מע"ש וי"ל אינו דומה יחוד דבתולה ליחוד דאלמנה דבבתולה כל שהם במקום אחד לשם נישואין אף שבני אדם עומדים שם ולא הוה יחוד ממש הרי קונה אותה לכל דבר. וכן מבואר מדברי הרא"ש שמביא הטור א"ע סי' ס"ב ובהכי ניחא שלא תקשי לן דברי הטור בסי' ס"א אמ"ש בשם הרא"ש בסי' ס"ב מה היא הנקראת חופה וע"כ לומר כן שהרי היחוד מהני בבתולה אף אם פירסה נדה ואז אסור להתייחד

עמה כדתנן הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים א"ו כל שבאו שניהם למקום המיוחד להיות שם הנישואין היא כאשתו לכל דבר וכן מפורש בתשובת מ"ב סי' צ'. אך מ"ש שם שדברי המרדכי ומהרי"ל דמצרכי ביאה באלמנה בנויה על יסוד סברת הכרס ואין להם שורש ועיקר בבבלי וירושלמי ע"כ ליתא דמאן דסובר דחופת בתולה היינו יחוד דביאה סובר דבאלמנה צריך ביאה ממש דאל"כ קשיא למה נקט ר' מתני' ארמלן וכמש"ל לשיטת הרמב"ם:

מה בין שני לשלישי וכו'. כתבו תוס' דף ג' ע"ב בד"ה ובשני לא יכנוס פה"ק אפי' בשעת הסכנה דאין לעקור בשבילה תקנת חכמים אלא יום א' וכו' ונראה לר"י דמלתא באנפי נפשא היא ולא איירי בסכנה ובשני לא יכנוס ה"ה בג' אלא נקט בב' משום דבעי למיתני ואם מחמת האונס מותר ע"כ הנה דברי רש"י מפורשי' בסוגיין ותימא על פי' ר"י שהרי מפורש כאן דבשני לא יכנוס איירי נמי בסכנה וצ"ע:

. וחש לומר שמא אנוסה היא. כתב הריטב"א בחידושיו בד"ה שאם היה לו טענת בתולים וכו' ור"ת פי' משנתינו באשת כהן וקטנה בת ישראל שאין כאן אלא ספק אחד דאלו לאותן שצריכין עדים מלתא דלא שכיחא היא והביאו ראיה מירושלמי דפריך ויערב עליו לית יכיל דאר"א בשם ר"ל מצא פ"פ אסורה עליו משום סוטה ואין פי' זה נכון כיון דתקינו בתולה סתם כל בתולה במשמע וכו' אלא התקנה לכולהו דאי משום אשת כהן שנאמן עלייהו אין לתקן דמיעוטא נינהו ומשום שיבואו עדים לחוד נמי לא דזנות בעדים לא שכיח והירושלמי נמי חד מתרי טעמי נקט ע"כ ואני תמה מאי ראיה מייתי מירושלמי הא לפי מאי דמסיק קסבר ר"ל דבכולהו נאמן דכולהון אין בהן אלא ספק אחד דקול יוצא לאנוסה אבל הבבלי אינו סובר כן. גם מ"ש דהירושלמי חד מתרי טעמי נקט הוא תמוה דודאי הירושלמי אית ליה דהתקנה בכל הבתולות מפני שהוא נאמן ואין צריך לעדים. מיהו הראיה שמביאים אפשר ליישב בדוחק וצע"ג:

אית דבעי מימר שלא לעקור זמנו של רביעי. בקונטרס פירשתי דטעמא משום שקדו וקשה בסמוך פריך ויעקור זמנו של רביעי ולא משני משום שקדו וי"ל דהתם איירי כשטרח והכין צרכי סעודה ג' ימים מקודם אבל הכא תקנו חכמים יום ד' ולא יום א' שכל אדם יטריח ג' ימים קודם החופה וכ"ה בבבלי דף ב' וג' ע"א ע"ש:

מפני הטורח. בקונטרס פירשתי שלשון אחרון הוא עיקר מהא דמייתי בסמוך מברייתא סייעתא לחברייי' מיהו אף ללשון השני שכתבתי יש לכוון הסייעתא כיון דסעודת נישואין צריכה הכנה רבה יש לחוש לסכנה ואף שבירושלמי במסכת תענית אין הטעם מפורש כמ"ש אך בבבלי מפורש כן במתני' אסור לדון דיני ממונות בע"ש. כ'

הר"ן בפרקין ואע"ג דאר"א אסור לדון דיני ממונות בע"ש איכא למימר שלא אסור אלא למקבע זימנא ולדון שהדין צריך מתון אבל אי אתי מנפשייהו לקבל טענותייהו שרי ע"ש וקשה א"כ מאי פריך הש"ס ממתני' דסנהדרין דהתם אמרינן דדיני נפשות אסורין בע"ש דדלמא יהיה הדין לחובה ואין גומרין בו ביום ולמחר נמי אי אפשר לגמור שהוא שבת וכדפירשתי בקונטרס אבל דיני ממונות בכה"ג שאינן רוצין לגמור הדין היום בע"ש שרי ור' אבהו איירי בשרוצה לגמור הדין בע"ש אסור ודוחק לומר דהיינו תי' דהמתרץ כאן להלכה כאן לד"ת וצ"ע ומה שפירשתי בקונטרס הא דאר"ח להלכה שאם דנו דיניהם דין קשה הא אפי' בדיני נפשות נראה דדיניהם דין אלא דאיסורא עבדו שמענין את דינו לכך נראה דה"פ להא דאר"א היינו להלכה כלומר מדרבנן והא דאר"ח לדבר תורה היינו מדאורייתא. וכ"נ מדברי הפוסקים ע"ש:

בוגרת כחבית פתוחה. ב' הלשונות שפירשתי בקונטרס כן פי' תוס' בפרקין דף ט' ע"א בד"ה האומר וכו' והלשון השני הוא לפי' הר"ח דאמר בוגרת ומוכת עץ אין להם דמים אבל אין פתחן פתוח ויכול לטעון טענת פ"פ ע"כ וקשה הא דמסיק דאינו רשאי לקיימה בשלא מצא דם מ"ט הא איכא תרי ספיקי שמא אין לה דם מפני שהיא בוגרת ואת"ל זינתה שמא לאו תחתיו זינתה ולעיל בשמעתין אמרינן היכא דאיכא תרי ספיקי מודה ר"א דמותר לקיימה וי"ל דתו' מפרשי' הא דקאמר דאינו רשאי לקיימה משום ספק סוטה היינו בחדא ספיקא כגון שנתארסה פחותה מבת ג' שנים ועיין מ"ש לקמן בפרקין בתו' בד"ה שניהם מודים וכו' אך תימא לפי' הר"ח דלקמן בשמעתין קאמר ע"ד דר"ל בוגרת אימתי היא ניסת ש"מ דבבוגרת אין לו טענת בתולים ולא טענת פ"פ דאל"כ פשיטא שניסת בד' כדי שישכים לב"ד בחמישי בשלמא לפי' קמא ניחא דקשיא ליה אבוגרת דממשפחת דורקטי א"נ במקום שמעמידים עדים למשמש אבל לפי' הר"י קשה:

אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה. כתב הרב במשנה למלך ספי"א מה"א זהו פלא בעיני דכיון דהבוגרות דרכן בכך מאי ספק סוטה איכא ע"כ וי"ל דכיון דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא וליכא אלא חד ספיקא וכמ"ש בסמוך אסורה עליו משום ספק סוטה:

ואתיא כיי דר"ח וכו' ק"ק מאי ראיה מייתי מדר"ח ואף לפי פירושי בקונט' נמי קשיא דלא דמי דהכא איירי במכחשת או בשותקתותהם איירי במדבר' שמודה לדבריו אלא שנותנת אמתלא לדבריה והנך כולן דמייתי איירי בכה"ג וי"ל דה"ק בלשון בתמיה וכי נאמר בהאי דר"ח דלא אמרן אלא להפסידה כתובתה וכו' וכן כל הנך דמייתי מתפרשי'

הכי ולפ"ז הוה ניחא נמי מה שהרשיתי לקמן בתו' בד"ה תמן שניהם מודים וכו'. אך עדיין הלשון דחוק גם לקמן בסוגיין לא משמע כן:

האוכל אצל חמיו וכו' הדא דמר לכתובת וכו' אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה. וקשה מאי קמ"ל שנאמן לאוסרה על עצמו פשיטא הא איהו קטעין בריא שלא בא עליה בבית חמיו ולא דמיא כלל לכל הנך דמייתי וי"ל דסד"א דלכך לא מהימן ביהודה אפי' לאסרה דאמרינן שמא בעל בימי אירוסין ושכח או הערה בה מתוך חבתה ולא ידע ששיבר בתוליה וכ"פ רש"י דף ט' ע"ב:

ותייא כיי דתנינן הנושא את האשה וכו' והיא אומרת משארסתני נאנסתי וכו'. כתב במ"ל פי"ח מהא"ב הלכה י' הנה הה"מ מביא מחלוקות הראשונים באומרת משארסתני נאנסתי אם היא אסורה לבעלה וכו' ואיכא מ"ד דבכל גווני אסורה ומדברי הירוש' יש להוכיח כן דאמרי' היא אומרת משארסתני נאנסתי וכו' אבל אסור לקיימה משום ספק סוטה ע"כ ותימא שלא ראה דלקמן אמתני' דהאומרת משארסתני נאנסתי מפירש בירושלמי איפכא דמותרת לבעלה. וגם נעלם ממנו שגם הריטב"א מביא ראיה זו ודחאה וכמ"ש ע"ש גם לפמ"ש בסמוך אין מכאן ראיה כלל:

. ע"ד דר"ל בוגרת אימתי היא ניסת וכו' וקשה הא כבר אמרינן לעיל דר' לעזר אית ליה נמי דבר קפרא משום ברכה א"כ פשיטא שתינשא ברביעי משום ברכה אע"ג דלא שייך גבה טענת בתולים וי"ל משום ברכה יכולה להנשא אף בחמישי דאיכא ברכה דאדם אבל משום כתובת מאתים אין להנשא רק ברביעי ומשני דאין יום הנישואין ראיה לכתובת מאתים:

בתולה מן הנישואין אימתי היא נישאת. וקשה הא אין לה כתובה אלא מנה וגם אין לה ט"ב א"כ מאי נ"מ אימתי היא ניסת וי"ל כיון דאמרינן לעיל דלקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה א"כ יש לומר שלא תינשא אלא ברביעי שלא תתקרר דעתו עליו או דלמא כיון שאינה נאסרת עליו אלא מחמת עצמו דשויא אנפשיה חתיכא דאיסורא כל שלא אמר כן לפני הב"ד ליכא איסורא וכן פי' האיבעיא בכל הני דמייתי הכא:

. משה התקין לישראל ז' ימי המשתה וז' ימי אבלות. מכאן משמע דימי השמחה וימי האבלות דאורייתא. ומכאן סיוע לדברי הגאונים שכ' הרי"ף והרא"ש ספ"ב דברכות דסברי כל ו' ימי האבלות דאורייתא. וניחא נמי בהא מאי דמקשה הר"ן בפרקין אהא דתני מת אביו של החתן וכו' ובועל וכו' וא"ת הא יום מיתה וקבורה מחויב באבילות דאורייתא והאיך אתיא ימי המשתה שהן דרבנן ודחי' אבילות דאורייתא וכו' ע"ש ולפמ"ש דאף ימי המשתה דאורייתא לק"מ דהא ימי המשתה חלים קודם האבילות שהרי אין אבלות

אלא משעת קבורה וכבר בעל קודם הקבורה וכדתניא בברייתא וא"ת תיאסר בבעילה משום אנינות י"ל דהא דאסור אונן בתשמיש דרבנן הוא וכ"כ הרא"ש שם ברכות ע"ש:
. מכאן שאין קטן וכו'. קצת קשה הני תלתא דרשות דמייתי הכא למה סידרם הש"ס בהיפך דתחלה כתיב עשרה דדרשינן מיניה ברכת חתנים בעשרה ואח"כ כתיב מזקני ואח"כ כתיב ויאמר שבו פה וישבו וי"ל דודאי עיקרא דמילתא דמייתי הכא לסייעתא דברכת חתני' בי' אלא די"ל דלמא אייתי עשרה למדרש באנפייהו עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית וכן דעת ר' אבהו בבבלי בפרקין דף ז' ע"ב ויש ראיה לדברי ר' אבהו מדכתיב ויאמר שבו פה ע"כ למדרש להו דאי לאכול ולשתות שם מה צ"ל להו שישבו פשיטא אין לאכול בלא ישיבה והיסיבה. אבל למדרש היה צריך לאמרו דכתב הר"ן בשמועות רכות יעמדו התלמידים ובקשות ישבו וזו מן הקשות היא כדאיתא בבבלי פ' הערל שדואג אוקמא לאבנר שלא היה יכול להשיבו לכך משני הש"ס דאיצטריך לומר להו שבו דאי לאו דאמר להו בועז שהוא היה גדול לא היו רשאין לישב ועוד יש להוכיח דלמדר' להו לקחם דאס"ד לברכה לא סגי דלאו זקנים וכן דייק ר' אבהו בבבלי שם לכך משני דכל דרך הבית הזה להיות ממנין זקנים בבתי משתאות. והשתא מייתי שפיר מכאן שברכת חתנים בעשרה דאי למדרש למה ליה עשרה:
. מיכן לבית הזה וכו'. בי"מ הגי' מכאן לבית דין שממנין זקנים וכו' פי' שלא יקלו ראש וידברו נבלה וכו' וקשה א"כ למה זקנים כולם ועוד וכי לא היה סגי בבועז לחוד שהיה שופט כל הארץ בעת ההיא שלא ידברו נבלה. לכן נ"ל שהגירסא שלפנינו עיקר וכ"ה במדרש רות וכוונתו אהא דכתיב בדוד במעשה דילד ויקומו זקני ביתו עליו להקימו מן הארץ ולא אבה ולא ברה אתם לחם משמע שהיה דרכו של דוד לאכול עם הזקנים וקאמר הכא שמבי' אביו ללמוד לאכול עם הזקינים:
. מה כאן מזכירין. בחי' הרא"ה ראיתי הגירסא מה כאן משכרין אף כאן משכרין. ונראה שטעות נפל בספרים וגי' שלפנינו עיקר וכ"ה בר"ן:
. מפשפשין במקום החתן וכו'. פירשתי בקונטרס ובמקום שנהגו למשמש לא נהגו לייחד וכו' וכן פירש"י בבבלי דף י"ב וא"ת לפי מאי דאמרי' לעיל דאף שנתייחד עמה נאמן לאסרה עליו ואינו רשאי לקיימה א"כ מהני הפשפש שלא תיאסר עליו וי"ל כיון שאינה אסורה עליו אלא משום דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא אף כשפשפש ומצא נאמן לאסרה על עצמו. אך קשה מאי נ"מ שנאמן לאסרה עליו כיון שנותן לה כתובתה הלא בדעתו תלוי לגרשה. אלא ודאי דנפקא מיניה אם רוצה לחזור וליקח איתה לא שבקינן אותו כיון דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא בדבר שיש לחוש לאיסור א"כ במקום

שפשפש ומצא נמי תיאסר עליו אם הוא אומר שהוא דם צפור דהא אמרינן בסמוך שאין הפשפש עדות ברורה. ע"כ נ"ל אפי' במקום שנהגו להתייחד נהגו לפשפש ועמ"ש בסמוך בד"ה היא אומרת וכו':

מעתה אין טענת בתולים כר"י. וקשה הא אפשר להבחין בדם נדותה וי"ל שיכולה להעלים דם נדותה א"נ בקטנה א"נ הכי קא קשיא ליה מאי מהני תקנת חכמים שתינשא ברביעי כדי שישכים לב"ד הלא יכולה לומר שהיא ממשפחת דורקטין וקודם שיתברר יתקרר דעתו. אלא מנהג יהודה ביהודה. בבבלי דף י"ב גרסי' וכל שלא נהג וכו' אהי וכו' אלא אסיפא כל שלא משמש מיבעי ליה וכו' רב אשי אמר תני כל שלא משמש ע"ש ברש"י ותוס'. וקשה אמאי לא משני דקאי אסיפא אם לא משמש הבעל ונמצא דם וטען שהוא דם צפור אינו נאמן כדפירשתי בקונט' וכ"ש לפיר"ת דהשתא נמי משני הואיל וגילגל וכו' דקשה טפי דה"ל לשנויי הכי וצ"ע ועיי' בבעל המאור:

היא אומרת דם בתולים והוא אומר לא כי אלא דם צפור הורע כוחו וכו'. כ' הר"ן בפרקין אם מצא דם ואמר פתח פתוח מצאתי אינה מפסדת כתובתה דהא אמרי' בירושלמי היא אומרת וכו' הורע כחו ואם היה יכול לטעון טענת כ"פ ולתלות הדם בדם אחר כשהוא טוען בבריא שהוא דם צפור ואינו יודע בפ"פ אמאי אינו נאמן הא טענה ברורה היא יותר מפ"פ אלא ודאי להפסידה כתובתה אינו נאמן וכו' אבל הרמב"ם כתב בפי"א מה"א שאע"פ שיצא הדם הואיל ומצא פ"פ הפסידה כתובתה ע"כ. וכ"כ הרא"ה והריטב"א בחי'. ותימא מאי ראיה שאני הכא כיון שלא נהג כמנהג יהודה אין להאמינו להפסידה כתובתה אבל במקום שאין נוהגין למשמש ודאי נאמן כיון שטוען בריא אמרי' חוקה שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה וכ"מ מדברי תוס' ישנים דף י"ב ע"א בד"ה רב אשי אמר תני שלא משמש וכו'. וראיתי להרא"ה ז"ל שכתב אהא הורע כחו וכו' וכן בגליל שאין ממשמשין כלל כיון שמצא אין חוששין לדם אחר ע"כ. ואיני רואה שום ראיה לדבריו אדרבה מדמוקמינן בסמוך כל שלא נהג היינו מנהג יהודה ביהודה ומנהג גליל בגליל. אבל במנהג גליל ודאי יכול לטעון טענת בתולים והדברים ברורים וצ"ע:

הלכה ב

בשקל הקדש. כתב הריטב"א בחידושיו דף י' ע"א וז"ל תדע שלא אשכחן שום תנא דלימא אפילו לרבנן ולרשב"ג דכתובת אשה מאתים צורי ע"כ. ותימא שהרי כאן מפורש דהרבה אמוראים דסברי הכי וצ"ע:

רבי בא בר בינא אמר מטבע יוצא. כתבו תוס' בפרקין דף י' ע"א בד"ה נותן לה ממעות קפוטקיא תימא לר"י מה ריוח הוא לה הלא אינו נותן לה אלא שוה נ' שקלים ואם

נאמר שנותן לה נ' שקלים היוצאים באותה מדינה אף שהם יתרים משל תורה מיהו א"נ שבכך תשחנה מדה דאורייתא מיהו בירושלמי גרסינן ר' בא בר בינא אמר מטבע יוצא וכן מסקי התם כמה אמוראי ע"כ ע"ש. ותימא דמשמע מדבריהם דר' בא להחמיר אמר מטבע יוצא אבל אין לפחות משקלי דאורייתא א"כ מאי קאמר הש"ס מתני' מסייעא לר' בא מדלא תנן כתובה עמהן דעדיין קשיא למה לא תנן כתובה דהא מייהת אין לפחות משקלי דאורייתא שהן שקלי צורי וא"ל דסברי דר' בא קאמר מטבע היוצא בין להקל בין להחמיר דא"כ אין ראיה מר' בא דעדיין קשיא לרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא למה ישתנה דין התורה בשביל כך:

ולא תני כתובת אשה עמהן. בהגהת מרדכי פרק בתרא דכתובות כתב והא דלא מני כתובת אשה בהדי הנהו דמני בבכורות פ' יש בכור שהן בכסף צורי דלא מני אלא הני דכתיבי בהדיא בקרא וכו' אבל מוהר הכתובה לא כתיב בהדיא כסף שקלים. ותמהני שלא ראה דברי הירושלמי שבסוגיין דאיכא שינוייא אחרינא:

כלום למדו מכתובת אשה לא מאונס ומפתה וכו'. כתב הר"ן סוף מכלתין בד"ה קסבר שב"ג כתובה דאורייתא וכו' וא"ת לרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא היכי מודה ברישא נשא אשה בא"י נותן לה ממעות א"י והא איהו ממוהר הבתולות יליף וכסף דאונס ומפתה מאתים של צורי הן וה"ל לאפלוגי דאינו נותן לה ממעות א"י אלא מאתים של צורי וכו' י"ל מאי דיליף רשב"ג כתובה מכמוהר הבתולות היינו לומר שיש מוהר לאשה מן התירה ואיזה מוהר שיסכימו בו שניהם בשעת הנישואין משתעבד לה אבל לא שיהא סך המוהר כסך של אונס ומפתה אלא כסך שיסכימו בו וחכמים השוו מידותיהם במאתים והכי תנינן בתוספתא רשבג"א כתובת אשה כמקום הנישואין אלמא דלא מאתים דצורי קאמר מדקתני סתמא כמקום הנישואין ע"כ. וקשה דהכא מפורש דלמ"ד דילפינן כת בה מכמוהר הבתולות אף מאתים דצורי ילפינן מקרא מאונס ומפתה וקושיתו לדעת הירושלמי מעיקרא ליתא דגרסינן סוף מכלתין אמתני' דנותן לה מעות א"י הדא אמרה מעות א"י יפה מכל הארצות הדא מסייעא למ"ד כתובת אשה מד"ת ודלא כרשב"ג. משמע דרשב"ג אף אריש פליג. ואף דבבבלי בפרקין דף י' מפורש דמעות קפוטקיא עדיפא ממעות א"י שמעינן מיהת מירושלמי דמעות א"י כשל צורי הן וזו היא דעת תוס' שהבאתי לעיל בסמוך. וזהו מן התימא דפליגי הירושלמי והבבלי אי מעות א"י עדיפא אי מעות קפוטקיא עדיף וצ"ע ועיין בהג"ה מיי' פ"י מה"א סי' ו':

תטמין כתובתה כדי שתטול בשקל הקדש. ותימא וכי יהבינן עצה לרמאי הא גזלה קעבדת שהרי לפי דעת ויתור מעונה כשמוציאה כתובתה אין לה יותר ממה שכתוב

בכתובה וי"ל דה"ק אם יש הכחשה ביניהן אף במה שכתוב בכתובה נאמנת במגו דאי בעי היתה מטמינה:

ואם מתה הוא יורשה. יש לתמוה למה השמיטו הפוסקים דין זה. ומסתימת דבריהם משמע בהיפך. שכתבו שאין לפקחת על בעלה החרש כלום משמע דאינו יורשה דהא קבורתה תחת ירושתה וכיון דאינו חייב לקברה אינו יורשה וגדולה מזו אמרו בשומרת יבם שיורשי הבעל חייבין בקבורתה הואיל ויורשין כתובתה ועיין בא"ע סי' פ"ט. ואפשר לומר כיון דמוקי לה ר' לעזר בסמוך בנתחרשה ונתפקחה ונתחרשה איירי לא איצטרך לאשמועינן ואינהו בחרשת מתחלה ועד סוף איירי ולשון הברייתא שבבבלי ר"פ חרש ביבמות דף קי"ג ע"א מפורשת כדעת הפוסקים ע"ש גם לא ביארו הפוסקים דין פיקח שנשא חרשת שאינו יורשה וי"ל שסמכו אמ"ש שאין לה תנאי מתנאי כתובה וכמ"ש הרמב"ם פ"א מה"א וממילא משתמע שאינו יורשה שהרי אינו חייב בקבורתה כמ"ש בסמוך:

תיפתר שהיתה חרשת ונתפקחה ונתחרשה וכו'. וקשה א"כ למה לא יזכה הבעל בנכסיה שהרי היתה פיקחת בינתיים וע"כ לומר שבבעילה שבעל בשעת שהיתה פיקחת זכתה בכתובה א"כ גם הוא יזכה בנכסיה ויש ליישב דאיירי שנתפקחה כשהיתה ארוסה וחזרה ונתחרשה קודם הנישואין אך קשה א"כ למה ליה למימר כשנתחרשה ונתפקחה ונתחרשה לוקמא שהיתה פיקחת בשעת אירוסין ונתחרשה קודם הנישואין דיש לה כתובה משעת אירוסין ואין הבעל זוכה בה בירושתה עד שתכניס לביתו כדתנן לקמן פ' נערה. וי"ל דהא נמי פשיטא ליה ודוחק וע"ק מאי קאמר שהוא רוצה לזוק לה נכסיו והיא לא רצתה וכו' הא באותה שעה שהיתה פקחת אף היא רצתה וכו'. ודין חרשת שנתפקחה מבואר ברמב"ם פי"א. כתב הרמב"ם פי"א מה"א הלכה ד' ואם כנס החרשת ונתפקחה יש לה כתובה ותנאי כתובה וכתובתה מנה וכ' הה"מ מדין חרש שנשא פקחת וכו' ע"ש. ואין דברי הה"מ מחוורין בזה לענ"ד דא"כ ה"ל להרמב"ם לפרש גם כאן דאם רוצה לקיימה אח"כ הוא דיש לה כתובה כדין חרש שנשא פקחת שהרי אפשר לומר דמעיקרא לאו אדעתא דהכי נשאה ליתן לה כתובה. וע"ק דה"ל להרמב"ם לכתוב יראה לי כמנהגו שכותב דין מחודש. אבל דבר ברור הוא דמסוגיין יצא לו דין זה דמוקמינן כשנתפקחה יש לה כתובה אע"ג דנתחרשה אח"כ:

אילו מי שבא על החרשת שמא אין לה קנס. כתב הרמב"ם פ"ק מה' נערה בתולה החרשת והשוטה אין להן קנס ע"כ. וקשה דפשיטא ליה לש"ס כאן דחרשת יש לה קנס. ואף שסמך על הבבלי פ' אלו נערות וכמ"ש הכ"מ שם מ"מ נראין דברי הראב"ד דפליג

עליה וקסבר דיש להן קנס ותימא על הרב בעל משנה למלך פי"א מה"א שהאריך בדין זה ולא הביא דברי הירושלמי:

הרי בתולה מן הנשואין יש לה קנס וכו'. הרמב"ם פ"ק מה' נערה בתולה הלכה ט' אלו שאין להן קנס וכו' והמגורשת מן הנישואין עדיין היא נערה בתולה ע"כ. וכ' הכ"מ בפ"ק דכתובות תנן בתולה אלמנה וכו' ואין להן טענת בתולים וכל שיש לה טענת בתולים יש לה קנס וכל שאין לה טענת בתולים אין לה קנס וה"ה בחזקת בעולה ע"כ. ותימא הרי מפורש כאן דבתולה מן הנישואין יש לה קנס אע"ג דאין לה טענת בתולים כדתנן בסיפא דמתני' וצ"ע:

הלכה ג

אר"א תיפתר שבא עליה שלא כדרכה. וקשה א"כ מאי ארי' קטן שבא על הגדולה הא אפילו בגדול שבא על הגדולה כתובתה מאתים וי"ל דקסבר ר' אבין דגדול שבא על הגדולה שלא כדרכה אין לה כתובה מאתים. אך הדבר תימא שלא הוזכר מזה דבר בש"ס ופוסקים. וגם מתוספת' דסנהדרין ומייתי הש"ס בבבלי בקידושין דף ט' ע"ב מבואר דלרבנן אפי' לענין מיתה בנערה המאורסה אם באו עליה עשרה זה אחר זה שלא כדרכה כולן חייבין מיתה דעדיין בתולה היא ולר' דפליג עלייהו במיתה מודה מיהת לענין קנס שכולן חייבין וכ"מ לקמן פ' אלו נערות א"כ ה"ה לענין כתובה מאתים וצ"ע ועמ"ש בסמוך בד"ה כשרה וכו' ובריש מס' קידושין:

אבל אין בו כח ליגע בסימנין. בבבלי בפרקין דף י"א ע"ב גרסי' אר"י א"ר קטן שבא על הגדולה עשאה מוכת עץ כי אמרית' קמיה דשמואל אמר אין מוכת עץ בבשר. נראה דשמואל ה"ק אין כח בבשר הקטן להסיר בתולים כמוכת עץ וכדאר"י בר אבין. ותוס' כתבו שם בלא השיר בתולין איירי דאי בהשיר למה יש לה להיות פחיתה ממוכת עץ ע"כ. ודבריהם קשה להולמם דל' הש"ס משמע דשמואל כללא כייל דאין מוכת עץ בבשר. וע"ק א"כ מאי איכא בין רב לשמואל דהא ודאי אף רב איירי בשהשי' בתולי' דומיא דמוכת עץ ועוד א"כ אין חילוק בין מוכת עץ לקטן דודאי איכא עץ קטן או רך שאינו משיר בתולין. ולא משתמיט הש"ס בשום דוכתי' לומר דהיא טועונת נבעלת לקטן ומדברי רש"י שם נרא' דמפרש דברי שמואל שהשיר מקצת בתולי' שכתב בד"ה אין מוכת עץ בבשר ואי בעולה לא הוי מוכת עץ נמי לית'. והרמב"ם פסק בפי"א מה"א כשמואל דאין מ"ע בבשר וכ' הה"מ דפסק כשמואל דהלכתא כוותי' בדינא ע"כ. ותימא הא נ"מ נמי באיסור' דלרב אסור' לכה"ג ולשמואל שריא וכמ"ש רש"י שם בד"ה עשאה וכו' ודוחק לומר מדמייתי הש"ס פלוגתייהו הכי ש"מ דלדינא איתשל די"ל משום דבעי

למפרך עליה דרב מתני' דהכא לכך סידר פלוגתייהו כאן ולעולם בתרווייהו פליגי ונ"ל שהרמב"ם סמך אסוגיין דתניא כוותיה דשמואל ועיין בראי"ש:

ותני כן מעשה שעיברה ובתוליה קיימין. וא"ת הא דתניא בתוספתא ומייתי לה במסכת חגיגה בבבלי דף י"ד הא דשאלו לבן זומא בתולה שעיברה מהו לכה"ג מי חיישינן לדשמואל א"ד דשמואל לא שכיח ולא קמיבעיא ליה מי חיישינן שנתעברה מקטן דמסקינן לקמן בסמוך שכשרה לכה"ג וי"ל הא ודאי לא שכיח שתתעבר מקטן:

הרי בוגרת אין לה בתולים וכתובתה מאתים. הנה רש"י והרמב"ם והרבה מן המפרשים סוברים דבוגרת יש לה טענת דמים ולא טענת פ"פ ומפרשים כן לדברי ר' כרוספדאי דאמר לעיל בוגרת כחבית פתוחה וכמ"ש לעיל וקשה א"כ מאי השיב ר"מ מבוגרת אמוכח עץ דבוגרת טענת דמים מיהת אית לה משא"כ מוכת עץ דודאי אין לה טענת דמים ולא טענת פ"פ כמפורש לקמן הלכה ז' ודוחק לומר דפליגי ר"מ ורבנן בבוגרת אם יש לה טענת דמים. ועוד דא"כ מאי קאמר סמוך מה פליגין במוכת עץ דרמ"א לא בטל חינה וכו' הא איכא למימר דפליגי בבוגרת מיהו לל"א שפירשתי בסמוך לאו קושיא היא וצ"ע:

דר"מ אמר לא בטל חינה וכו'. וקשה לפ"ז מאי פריך הש"ס לעיל קטן שבא על הגדולה אין הבתולים חוזרין דלמא בקטן הכל מודים דלא בטל חינה וי"ל דסברת הש"ס דודאי בקטן שבא על הגדולה יותר נתבטל חינה ממוכת עץ שהרי נבעלה מיהת:

כשרה אפי' לכה"ג. כתב הגאון בעל משנה למלך בהא"ב פי"ז הל' י"ג בד"ה מצוה על כה"ג וכו' ויש להסתפק אם בעולה זו שאסר הכתוב דוקא כשנבעלה והוציא דם דאין לה בתולים אבל אם בא עליה בהטייה ועדיין בתוליה קיימין מהו וכו' והביאני לזה כיון דמבתוליה נפקא כל שבתולים קיימין אף שנבעלה שריא לכהן מדין בעולה ע"כ ע"ש. ותמהני דלא פשיטא ליה מהכא דהא כשנתעברה מקטן ודאי דביאתו ביאה ואפ"ה שריא לכה"ג לפי שאין בו כח ליגע בבתולים ש"מ דבבתולים הדבר תלוי. וכן מפורש בראי"ש בפרקין דקטן שבא על הגדולה דשריא לכה"ג. ומ"ש שם הרב במ"ל בשם מהרר"ב שכתב בשם הרא"ש דהראה פוסלת לכה"ג אף שלא השיר הבתולים ע"ש שהאריך בזה. נראה דסותר למ"ש הרא"ש כאן בפסקיו דנראה דבהשרת בתולים תליא מילתא. ודוחק לחלק בין ביאת קטן להראת גדול לענין זה וצ"ע:

הערייה בזכור מהו וכו'. וא"ת הא מתני' הוא ביבמות ר"פ הבא על יבמתו וכן הבא על אחת מכל העריות שבתורה או פסולות וכו' פסל ולא חלק בין ביאה לביאה וי"ל דסובר כל העריות ילפינן איסור הערייה מהיקישא דכתיב כי כל אשר יעשה מכל התועבות

האלה ונכרתו הוקשו כל העריות לנדה מה נדה בהעראה אף כל בהעראה וזכור ובהמה אפסקינהו קרא במולך וכ"כ תוס' ביבמות דף נ"ד. והשתא קמיבעיא ליה נמי בבתולה דכה"ג. וראיתי להגאון במ"ל בהא"ב בד"ה הנ"ל בסמוך שכתב וז"ל עוד אני מסתפק אם נעשית בעולה בהערה לה אחר א"ד בעינן גמר ביאה ואע"ג דבפ' הבע"י דף נ"ה אמרי' דחייבי עשה נמי בהעראה חייבין משום דאתיא ביאה ביאה מ"מ יהו לאחר שנאסרו אבל הא קמיבעיא לי אי חשיבא בעולה מהעראה ע"כ ע"ש שהאריך. ותימא דהא אמרינן שם בפ' הבע"י העראה דחייבי לאוין דכהונה מנ"ל אתיא קיחה קיחה דכתיב גבי חייבי כריתות איש כי יקח את אחותו וכתיב גבי חייבי לאוין דכהונה לא יקחו. אם כן גבי כה"ג דכתיב אשה בבתולה יקח אשה נמי ילפינן בגז"ש דהעראה פוסלת בה. ולכך לא פריך הש"ס חייבי עשה דכהונה מנ"ל כי היכי דפריך בחייבי לאוין דכבר שניא ליה דילפינן גז"ש דקיחה. וא"ל דלא ילפינן מגז"ש דקיחה אלא דומיא דחייבי כריתות דוקא לאחר שנאסרו. דאמרי' שם אשה לבעלה מנ"ל אתיא קיחה קיחה הרי דאפי' בעילה שאין בה שום איסור ילפינן בגז"ש דקיחה. וא"ל דגבי כה"ג נמי ילפינן מגז"ש דקונה אותה בהעראה. דלהא לא צריך קרא מ"ש כה"ג משאר כל אדם. אלא ודא דה"ק קרא שתהא בתולה בהעראה שלא הערה בה שום אדם קודם הראתו. וא"ל כיון דאיכא לאוקמי גז"ש לחייבי לאוין לא מוקמינן לבתולה לכ"ג למדרש הכי. אדרבה לאידך גיסא כיון דניתנה גז"ש למדרש דרשי' אף בכה"ג שהרי באשה לבעלה איצטרך כי יקח לקיחה בכסף ואפ"ה דרשינן גז"ש. אך קשה כיון דאיצטריך כי יקח לגז"ש דקיחה קיחה משדה עפרון כדאמרי' בקידושין בבבלי דף ד' ע"ב איך ילפינן הכא מתיבה זו גז"ש אחרת מקיחה דחייבי כריתות דלאו בכסף איירי שהרי אין הקידושין תופסין בח"כ. וי"ל דמאן דיליף העראה באשה לבעלה מגז"ש דקיחה קיחה יליף קידושי כסף מדכתיב ויצאה חנם אין כסף וכר"י אמר רב בקידושין דף ג' ע"ב בבבלי. ובהכי הוה ניחא לן קושית תוס' בקידושין שם בד"ה ואימא לדידה וכו' ע"ש. גם קושית תוס' ביבמות דף נ"ה ע"ב בד"ה אשה לבעלה וכו' הקשה ה"ר ניסים דבפ"ק דקידושין בעי תחלת ביאה קונה וכו' ע"ש די"ל דסוגיא דקידושין אזלא למ"ד דילפינן קידושי כסף מגז"ש דקיחה קיחה ולית ליה גז"ש להעראת אשה לבעלה ובהכי ניחא מ"ש מהרי"ל בשם מהר"ש דבאלמנה אינו קונה אותה אלא לאחר יחוד וביאה גמורה ואפי' העראה לא סגי. וכ' בתשו' משאת בנימין סי' צ' ואין דבריו נראין דבכולי תלמודא חשיב העראה כביאה גמורה כדאמרי' בפ' ד"מ ובפרק הבע"י ע"כ. ול"נ דקסברו מהר"ש ומהרי"ל דהעראה באשה לבעלה לא קניא דהך גז"ש דקיחה קיחה איצטריך לקידושי כסף וכמ"ש. אך הדבר צ"ע בתלמוד אי לא ילפינן

מתיבה אחת שתי גז"ש משתי מקומות וא"ת אדקשיא לן אהרב במ"ל תקשי לן אסוגיין דקמבעיא ליה לרבי אמי העריכה בכ"ג תיפוק ליה מדכתיב יקח ילפינן בגז"ש דהעראה פוסלת בה וי"ל דר' אמי קסבר דלא ילפינן חייבי לאוין דכהונה מגז"ש דקיחה אלא מדכתיב לא יחלל ולא כתיב ולא יחל וכ"ה בירושלמי פ' הבע"י לר"ע ע"ש. אבל להרב במ"ל קשיא. וע"ק הא דקאמר הרב ואע"ג דבפרק הבע"י וכו' איך בעי למילף מהכא העראה גבי כה"ג הא גבי כה"ג לא כתיב ביאה. וא"ת דנילף משאר חייבי עשה י"ל דשאני לאוי דכהונה דהא לכך איצטרך גז"ש אחריתא ללאוי דכהונה כמפורש שם ביבמות ומן התימא על הרב במ"ל שלא הביא סוגיין כלל בכל מה שהאריך שם. וצ"ע:

הלכה ד

הבא על שפחה משוחררת מהו. בקונטרס הגהתי מנ"ל דגי' מהו א"א לקיימה דאי אכתובה שאל הא תנן במתני' דנשתחררה פחותה מבנות שלש כתובתה מאתים ויתר מכאן כתובתה מנה ואי לענין קנס הא נמי תנן לקמן ר"פ אלו נערות דנשתחררה פחותה מבת שלש יש לה קנס ויתר מכאן אין לה קנס:

אני אומר מצא ואיבד. וקשה לר"י דאמר בשם ר' אילא לעיל בפרקי' דהוא נאמן דאין אדם עשוי להוציא הוצאות ולהוציא שם רע על אשתו א"כ למה ניחוש כאן שמא מצא ואיבד ומ"ט דר"מ וי"ל דרבי אילא אית ליה טעמיה דר"מ דע"י חבטה בקרקע אבדה בתולי' וכדאר"י בבבלי פ"ג דף ל"ו ע"ב ע"ש:

לא הכל ממנו לחוב אצל בנה. כ' הרמב"ם פ"ב מה' חליצה הלכה ה' היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי א"צ חליצה שאין זה נאמן לאוסרה על כל אדם אחר שכנסה ע"כ וכ' הה"מ ברייתא היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי ה"ז יוצאת בגט ונראה שרבינו מפרשה אפילו תוך ל' יום וכו' ודברי רבינו נראין לי עיקר דחזקת כנוסה בעולה וכיון שהיא אומרת נבעלתי נאמנת ולא גרעה מצרה שאמרנו שהיא מותרת בחזקה זו ע"כ וקשה אס"ד באומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי אינו נאמן לגבי עצמה כ"ש דאינו נאמן לגבי בנה ולמה בעי ר"י על הולד ה"ל למיבעי על עצמה וי"ל לגבי עצמה ס"ד דר"י דנאמן אבל לגבי בנה לא וזה סתירה לסברת הה"מ א"נ לגבי עצמה סובר ר"י דאינו נאמן כיון שהיא טוענת ברי אבל לגבי בנה שאין הבן יכול לטעון ברי ס"ד דנאמן ופשוט מצרתה דאף היא אינה יכולה לטעון ברי ואפ"ה אינה נאמנת לאסרה ה"ה לגבי בנה אינו נאמן. וקשה דלמא לגבי צרתה אינה נאמנת שאין לה נאמנות נגדה כדתנן ביבמות פט"ו הכל נאמנין להעידה חוץ מצרתה וכן תנן בסוטה פ"ו אבל הוא נאמן לפסול בנה. והרמב"ם לא ביאר דין בנה ולא ידעתי למה. דא"ל דנשמע ממ"ש שאינו נאמן אצלה ה"ה

שאינו נאמן לגבי בנה. שכבר אמרנו שיש לחלק בינה לבנה. וע"כ לומר כן דאס"ד דשוין הן מאי קשיא ליה להה"מ אהרמב"ם למה השמיט דין צרתה הא גם צרתה איכא למשמע מינה. וא"ת לר"א דאומר לקמן בפרקין הכל מודים שהולד שתיקי דאיהי אית לה חזקה דכשרות אבל הולד לית ליה חזקה דכשרות א"כ מאי מדמי הכא בנה לצרתה בשלמא צרתה מיד כשכנסה היתה בחזקת היתר לשוק דחזקת כנוסה שנבעלה אבל הולד לא היה לו חזקת כשרות וי"ל דסוגיין כר"י לקמן דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה:

הלכה ה

האוכל אצל חמיו וכו' מפני שמתייחד עמה. כתבו תוס' דף ט' ע"ב בד"ה אבל וכו' הא דתנן א"י לטעון טענת בתולים משמע אפי' בטוען פתח נעול מצא במגו דאמרה באירוסין בא עליה ע"ש. ואני תמה מן הב"ש בסי' ס"ח ס"ק א' שכתב אם היא טוענת בתולה היתה צ"ע אם היא נאמנת במגו או אי הוי כמגו להוציא ממון. נראה שנעלם ממנו דברי תוס' הנ"ל שהרי כתבו תוס' שם בד"ה לא דקא וכו' ואי לא אמרינן מגו להוציא אתי נמי שפיר. הרי דמוקי להך סוגייא דלא אמרי' מגו להוציא ואפ"ה ביהודה א"י לטעון ש"מ דביהודה מגו טוב הוא ואמרי' אפי' להוציא וכ"פ הב"ש שם ס"ק כ' ע"ש וצ"ע. וע"ק לפמ"ש רש"י ותו' אפי' בטוען ברי לי שלא בעלתי ביהודה אילו נאמן דאמרי' שמא שכח א"נ כיון דמתייחד עמה ודאי בא עליה קשיא סתמא אסתמא דבסמוך אמרי' דמתני' דיבמות ס"פ ב"ש היבמה שאמרה בתוך שלשים וכו' אתיא כר"מ ומתני' דהכא לא אתיא כר"מ דודאי לא עדיף יחוד הארוסה מיחוד דבעל והשתא ביחוד דארוסה אמרינן דמסתמא בעל כ"ש ביחוד דבעל. והא ודאי אין סברא לומר דמתני' דהכא איירי ביחוד שלשים יום מיהו להבבלי ביבמות שם דמוקי מתני' אפי' כרבנן ושאני יבמה דבזיז מינה ניחא. אך תוס' שם (דף ט) בד"ה מאי וכו' אע"ג דגבי יבמה אמרינן דעד ל' יום מוקי וכו' ע"ש איני מבין הא מפורש שם דלר' יוסי יש לחלק ביו יבמה לארוס וכמ"ש וכר"מ לא אתיא מתני' דהכא וכמ"ש וצ"ע. וצ"ע הב"ש סוף סימן ס"ח מיהו אפי' אחר שנסתרה עמו אם אמר שלא בא עליה יכול לשויה עליה חתיכא דאיסורא וכו' עיין שם. אינו מוכרח דודאי לשיטת רש"י דאמרי' שבא עליה ושכח ודאי דאפילו לאוסרה עליו אינו נאמן אלא אף לשיטת תוס' אם נותן אמתלא לדבריו למה אמר כן מתחלה ודאי נאמן דמסייעא ליה החזקה:

ובת כהן לא תגבה דנחיתא מן כהונתא. בבבלי בפרקין דף י"א ע"ב גרסי' הרוצה לעשות כדרך שהכהנים עושים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל עושין ומפרש התם לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בת ישראל לישראל אלא אפילו בת ישראל לכהן דמצי א"ל עלויי קמעלינא לך חגבה ת' זוז. וכ' המהרש"א וי"ל א"כ בת כהן לישראל למה

ליה למתני דההיא עדיפא אפילו מבת כהן לכהן וכדפרש"י במתני' ע"ש תי' שהוא דחוק וכמ"ש בחידושי. ולפום סוגיין לק"מ דודאי איכא צד גריעותא בתרווייהו בבת כהן לישראל ובבת ישראל לכהן. וכמו שאמרו רבי יוסי ור' מנא. אלא כיון דטעמא של ר' מנא דנחיתא מן כהונתא י"ל לסברת הבבלי דאף בת ישראל לישראל יש לה ת' זוז א"כ אף בבת כהן לישראל תגבה. אך עדיין איכא לפרושי טעמא לדר' מנא כיון דנחיתא מן כהונתא קנסינן לה וכדאר"י בר' בון בסמוך א"כ שפיר איצטרך התנא לאשמועינן בת כהן לישראל דתגבה. ורש"י פי' במתני' בת כהן לכהן וכ"ש בת כהן לישראל וקשה הא לר"י ברבי בון דבסמוך דקנסינן לה שתדבק בשבטה ובמשפחתה ליכא למילף בח כהן לישראל מבת כהן לכהן מיהו י"ל דדייק ליה דבבלי לית ליה הך סברא דא"כ לימא דאיצטרך ברייתא לאשמועינן בת כהן לישראל ובת ישראל לכהן דלא נימא דקנסינן לה. אך לפי מאי דפירשתי בסמוך טעמו של ר' מנא ודאי קשיא לפי' רש"י:

הלכה ו

ותהא נאמנת. כתב הרא"ה בחידושיו כלומר מי יימר דלא מהימנא לר"ג אפילו בשותקת או במכחישתו ומהדרי לית יכיל כלומר אתיא לן מדר"א דאשכחן דסבר נמי הכי דאמר מצא פ"פ אסור לקיימה משום ספק סוטה אלמא לא אר"ג דמהימנא לגמרי במכחישתו או בשותקת דהא אר"א דאיהו מהימן ע"כ. וקשה לפי' מאי פריך הש"ס מי יימר וכו' הא מעיקרא הוה מתמה ר' ירמיה איך נאמר דסברי ר"ג ור"א דאינו נאמן לטעון טענת בתולים והשתא פריך מי יימר וכו'. וע"ק ממ"ש בפי' המתרץ נראה דקסבר דר"א דאמר מצא פ"פ וכו' היינו ר"א דמתני' ולכך דייק דע"כ ר"ג נמי כוותיה סובר דהא במתני' תנן ר"ג ור"א אומרים נאמנת. ואין הדבר כן שהרי ר"א דאמר מצא פ"פ הוא אמורא ולא תנא כמפורש בבבלי דף ט' דפריך עליה מאי קמ"ל תנינא ע"ש וצ"ע לכך נראה פי' שבקונטרס עיקר:

תמן שניהם מודים בפ"פ. משמע דבאומרת משארסתני נאנסתי או מוכת עץ אני אין כאן ספק סוטה ומותרת לבעלה. וקשה דגרסי' לעיל בפרקין ואתיא כי האי דתנינן הנושא אשה וכו' והיה מקחי מקח טעות הדא דמר לכתובת מנה ומאתים אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה. הרי דמוקמי למתני' דנאמנת לענין ממון ולא לאיסורא. וראיתי להריטב"א בחידושיו שתי' דהא דלעיל בחדא ספיקא והך דהכא בתרי ספיקא ע"כ ועמ"ש לעיל בתו' בד"ה בוגרת וכו' ובד"ה ואתיא כיי דר"ח וכו' ובד"ה ותיי כיי דתנינן וכו' אך קשה א"כ מאי בעי ר"י מעתה אין ט"ב לא כר"ג וכר"א. דודאי יש טענת בתולים בחדא ספיקא כגון באשת כהן ובקטנה בת ישראל שנתקדשה כשהיתה פחותה מג' שנים ויום אחד ומתני' איירי בתרי ספיקא אלא ודאי דסובר הש"ס דבתרי ספיקא לא הוי ר"י

פליג. וע"ק הא סוגיא דלעיל ודהכא אמתני' קאי איך נאמר דלעיל קאי אחדא ספיקא וכו' מיהו הא י"ל דר"ג ור"י בתרווייהו פליגי בחדא ספיקא לענין ממון בתרי ספיקא אפילו לענין איסורא אבל קושיא קמייתא צ"ע:

הלכה ז

מה אנן קיימין אם בשכנסה בחזקת בתולה וכו' אף ר"מ מודה. וקשה דלמא קסבר ר' ירמיה כנסה בחזקת בתולה ונמצאת מוכת עץ כתובתה מנה וכן דעת אמוראים טובא בבבלי בפרקין וי"ל דקסבר הירושלמי כיון דאמר מקח טעות לגמרי משמע ואין לה כלום והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את לא אתניתי עמך כלום. וא"ת א"כ למה מהדר לא כי אלא דרוסת איש את ה"ל למימר לא התנית עמי. וראיתי שכן מקשה הריטב"א בחידושיו ולא תירץ כלום. וי"ל דה"ק ודאי דרוסת איש את מדלא התנית עמי וכדפירשתי בקונטרס. אך קשה למה קאמרו ר"ג ור"א דהיא נאמנת הא אמרי' לעיל בפרקין דבמכחישתה הוא נאמן וכדאמרי' שם דאל"כ אין טענת בחולים לר"ג ולר"א גם לקמן פרק המדיר מפורש אם היא אומרת שהתנה עמו עליה להביא ראיה ע"ש סוף הלכה ז' וצ"ע:

הלכה ח

ר"ג ור"א אומרים נאמנת. וקשה הא אר"א פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה א"כ מאי מהני שהיא נאמנת הא מיהת אסורה לכהן מטעם זונה וא"ל שאומרת שבא עליה לשם אישות דא"כ הרי היא צריכה ממנו גט ואסורה לכהונה משום גרושה וי"ל דר"א דאמר פנוי הבא על הפנויה וכו' לא היינו ר"א חבירו של ר"ג אלא ר"א בן שמוע וכמדומה שכך ראיתי לאחד מן הראשונים ז"ל:

מתניתא אמרה אפי' כשרים מזנין וכו'. וקשה מנ"ל דאין ר"י מודה בכך אלא דקסבר היכא דאיכא למיתלי בכשרים ופסולים תלינן בפסולים וי"ל בברייתא דמייתי בבבלי בפרקין דף י"ג מפורש דאמר ר' יהושע כיון דאסתתר אין אפוטרופס לעריות ש"מ שאין הטעם משום שפסולין מזנין:

הלכה ט

הרי אלמנת עיסה שהיא כשרה ובתה פסולה וכו'. בש"ע א"ח סי' ב' סעיף ה' כ' משפחה שנתערב בה ספק חלל כל אשה כשרה שנשאת לאחד מאותה המשפחה ובת אלמנה אסורה לכהן לכתחלה ואם נישאת לא תצא וכו' וי"א דוקא האלמנה דה"ל חזקת כשרות אבל בתה אפי' נשאת תצא ויש מקילין דאין חילוק בינה לבתה ע"כ. וז"ל הב"ש שם ס"ק י"ד אבל בתה וכו' כן מדייק הב" בסי' ז' מדברי הרמב"ם ותוס' אבל מתוס' דף י"ד יש לדקדק איפכא דמקשי' למה הבת אסורה טפי מהאלמנה דהא ס"ס הוא ובעלמא מקילין

בס"ס ותירצו מעלה עשו ביוחסין כמו בשני רובא ושם קיי"ל דלא תצא אפי' בחד רובא כמ"ש סי' ז' עכ"ל. ולא ידעתי איך לא שם לבו במ"ש הב"י בכ"מ פ"ט מהא"ב שראייתו מדברי תוס' שמביא הב"ש מדכתבו וי"ל דבת לית לה חזקה דכשרות וכו' ש"מ דסברו דבת אפי' ניסת תצא. דאל"כ אלא דאף הבת אם ניסת לא תצא א"כ האם והבת שוין הדרא קושית תוס' לדוכתא הא בפ"י יוחסין מפורש דהאלמנה כשרה ובתה פסולה. אלא ודאי כמ"ש הב"י דכוונת תוס' לתרץ דיש לחלק בין האם להבת דהאלמנה אם ניסת לא תצא דאית לה חזקת כשרות והבת אם ניסת תצא אף על גב דאיכא ס"ס כיון דלית לה חזקת כשרות מחמרינן משום מעלה דיוחסין ומייתי ראיה כי היכי דמצריך לקמן תרי רובא אע"ג דאית לה חזקת כשרות ובעלמא סגי בחד רובא חלא ודאי משום מעלה דיוחסין ה"נ מחמרינן בבתה אע"ג דאיכא ס"ס כיון דלית לה חזקת כשרות משום מעלה דיוחסין. וזה פשוט וברור. ודברי הב"ש תמוהים שהרי הוא בעצמו כתב שם שיש לחלק בין האלמנה שיש לה חזקת כשרות להבת שאין לה חזקת כשרות וצ"ע. גם היא גופה קשיא לן דודאי לאו להלכה כתבו תוס' כן דהא קיי"ל כר' יוחנן דאמר בבבלי דף י"ג ע"ב אמתני' דהיתה מעוברת וכו' לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה והיינו משום דקסבר דמהני חזקת האם להבת א"כ גם כאן באלמנת עיסה אין לאסור הבת. ורב חסדא דאמר בקידושין דף ע"ה דאלמנת עיסה כשרה ולא הבת אתיא כר"א דפליג אר' יוחנן וקסבר לדברי המכשיר בה פוסל בבתה. וצ"ע. גם מ"ש בהג"ה ויש מקילין וכו'. כ"כ הב"י סי' ז' וז"ל ומיהו עוד כתבו התוס' שסובר ר"ת דגם הבת כשרה ע"כ. ותימא הרי מפורש בדף י"ד ע"א בתו' בד"ה ת"ר וכו' לשיטת ר"ת וז"ל אבל במקום שמזכיר אלמנת עיסה להכשיר דוקא האלמנה ולא הבת כדמוכח בקידושין דף ע"ה ושם ודאי פוסל ר' יוסי אף את האלמנה וכו' ע"כ. הרי דבמשפחה שנתערב בה ספק חלל דודאי אלמנת עיסה תנן כמפורש בקידושין דף ע"ה דעלה קאי ר"ח כמפורש שם אלמנה היא דכשרה אבל לא הבת אף לשיטת ר"ת. וכ"פ המהרש"ל ומהר"ם שי"ף ז"ל דברי תוס' ע"ש. ודלא כמהרש"א שדבריו אינן מבוררין ע"ש. וצ"ע. ומה גם דברי תוס' אלו קשין לי דמאי דוחקיהו לומר דבכל מקום דמזכיר אלמנת עיסה היינו האלמנה ולא הבת משום דקשיא להו הא דר"ח לפמ"ש בסמוך דברי ר"ח אינן אליבא דהלכתא דאיהו סבר כר"א ואנן קיי"ל כר' יוחנן. וי"ל דה"פ כל היכא דתני אלמנת עיסה יש לפרשו על האלמנה לחוד ולא על הבת כדמוכח מדר"ח אבל לפי האמת לר"י מאן דמכשיר בה מכשיר נמי בבתה ועיין בחידושי:

דתני איזו היא עיסה כשרה וכו'. כתבו תוס' בדף י"ד בד"ה ת"ר וכו' מכאן ראיה לפי' ר"ת דאיזו עיסה לא קאי אלא אבת ולא אאלמנה ע"ש. ותימא הא הסוגיא מוכחת בהיפך

מדקאמר מני מכשיר ר"מ מני פוסל רבנן הרי דרבנן סברי דהאלמנה לחודה כשרה ולא הבת ור"מ סובר דאף הבת כשרה וצע"ג תוכה שבציפורין בעל. מכאן ראיה לפירש"י דתרי רובא הן רוב סיעה העוברת שם ורוב העיר ודלא כפי' הרמב"ם שפירש דוקא בנבעלת במקום פרשת דרכים או בקרנות שבשדות. ועיין בתי"ט במשנתינו בד"ה אם רוב וכו' ובכ"מ ובב"י פי' ו':

הלכה י

ר"י בר ווה ריא ברוב. עיין פירושי בקונטרס. ועוד נ"ל לפרש דר' ירמיה סובר דאף בפלטי' בעינן רוב העוברים שם כשרים דבעינן תרי רובא רוב העיר ורוב הפלטיא ופריך מר' ינאי דאמר חזקה שפסול שבציפורי בעל א"כ איך קאר ר' ירמיה דרוב דציפורי מהני לפלטיא ומשני דר' ינאי איירי בשראוהו פורש דה"ל פירש בפנינו ממקום קביעותא ולא קחשיב רוב ור' יוסי דפלטיא דינה כציפורין א"נ ה"פ אם פירש מפלטיא קא"ר ירמיה דאזלי' בתר רובא דלא ה"ל כפירש ממקום קביעות וזה נראה:

סירקית אפשר לה שלא להסתפק וכו'. פי' הרא"פ במס' דמאי פ"ג בתמיה דהא ודאי מסתפקת באיסור יום א' ואין כאן אלא ספק א' שאר הימים אטו אותו היום ואסור אבל כאן שאין ודאי איסור אלא ספק וכיון דלא הוחזק באותו היום ה"ל עוד ספיקא וה"ל ס"ס ומותר ע"כ. ומלבד שפירושו תמוה מאי ודאי הוא דסירקית מסתפקת מאיסור יום אחד. ועוד מנ"ל דודאי איסור מסתפקת דלמא גם היא ספק איסור מסתפקת. ואף ל' הש"ס לא משמע כפירושו. גם בסוגיין א"א להעמיד פירושו דלדבריו לא דמיין להדדי. לכן פירושי שבקונטרס עיקר והוא ברור:

חזר לרה"י ונגע ספקו טמא. וכן בברייתא דבסמוך תניא פירש לרה"י ונגע בו ספיקו טמא. וקשה הא קיי"ל כל דפריש מרובא פריש וליכא ספיקא דהא רובא דאורייתא וי"ל דאיירי בשפירש בפנינו ואפ"ה ברשות הרבים טהור דאינו אלא ספיקא:

כשירים מזנין ופסולים משליכין. וא"ת לפ"ז מאי מותיב ר' ירמיה בבבלי דף ט"ו וליוחסין לא בעינן תרי רובא והתנן מצא תינוק מושלך וכו' ואמר רב אבל לא ליוחסין ע"כ שאני תינוק המושלך דפסולין משליכין משא"כ בזנות דכשרים מזנין וי"ל מדתנן התם במכשירין בסיפא דהך ר' יהודה אומר הולכין אחר רוב המשליכין והן הפסולין כדתניא בתוספתא שם מכלל דח"ק סובר דלא תלינן ההשלכה בפסולים אלא אף הכשרים משליכין:

הדרן עלך פרק בתולה נישאת

פרק ב

הלכה א

האשה. ניחא נתגרשה נתאלמנה מי עורר היורשים וכו'. כתבו הרא"ה והריטב"א ז"ל בחידושיו מי עורר היורשים פי' ואפי' היכא דלא טענו אינהו טענינן להו ליתמי כל מה דה"מ למטען אבוהון ע"כ. נראה מדבריהם דקסברי הא דפריך הש"ס בתר הכי הלך אחר הרוב וכו' אף כשהבעל חי לא יהא מהימן דכטענת שמא היא. אך קשה לי אם הוא טוען ברי למה ניזיל בתר רובא הלא בטוען ששטר זה מזייף נאמן עד שיקיים המלוה שטרו והא ודאי רוב בני אדם אינן חשודין לזייף גם אין יודעין לאמן את ידיהם לזייף גם לא שכיח כמ"ש תוס' בב"מ דף י"ג ע"ב בד"ה הא קאמר וכו' ע"ש אפ"ה בשהלוה טוען כך נאמן ולא אזלינן בתר רובא. אלא ודאי בטוען ברי לא אזלינו בתר רובא. ואפי' רב דאמר הולכין בממון אחר הרוב וכדאיתא בבבלי ר"פ המוכר פירות בב"ב דף צ"ב. היינו דוקא בדבר שאין אחד מהן טוען ברי כגון המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן וכל הני דמייתי התם בכה"ג איירי והא דפריך התם ממתני' דהכא מנתאלמנה פריך שהיורשים טוענין כך והם אינן יכולין לטעון ברי וכיון דאיכא רובא לא יהו נאמנים לרב דאזיל בממון בתר רובא וזה ברור לענ"ד והא דפריך בבבלי בפרקין לרב דאמר אזלינן בממון בחר הרוב ניזיל בתר רובא נמי אנתאלמנה פריך וכדפירשתי בקונטרס. וא"ת הא בבבלי בריש פרקין קאמר הא ליכא עדים בעל מהימן לימא מתני' דלא כר"ג ומסיק הש"ס דקפריך דתהא נאמנת מטעם רוב וי"ל היינו דקס"ד דמקשה דליהוי טענת הבעל כטענת שמא וכמפורש שם אבל לא מטעם רוב לחודא תהא נאמנת אלא משום דגם היא טוענת ברי:

גמל אוחר וכו'. בגליון פי' לכן תני אוחר לשון אחור ולפי שהוא צנוע בתשמיש לפיכך מכה ונושך בעת תשמישו כל העומדים אצלו וכו' ע"כ ואין נראה שבפ' המוכר פירות דף צ"ג ע"א כתבו תו' בד"ה ר' אחא וכו' הא דנקט גמל ולא נקט שור דאיירי ביה ת"ק רבותא קמ"ל דאפי' גמל שצנוע בתשמישו תלינן ביה לפי שבועט בשעת תשמישו ע"כ. הרי דכ"ש שאר בהמות וכמ"ש בקונטרס וכ"פ רש"י והרשב"ם. וקשה הא רבנן פליגי עליה דר' אחא וקאמרי אפילו בשור המועד ליגח לא אמרי' זה נגחו וכמפורש שם בבבלי פ' המוכר פירות וי"ל דקסבר הירושלמי דהלכתא כר' אחא דאזלינן בתר חזקה ודוחק וע"ק לשון הש"ס דנקט ובדבר אחד הלכו בממון אחר הרוב הא בגמל ליכא רובא אלא חזקה וכמפורש בבבלי בגמרא ע"ש. וראיתי להרמב"ן בספר מלחמות שכתב דהא איכא רובא וחזקה וקשה הא בבבלי ל"ק אלא דאיכא חזקה לכן נ"ל דהירושלמי מפרש דר' אחא לא

פליג את"ק אלא דסובר דגמל שאני דרובן נושכין בשעת תשמיש וחזקה שזה נשכו וזה נכון דלא נימא דפסק כיחידאה:

וכא לא כמו שהודייה מן הטענה היא וכו'. כתב הריטב"א בחי' ואמרינן בגמרא דאי ליכא עדים הבעל מהימן ולית לה אלא מנה וי"א דמ"מ נשבע כדין מודה במקצת וכ"כ הרמב"ם ז"ל ול"נ דלישנא דבעל מהימן משמע דלגמרי מהימן בלא שבועה וכן הוא בירושלמי דגרסי' וכא לא וכו' ופריק כ"ע ידעי שהוא חייב לה מנה וכו' וה"פ כיון דקיי"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום הרי המנה כאלו תבעתו מנה בשטר ומנה בע"פ והודה במה שכתב שאין כאן מודה במקצת ומיהו לדעת הרי"ף והרמב"ם צ"ל דהירושלמי מוקי למתני' במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין מודה במקצת גמור הוא וחייב שבועה וכדינו של הרמב"ם ז"ל ועי"ל הירושלמי במשנתינו בהודה כבר על המנה בב"ד ואין טוענין אלא על המנה השני והוא כופר בכל ופטור וגם זה נכון עכ"ל. והרבה יש לדקדק בדבריו. דנראה דפי' השני א"א לקיימו דהא אר"י בר' בון נשמעינה מן הדא דשפיר קאר"א בשם רב דמודה ר"ח בשטר דכן שמעינן ממתני' דהכא וכדפירשתי בקונטרס ולפי' השני לא שייך כלל הך דהכא בדרב. מיהו י"ל דבמקום שאין כותבין הך מנה לשטר דמיא שהרי לא מצי למכפר ביה ושפיר דמיא לדרב גם מ"ש ומיהו לדעת הרי"ף והרמב"ם וכו' ר"ל דהם סוברים דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום היינו דוקא במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין לא גביא עד דנקיטא כתובה ע"כ לומר דמוקי להירושלמי במקום שאין כותבין כתובה. ול"נ לדעת הרמב"ם אי אפשר לומר כן שהרי סובר דבמקום שאין כותבין הוא דהוא מודה במקצת וחייב שבועה כמפורש בדבריו פט"ז מה"א דין כ"ה ע"ש. מיהו בלא"ה דברי הרמב"ם אלו תמוהים וכמ"ש הה"מ שם כיון שאינו נאמן לומר פרעתי במקום שאין כותבין כתובה לאו מודה למקצת הוא שכ"כ פ"ד מה' טוען שאין מודה במקצת חייב שבועה אלא בדבר שיכול לכפור בו ע"כ. לכן נ"ל דקסבר הרמב"ם ודאי מודה במקצת הוא דה"מ למטען שכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה שאין לה כתובה כלל וכמ"ש ספי"א מה"א. וא"ת אסור לאדם לשהות בלא כתובה י"ל ה"מ למטען דעבר אהך איסורא וכל שלא כתב לה בפירוש אין לה כלום אחרי שהפסידה כתובתה. והירושלמי סובר כר' יוחנן דאמרי' בבבלי דף י"ג ע"א דקסבר ר"י כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה הלכך לכ"ע יש לה מנה ולא הוה מודה במקצת. וכ"מ בפ"ק דף ה' מיהו אנן לא קיי"ל כוותיה כמפורש בבבלי שם דף י"ב ע"ב. וזה ברור לענ"ד. ועמ"ש בסמוך בתו' בד"ה וחש לומר

וכו'. ובספר פ"י כ' בדף י"ב בד"ה בגמ' א"ל אביי וכו' כשהבעל אומר בעולה נשאתיך חייב שבועה דאורייתא וכ"מ להדיא בירוש' רפ"ב ע"כ. לא עיין יפה בירושלמי:

וחש לומר שמא מוכת עץ היא אלא כר"מ וכו'. וא"ת וניחוש שמא כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה שאין לה כתובה מאתים לכ"ע וי"ל הא ודאי לא שכיח ולא טענינן ליתמי אבל מוכת עץ קסבר דשכיחי א"נ י"ל דיש לה קול בשלמא מוכת עץ י"ל שידע קודם שכנסה ואפ"ה יוצאת בהינומא משא"כ בכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה:

לא חשו על דבר שאינו מצוי. מהכא שמעינן דדבר שאינו שכיח לא טענינן ליתמי דודאי אלו בעלה קיים וקאמר מוכת עץ נשאתיך ודאי נאמן כמו באומר אלמנה נשאתיך כיון דקטעין ברי ואפ"ה ליתמי לא טענינן כיון דלא שכיח. וזה ראיה לדעת תוס' והרא"ש בתשובה כלל פ"ו ומביאה הב"י בח"מ סי' ק"ח שכתבו כל מילתא דלא שכיח לא טענינן ליתמי ודלא כהרי"ף והרמב"ן ועיין בש"ך שם ס"ק ח'. ואפי' לפי תירוצא קמא דמוקי מתני' כר"מ נמי צ"ל כן דאל"כ תקשי לן דניחוש שמא כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה וכמ"ש בסמוך בד"ה וחש וכו'. וכן מוכח בבבלי דף י"ג ע"א דמלתא דלא שכיח לא טענינן ליחמי דגרסי' התם אלא ר"י דמוקי למפני' כר"מ מ"ט לא קאמר כר"א דמוקי למתני' כרבנן ומשני קסבר ר"י כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה וכו' וקשיא מאי קאמר בשלמא ר"א כרבנן אדרבא ר"י דמוקי מתני' כר"מ אתיא אליבא דהלכתא דהא מתני' דהאשה שנתארמלה וכו' אם יש עדים שיצאה בהינומא וכו' ע"כ כר"מ אתיא דאל"כ קשיא ניחוש למוכת עץ ולמה יתנו לה היורשים מאתים. וכיון שכן ה"ל מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם וטפי ה"ל לאוקמי מתני' דפליגי במאתים ולא כלום אלא ודאי דאף הבבלי קסבר דמלתא דלא שכיח לא טענינן ליתמי. ולא אתיא מתני' כר"מ וזו ראה שאין עליה תשובה. וא"ת בטוענת מוכת עץ ובכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה ראוי שתהיה היא נאמנת דאית לה חזקת הגוף וי"ל דבברי ובר לא מהני חזקה דהא אית ליה נמי חזקת ממון וכ"מ בבבלי דף י"ב ע"ב ע"ש:

הלכה ב

כהדא ראובן וכו'. בבבלי פ' חזקת גרסי' א"ר נחמן אנן אחתינן אנן מסקינן לזילותא דבי דינא לא חיישי' וכ' הנמק"י שר"ח פי' דאיירי שהיה ראובן מוחזק בקרקע תחלה ואסקינן ליה ומייתי ראיה מסוגיין וכ"כ בחי' הרמב"ן ע"ש. ולדעתי קשה קצת דאף דאמרינן הכא דרב נחמן סובר כן מ"מ מסקינן בסמוך דחכמים שבבבל פליגי וסברי דאין מוציאין מיד המוחזק. אך הא ודאי דלא כמאן דלכל הפירושים מוציאין מיד המוחזק לפי הסוגיא שבבבלי ע"ש:

אילו שנים אומרים פלוני אכל חלב וכו'. מה שיש לדקדק בסוגיא זו עיין במ"ש ביבמות פ"י בתוס' שם:

הלכה ג

הן אומרים כתב ידן הוא ואחרים אומרים כתב ידן הוא וכו'. גירסת הרא"ה בחי' הן אומרים כתב ידינו אינו זה ואחרים אומרים כתב ידן הוא תני ר"ח לא מעלין ולא מורידין דאיירי בשאין עדי השטר מעידין זה על זה וה"ל חד לגבי תרי הלכך האחרונים נאמנים ע"כ. וקשה א"כ מאי ראיה מייתי ממתני' דאם יש עדים שהוא כתב ידן שאינן נאמנים לומר פסולי עדות היינו דמתני' איירי שהן מודים על כתב ידן אמרי' דלא דמיא להפה שאסר אבל עומדים ומכחישים הן עצמן נאמנים. וא"ל אס"ד דנאמנין לומר שאין זה כתב ידן אפי' נגד עדים א"כ אף בשיש עדים שהוא כתב ידן יהו נאמנים במגו שאין זה כתב ידן. דאין אומרים מגו בשני עדים וכמ"ש תוס' בפרקין. וע"ק איך סתם ר"ח ותני דלא מעלין ולא מורידין הא במעידין זה על זה ודאי דמעלין דה"ל תרי ותרי. לכן נ"ל גירסא שלפנינו עיקר. ועי' בריטב"א בפרקין בד"ה מתני' זה אומר זה כתב ידי וכו' ובש"ך סי' מ"ו ס"ק י"ב:

הן אומרים כתב ידינו הוא זה ואחרים אומרים אינו כתב ידם וכו'. וקשה אם במכחישין או במזימין בעדותן איך קאמר ר' מנא דנעשה כשטר שקרא עליו ערער פשיטא אין לך ערעור גדול מזה וע"ק אפי' פסול ליהוי אלא ודאי באומ' דעתה מכחישים את הראשונים שאין זה כתב ידן תימא איך אפשר להכחיש את האדם בכך הלא אפשר ששינה כתבו בעת ההיא ויש ליישב:

א"ר אסי ובלבד בשטר שנקרא עליו ערעור ונתקיים בב"ד. כך היא גירסת רש"י בבבלי דף ך' ע"א אבל הרי"ף גורס דאר"א אין מקיימין את השטר משטר שנקרא עליו ערעור אא"כ נתקיים בב"ד ע"כ. וקשה לפי גירסא זו מאי פליג ר"א ואמר אפי' לא נתקיים בב"ד וכי מכשיר ר"א לקיים כשטר משטר שנקרא עליו ערעור ולא נתקיים בבית דין וכי מה בין שטר זה שמקיימין ממנו לשטר שרוצין לקיימו תרווייהו ספיקי נינהו. בשלמא לפי גירסת רש"י וכפי הגי' שלפנינו אפשר לפרש דסובר ר' אלעזר דלא בעינן ערעור וקיום אלא אפי' בלא ערעור ובלא קיום נמי מקיימין אבל לגי' הרי"ף אף ר' אסי מודה בהכי קשיא ולפי גירסת רש"י היה נ"ל לפרש עוד דר"א אמר אלא נתקיים בב"ד ולא בעינן שנקרא עליו ערעור דבלא ערעור נמי הב"ד מדקדקין בחתימתן ומצינו כיוצא בזה הרבה בירושלמי תיבת לא במקום אלא. ולפי פירוש זה לא מתיישב שפיר הא דר' מנא אך לדעת הרא"ש והטח"מ סי' מ"ו דסברי דאף לרב אסי מקיימין השטר משטר המקויים אע"ג

דלא קרא עליו ערעור א"כ קשיא במאי פליגי ר"א ור' לעזר. וצ"ל דסברי כפי' הראשון שפירשתי אבל לגי' הרי"ף צ"ע. ולפמ"ש ניחא דכתב הרא"ש דשטר שקרא עליו ערעור לאו דוקא וכו' ולא כ' כמ"ש הב"י בסי' מ"ו בד"ה שטר שאין כאן וכו' ואפשר לומר עוד דלרבותא נקט ערעור דאפ"ה אם הוא מקויים מקיימין ממנו ולא אמרי' דלמא טרח וכוון ע"ש. דלפי דברי הב"י עדיין תקשי לן הא דר' לעזר מאי פליג. ומן התימא על הש"ך ס"ק ך"ה שלא הביא ראיה מהירושלמי וע"ש:

למידין מספר מוגה וכו'. כאשר פירשתי בקונטרס כן פי' הריב"ש בתשובה. אך קשה מאי הא דקאמר כגון דאמרין אילין ספרוי דאסי וכן מקשה בש"ך סי' מ"ו ס"ק כ"ד לכך נראה דה"פ למדין מספר מוגה שכתבו בדקדוק ודוקא מהכתב שחתם עליו שמו שהוא שלו כגון מי ששמו אסי חותם בתחלת ספרו אילין ספרוי דאסי מקיימין ממנו כיון שכתב ספרו בדקדוק ומוגה ודאי כתב גם שמו בדקדוק כדרכו לחתום תחת השטר אבל אם לא כתב ספר מוגה לא חש בחתימת שמו ואין מקיימין ממנו אבל מספר עצמו לעולם אין מקיימין. וזהו דעת הב"י שכתב שם דהירושלמי ראיה לדברי הרא"ש דאין מקיימן מהספר ש"ע. ומ"ש הש"ך שם ס"ק כ"ח וז"ל ולא ירדתי לסוף דעתו וכו' ע"ש לק"מ דכוונת הב"י כמ"ש דלפי' הריב"ש שהביא שם בב"י קשיא לשון כגון דאמרין אילין וכו' ולכן קאמר דיש סייעתא מהירושלמי לפי' הרא"ש וזה ברור. מיהו הריטב"א פי' כגון דאמרין וכו' שהם מוחזקים לנו שהוא כתבם בלא עדות אחרת ובאילין אגרתא צריכא פי' אבל מאגרת של רשות המוחזקים בכתב ידי עדים האלה צריכא רבא אם למדין מהם בחזקה זאת בלבד ע"כ. וביאר הש"ך שם יותר למדין מספר מוגה שהגיהו אחרים שלמדו הימנו ואמרו שלמדו מספרי דאסי א"כ הוא בחזקה שהוא ספר אסי וע"ז קאמר דמספקא ליה באגרת משמע הא אם ידוע שהאגרת זאת כתבו עד זה מקיימין ממנו ע"כ. וכמה רחוקים דבריו אלו מפשט לשון הסוגיא. ולפמ"ש למעלה ניחא הכל ודברי הרב"י נכונים:

ובלבד ג' שטרות של ג' בני אדם. כ' הש"ך סי' מ"ו ס"ק כ"א ונראה דלא פליג אש"ס דילן דסגי בשתי שטרות של ב' שדות וכו' דהתם איירי שאכלום אבל הירושלמי איירי בשטרי הלואות ומהתימא שלא הביאו הפוסקים ואפשר דפירשו בענין אחר א"נ דסברי מדלא הוזכר בבבלי אלא שטרות של שדות ש"מ דשטרי הלואה לא מקיימין מיהו אין זה הכרח דג' לא איצטרך לאשמועינן דג' הוי חזקה בכל דוכתא וצ"ע. הנה מ"ש דג' הוי חזקה בכל דוכתא. לא ידענא מאי קאמר מאי חזקה היא זו הרי אנו חוששין שמא הכל מזוייף ואפשר לומר כיון שהן ביד ג' בני אדם הוא דאמרינן חזקה. ואינו מחוור דלא שייך ביה חזקה דבכל מקום לענין כשרות ופסלות תרי כמאה. ומה שתמה על הפוסקים

נראה שסוברים דלהבבלי לעולם בעינן שטרי מקויים לקיים מהן מיהו בשטר שקרא עליו ערעור ונתקיים בחד סגי ואף שדעת הרא"ש והטור אינו כן י"ל דסברי דהירושלמי פליג אבבלי:

לא דרב אמר אסור לחתום וכו'. וקשה כיון דאסור לקיים משום עולה א"כ אסור לחתום דאעולה אסור לחתום וכ"ה בבבלי דף י"ח וי"ל דקסבר הירושלמי דכיון שהמתחייב מאמינו ליכא עולה גבי עדים ואף לזה שהשטר בביתו לא הוי עולה אלא לאחר זמן שקבע שיחזירנו לי אבל עד זמן שקבע ליכא איסורא ועי"ל כשחותמין העדים ומוסרין השטר ללוה ליכא איסורא כדתנן כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו וכשהלוה מאמינו אחר כך להמלוה בפני העדים ודאי נאמנין דלא עבדו איסורא:

הלכה ד

למה נצרכה לר' וכו'. וקשה לפי מאי דפרישית בסמוך דמודו רבנן בשאינו זוכר העדות דצריכין לצרף עמהם אחר גם' לרבנן נצרכה בשאינן זוכרין העדות וכל אחד מעיד על כתב ידו ועל כתב יד חבירו נאמנין. ולשיטת הרמב"ם דבאינן זוכרין העדות אפי' ע"י ראיית השטר לכ"ע פסולין מלהעיד וכמ"ש בש"ע סי' מ"ו סעיף י' ניחא אבל לשיטת תוס' והרא"ש קשיא וי"ל דקסברו תו' והרא"ש דלא ניחא ליה לאוקמי רישא בשאינן זוכרין העדות דהא סיפא דהיינו פלוגתייהו דר' ורבנן ודאי בזוכרין העדות איירי דאל"כ לרבנן נמי צריך צירוף:

ר"ח אמר והוא שיהא זכור העדות וכו'. מה שפירשתי בקונטרס בסוגיא זו הוא מדברי תוס' והרא"ש בפרקין וכ' הרא"ש ומתוך הירושלמי מוכח דאם העדים שכחו לגמרי המלוה ואף מתוך ראיית השטר אינן זוכרים מודו רבנן דצריכין לצרף עמהן אחר וכו' ע"ש. ותימא מאין הוכיח כן דהא איכא לאוקמי פלוגתייהו בשאינו זוכר כלל וכן משמע פשטא דלישנא אלא דלשון הבבלי לא משמע כן דגרסי' שם דף כ' ע"א ר' יוחנן אמר אע"פ שאין זוכרו מעצמו. משמע מעצמו הוא דאינו זוכר אבל ע"י שטר זוכר. א"כ מאי קאמר הרא"ש מתוך הירושלמי מוכח טפי ה"ל למימר דמבבלי מוכח. ואפשר לומר דכוונתו לומר דמתוך הירושלמי מוכח דרבנן כר' יוחנן ודוחק. גם קשה מנ"ל דסברי רבנן דבשאינן זוכרין העדות מהני צירוף אחר דלמא בשאינן זוכרין לא מהני עדותן אפי' לצרף וכדעת הרמב"ם וכמ"ש לעיל בסמוך וכ"כ הש"ך שם ס"ק ל"ב וצ"ע:

ויאות אלו שנים וכו'. עיין בר"ה רפ"ב בתו' בד"ה אילו שנים וכו' מ"ש שם. ושם פירשתי הסוגיא קצת בענין אחר ע"ש ופירושי כאן נ"ל עיקר אך קשה לי למה לא יצטרף עמו אחרי שהועמד על כשרותו וכי מי שמעיד על הגזלן שחזר בתשובה לא יצטרף עמו

לעדות אחרת ובבבלי בפרקין דף כ"א בהא דאמר רב ג' שישבו לקיים השטר עד שלא חתמו מעידין עליו וחותם ע"ש משמע דמצטרף לאחר שהעיד עליו וצ"ע:

עד א' בפה וכו'. פירושי שבקונטרס בבעיא זו הוא מדברי הרא"ש בפ' גט פשוט. ומסיק דהבבלי פליג וקסבר דעד א' בפה וע"א בשטר חתום לבדו מצטרפין ע"ש שהאריך. וראיתי להרמב"ן בחידושיו שם וז"ל ותמהני כיון שלא מצאו לקיים כתב ידו הרי ע"א הוא ולמה מועיל כלום ואע"פ שקיום שטרות דרבנן מ"מ כל זמן שלא נתקיים כמי שלא נחתמו. ושמא כך פירושו מהו שיצטרפו אם מעיד אני ראיתי אותה הלואה ביום פליני כמ"ש בשטר מי אמרי' כיון שזה עושה מעשה שטר ומשעת חתימה ה"ל שעבוד קרקעות ועד ע"פ לא עביד שעבוד אינן מצטרפין ולפיכך הקשו וכי כלום הוא לגבות ממשעבדי ולמה לא יצטרף ומפרק לכן צריכה לישאל בשהיו שנים חתומין שהוא שעבוד קרקעות משעת חתימה וכן הבעיי' השניה ע"י הדרך עכ"ל. וא"ת עדיין תיקשי למה לא יצטרפו להיות כשני עדים בע"פ הא כל זמן שלא נתקיים לאו כלום הוא והא ודאי ליכא למימר דיצטרפו להיות שני עדים בשטר ולגבות ממשעבדי שהרי לא נתקיים וי"ל דמיבעיא ליה אם יצטרפו להיות כשני עדים לעשותן מלוה בשטר. כיון דמעיד בע"פ שהוזמן לחתום ולעשות מלוה בשטר ולדבריו צריכין לומר דהאיבעיא היא אליבא דר' וה"ל עד ע"פ כיון שאין עוד עמו להעיד על חתימת ידו. ול"נ לפרש דקס"ד דקמיבעיא ליה עד א' נתן עדותו בכתב לב"ד ולא העד בע"פ והשני העיד בע"פ מהו לצרף עדותן ופריך ע"א בכתב כלום הוא בתמיה הא כתיב מפיהם ולא מפי כתבם ומשני לכן צריכה וכו' כדפירשתי בקונטרס. ולפי פי' זה יש ליישב כל מה שהקשה הרא"ש שם ואין הבבלי חולק על הירושלמי ע"ש היטב. וא"ת לפי פירושי מאי קמיבעיא ליה לר' מנא אם עד אחד בכתב זוקקו לשבועה הא גבי ע"א הזוקק לשבועה לא כתיב מפיהם וי"ל ודאי לא עדיף ע"א משני עדים וקרא לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת דדרשינן מינה אבל זוקק הוא לשבועה איירי במעיד בע"פ דומיא דשני עדים:

אחד אומר בגבו וכו'. מה שיש לדקדק בסוגיא זו עמ"ש במסכת סוטה דף ב' ע"א בתו':

הלכה ה

ר"י בעא א"א הייתי ונתגרשתי במקום פלוני וכו'. לא ידעתי למה לא הביאו הפוסקים דין זה וצ"ע:

כהכחיש עדות מתוך עדות אנו כחיי' מפיה. ותימא הא לעיל בפרקין גבי שבויה אמר ר' יוסי בפשיטות דנאמנת והכא קמיבעיא ליה וצ"ע:

היום אמרה אשת איש הייתי ולמחר אמרה גרושה אני וכו' מכיון שהביאה מתלא לדבריה נאמנת. מכאן ראיה מבוררת לדעת הרמ"ה ורבינו יונה ז"ל דדוקא תוך כדי דיבור נאמנת לומר גרושה אני אבל לא לאחר מכאן. ומן התימא על הה"מ ריש פי"ב מה"ג והטור אה"ע סי' קנ"ב שכתבו דבכה"ג שאומרת אשת איש הייתי נאמנת לעולם אפי' לאחר כדי דיבור אפי' אינה נותנת אמתלא לדבריה. איך נעלם מהם דברי הירושלמי אלו המפורשים בהיפך. ומ"ש הה"מ וז"ל ויש קצת סיוע לזה דאל"כ לשמעינן בסיפא רבותא טפי דאפי' ליכא עדים אלא שאמרה לאחר כדי דיבור גרושה אני אינה נאמנת ואנא ידענא דכ"ש הוחזקה בעדים דהשתא כשלא הוחזקה אלא מפי עצמה אינה נאמנת כשהוחזקה מפי עדים שאין אנו צריכין באסורה לדבורה כלל כ"ש שלא תהא נאמנת ע"כ. ונ"ל דלאו רבותא היא אדרבה הוחזקה מפי עצמה עדיף טפי. הגע בעצמך אם הוחזקה מפי עצמה ואח"כ באו שנים ואמרו דלאו אשת איש היא אינן נאמנים דשויא אנפשה חתיכא דאיסורא ובשנים שבאו ואמרו אשת איש היא ובאו שנים ואמרו פנוי היא מפיה אנו חיין ואם ניסת לאחד מעידיה לא תצא כמפורש בבבלי ולפי הירושלמי לעולם היא נאמנת. והדברים ברורים. והא ל"ק להה"מ הא איצטרך למתני סיפא בעדים לאשמועינן דאם משניסת באו עדים לא תצא דהא בבבלי דף כ"ג מסיק דאיכא מ"ד דלא קאי אריש ובאומרת א"א הייתי וגרושה אני ואח"כ באו עדים אפי' ניסת תצא וכוותיה קיי"ל. ואפשר לומר דזהו סברת הה"מ כיון דבירושלמי מסיק בסמוך בפשיטות דאף בא"א אם משניסת באו עדים לא תצא הלכך ס"ל דאף באומרת א"א הייתי אינה נאמנת לומר לאחר כדי דיבור גרושה אני דל"ק ליה דיוקא דמתניתין דהא איצטרך למתני בסיפא ואם יש עדים וכמ"ש אבל לפי מאי דקיי"ל דאם משניסת באו עדים לא קאי אריש דייק ליה להה"מ שפיר. אבל כבר אמרנו דדיוקו דהה"מ ממפני' ליתא וצריך עיון גדול ליישב דברי הה"מ:

הלכה ז

רשבג"א מעלין לכהונה ע"פ עד אחד. בקונטרס פירשתי דלא כמסקנת הבבלי. דבגמרין אמרינן הא דאין ערער פחות משנים לא אתיא כרבנן דתמן א"כ לדידהו מפרשין מתני' כמ"ש בקונטרס ואין צורך למאי שדחק בבבלי מכח קושית דר"י אמר ד"ה אין ערעור פחות משנים. גם לא נזכר בירושלמי דר"י אמר לד"ה אין ערעור פחות משנים ואפשר דלר' יהודה הוא דאמר הכי וכדפירשתי בקונטרס:

מתניתא לענין קדשי הגבול אבל לענין משפחה וקדשי מזבח צריך ב' עדים. מכאן נ"ל ראיה מבוררת לדעת האומרים דאף לתרומה דאורייתא מעלין ע"פ עד אחד מדקאמר

לקדשי מזבח צריך שני עדים אבל תרומה אף שהיא דאורייתא לא החמירו בה חכמים ואוקמוהו אדאורייתא דעד א' נאמן באיסורין. וזהו דלא כדעת הרמב"ם ריש פ' ך' מהא"ב שכתב דאף לתרומה דאורייתא אין מעלין אלא בשני עדים וצ"ע:

חד העלה אח מפי אחיו. בקונטרם פירשתי ללויה כן מפורש בבבלי. אך לקמן בשמעתין משמע שגם זה מספקא לן אם ללויה או לכהונה:

א"ל בנו הוא וכו'. פירשתי בקונטרס שהתורה האמינו דכתיב יכיר אבל קשה דלמא דוקא לפסלו האמינו התורה אבל לא להכשירו ובבבלי בפרקין הגירסא נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה. והרא"ה כ' שבירושלמי מוחלפת השיטה מדר' לדר"ח. ואינו מכוון דדברי ר"ח שוין בירושלמי ובבבלי אלא דברי ר' מוחלפים:

ויעשה כהרחק עדות. ראיתי בחידושי הרא"ה והריטב"א שכתבו בשם הרמב"ן ויעשה בהרחק עדות כלומר יהא נאמן במגו שאם רצה היה נעשה בהרחק עדות שלא היה מודה שהוא קרובו והיה נאמן להעלותו על פיו והשיבו כיון שהודה שהוא בנו שוב אינו נאמן להעיד עליו ע"כ ואין כן משמעות לשון הש"ס בתשובת רבי וגם קשיא לי מאי מגו הוא זה הא איכא למימר שאמר שהוא בנו שיירשנו גם לפטור את אמו מן היבום. ותו' כתבו דף כ"ה בד"ה הרי שאמר וכו' דאין כאן מגו ע"ש:

אפי' תימר בן מפי אביו ללויה. כתבו תוס' בפרקין דף כ"ו ע"א בד"ה במסיח לפי תומו וכו' ועוד דא"א דר' העלה אח ע"פ אחיו ללויה אפי' בלא מסיח לפ"ת דהתם אין שייך לומר שבידו להאכילו מעשר למ"ד מעשר מותר לזרים. ע"כ. וקשה גבי לוים אין צורך למגו דכיון דקסבר רבי דנאמן לומר שהוא אחיו תו ליכא למיחש לשום דבר דמה תאמר שמא בן גרושה או בן חלוצה הוא הא ודאי לא פסול בלוי. ולפסול ממזרת ליכא למיחש דכל המשפחות בחזקת כשרות הן וכמ"ש תוס' דף כ"ד בד"ה אבל וכו'. גם נסתפקתי בזה אם ממזר בן לוי אינו אוכל במעשר. משא"כ בכהן אף שמאמינים לו שהוא בנו עדיין יש להסתפק שמא בן גרושה הוא. וזה מבואר בסוגיין. וצ"ע:

הלכה ח

אתיא כרבנן דתמן וכו'. בבבלי דף כ"ו ע"ב כתב רש"י בד"ה ואנן מסקינן ליה ואי קשיא תרי ותרי נינהו וכו' דמסקינן ע"פ עד הראשון שהוא נאמן וכו' ע"כ וכ' הר"ן שהרמב"ן הקשה עליו אלו אתו בי תרי ואמרי דכהן הוא ואתו בי תרי ואמרי דבן גרושה ודאי ליכא חזקה כדאמרי' פרק חזקת זה אומר של אבותי וכו' וא"נ אנן אחתינן ואנן מסקינן ולדברי רש"י נימא היכא דקיימא ארעא תיקום דהא בהאי שעתא הני קמאי הוו מהימנא וכו' ע"ש. ול"נ דקסבר רש"י ודאי סוג א זו פליגא ארב נחמן וכדאמרינן בירושלמי לעיל

בפרקין וכאן דרבנן דבבל פליגי אר"נ ואמרי היכא דקיימא ארעא תיקום דמשעה שיצאה בעדות ברורה יצאה. וא"ת לר"נ קשיא מתני' י"ל דפליג אר' יוחנן דאמר לד"ה אין ערעור פחות משנים ומפרש למתני' כדפרשתי וכמש"ל בתוס' בד"ה רשבג"א וכו' ע"ש. והא דמסייע בבבלי פ' חזקת לר"נ ממשנתינו ע"ש י"ל דקס"ד דסתמא דש"ס למימר הכי אבל לפי המסקנא לא קאי הכי:

הלכה ט

והוא שנגמר דינה להריגה. כ' הריטב"א בחידושיו יש שפירש דר"י וחזקיה על מתני' אמרוה ומיהו חזקיה סבר כרב דמוקי מתני' בנשי דגנבי ולהכי בעי נגמר דינו להריגה ור"י סבר כלוי דוקא נשי רוצחים אבל נשי דגנבי לא ולהכי לא בעי נגמר דינו להריגה ואין נראה דא"כ ה"ל למימר בפלוגתא וכו' ע"כ ע"ש. ומסוגיין ראיה מבוררת שאין פי' זה מחוור שהרי אין פלוגתייהו דרב ולוי נזכרת כאן רק פלוגתייהו דחזקיה ור' יוחנן. וגדולה מזו דמסיק אמרין בשם ר"י אשת לסטים כלסטים הרי דר"י כרב דנשי גנבי כגנבי. ומכאן נ"ל ראיה לפסק הריטב"א שפסק כרב ודלא כלוי דהא ר' יוחנן קאי כוותיה דרב:

היו שם מחבוי' צריכה. לפי גירסתי שבקונט' קשה הא אמרי' לעיל דמשום סומא אחת התירו כל הכהנות שבעיר וי"ל דהתם לא ודאי נחבאת אבל הכא ודאי ערקא וכ"כ תוס' בפרקין דף כ"ז בד"ה כאן וכו' ע"ש:

אפי' קטן וקרוב וכו'. לא ראיתי לפוסקים שהביאו דין זה דקטן וקרוב כשר. ומבבלי נמי יש להוכיח דכשר דקאמר שם (דף כז) דרב פפי ודר"א תנאי היא ואס"ד דקטן וקרוב דאיכא תרתי לריעותא פסול לישני הא דתני אבל לא בנה ובתה ועבדה ושפחתה איירי בקטנים והא דתני הכל נאמנין להעידה חוץ מהימנה ובעלה איירי בגדולים אלא ודאי מאן דמכשיר בקרוב מכשיר נמי אפי' בקטן וקרוב. ויש לחלק וצ"ע:

אתון לגבי ריב"ל וקבלון. מלשון הש"ס משמע דקטן נאמן אפי' באינו מסיח לפי תומו דאתון וכו' וקבלון משמע שבאו להעיד לפניו וקיבל עדותן ומכאן סייעתא לפוסקים שסוברים כן. ועיי' בש"ע א"ע סי' ז' סעיף א':

הלכה י

תני ובלבד דברים שהן רגילין בהן ובבבלי גרסי' אבל אחיו דלית ליה לא הא ולא הא. פי' שאינו רגיל עמו ולית ליה א מתי'. נראה שאינו חולק על הירושלמי דה"ק שאינו רגיל עם אחיו כמו שרגיל עם אביו אבל לעולם רגיל הוא עם אחיו יותר משאר בני אדם. ותדע מדנקט אחיו משום דרגיל עמו קצת דאל"כ למה נקט אחיו ולא תני שאר בני אדם. ותו כל הני למה ליה למתני א"ו כמ"ש ובאחרים אפילו רגיל עמו אינו נאמן כיון דמן

הסתם אינו רניל עם אחרים לא חילקו חכמים. אך ראיתי להריטב"א בחידושיו שכתב ופירש מתני' לא זו אף זו ומסתברא כיון דקתני אחיו דלית ליה לא הא ולא הא ה"ה לאדם רחוק דעלמא דמ"ש ותנא דמתני' נקט הנהו דמסתמא שכיחי גביה וידעי כתב דידהו. ע"ש. וכמה דחק הרב ז"ל לפרש מתני' והוא דלא כירושלמי והנ"ל כתבתי. והש"ך בח"מ סי' מ"ו ס"ק מ"ח כתב ונראה שיש לפרש לשון הירושלמי תני ובלבד וכו' דהיינו. ה"ה אחרים כאלו שהם רגילים בהם דאלו להרא"ש הל"ל תני מפני שהם רגילים בהם אלא ודאי ה"ה לאינך ובלבד דברים שהם רגילים בהם ע"כ. וקשה איך לא הרגיש שלפי' קשה טפי לשון ובלבד ולפי' הרא"ש לק"מ דאמתני' קאי דלא נטעה כיון שאינו רגיל באחיו כל כך ה"ה לאחרים לכך קאמר ובלבד וכו' גם בא למעט שאם ידוע שלא היה רגיל אצל אביו ואחיו איני נאמן וזה ברור:

וידבר עולה וכו'. מה שיש לדקדק בזה עיי' במ"ש במגילה פרק ד' ה"ג בד"ה וידבר וכו':

מהו להוציא ממון מתוך העדות. מכאן נראה דאף בתחומין בעינן גדול עמו דאל"כ מאי קמיבעיא ליה בקטן תיבעי ליה בגדול שהעיד על תחום שבת אם יהא נאמן להוציא ממון מתוך העדות אלא ודאי בגדול עמו איירי מיהו דעת הרבה מהפוסקים דלא בעינן גדול עמו בתחומין וכ"כ הטור והש"ע בח"מ סי' ל"ה. ומסוגיין משמע דבעינן גדול וכן נראה. ותוס' פ' כיצד מעברין מספקא להו ע"ש:

מהו שיהא נאמנין לומר יוצאין היו וכו'. וקשה למה יהיו נאמנין על אלו שהן איסורי דאורייתא דכל הנך דקחשיב במתני' אינן אלא איסורי דרבנן ונראה דה"פ עד כאן היו יוצאין ללקט פני שביעית כלומר דלאו מארץ ישראל הוא ואין שביעית נוהג בו וקסבר בא"י שביעית בזמן הזה דרבנן והאיש שמוציא שם רע על אשתו ודאי מדאורייתא אינו נאמן בין לזכות בין לחובה מטעם קרוב וכן אשה שמו יאה לעז על בניה אינה נאמנת אלא מיבעיא ליה אי מחזקינן לקלא ע"י עדותן של אלו:

ואומרים נקצץ פלוני ממשפחתו. כתב הר"ן בפרקין דאיירי במשפחת כהנים שיצא עליה שם פסול וקאמר שנאמן התינוק להכשיר משפחת בית אב אחד ממנה שיעיד ויאמר אותו חשש פיסול על משפחת בית אב פלוני הוא ולא על משפחת בית אב פלוני וכו' אבל ודאי שאין התינוק נאמן שזה לא שמענו וכו' אבל הראב"ד החמיר בכאן הרבה ומפרש דמעיד אפי' כשהוא קטן ואין גדול עמו משום דאית ליה קלא יתירתא ומפרסמת מלתא ולא מחלפת ליה ומשפחה זו פסולה אי ה"ל תרי פסלי לה אפומייהו ואי חד חיישינן לה וכו' ע"כ ולפי דעתי שזו חומרא יתירא עכ"ל הר"ן ע"ש. והנה מ"ש הר"ן שאין נאמן לפסול נ"ל שהדין עם הראב"ד שהרי אף לענין ממון נאמן כדאמרי' בסמוך

לענין שדה אחוזה והא ודאי שלענין ממון אינו נאמן להעיד בגדלו כדמשמע ממתני' וכמפורש בתוספתא ובבבלי. וע"כ לומר דשאני קצצה שהיא דבר מפורסם ולא מחלפא ליה וכמ"ש הראב"ד אבל מ"ש הראב"ד דאפי' בקטנותו נאמן אינו נ"ל ואדרבה מסוגיין משמע בהיפך דדוקא בגדלן נאמנין וצ"ע:

לא מסתברא על אתר וכו'. לא ידעתי למה השמיטו הפוסקים דין זה. ואפשר דהא דכתבו דבעינן שיהו הבעלים מרדפין אחריהן וכמ"ש הרמב"ם פ"ו מה' גזלה והטור סי' ש"ע היינו שיעידו האשה והקטן מיד בשעת רדיפה. אך דוחק גדול הוא שהרי אין הדבר תלוי בבעלים אלא ביציאת האשה והקטן. גם לא ידעתי למה השמיטו בש"ע ח"מ סי' ש"ע דאשה וקטן נאמנין על נחיל של דבורים וצ"ע:

הדרן עלך האשה שנתארמלה

פרק ג

הלכה א

אלו נערות ועל הכותית. פירש"י קסבר גירי אריות הן וישנן בלאו לא תתחתן בם. וכתבו תוס' ול"נ לריב"ם דא"כ נכרית היא ונכרית אין לה קנס כדאמרי' לעיל פ"ק וכו' ע"ש. וקשה לי טפי ה"ל להקשות מהרבה משניות דמשמע דאין להן דין עכו"ם גמורים דהא תנן בברכות פ"ז והכותי מזמנין עליו. אלא ודאי עיקר דעת רש"י כדעת הרמב"ם שם בפי' המשנה שמתחלה היו גירי אריות ואח"כ קבלו קצת מצות ואח"כ חזרו לסורם ע"ש. לפ"ז לק"מ דלענין זה ודאי עדיפי מעכו"ם גמורים דיהבינן להו קנס שלא יהא חוטא בשכר וכסברת רבא בבבלי פ"ק דמכלתין. מיהו בסוגיין משמע דלמ"ד גירי אריות הן אין להן קנס. ויש לתמוה מהתוס' שלא הביאו דברי הירושלמי דמסיק דמתני' אתיא כמ"ד כותים גירי אמת הן. ויש ליישב וצ"ע. וניחא במ"ש הא דקשיא לן אס"ד דגירי אריות הן וכעכו"ם נחשבין א"כ הבא עליה בועל ארמית הוא וקנאין פוגעין בו למה יהא לה קנס הרי מיתה ותשלומין יש כאן ואע"ג דלא אקטול פטור מתשלומין. דכה"ג פריך הש"ס בבבלי בסנהדרין פ' בן סו"מ דף ע"ג באחותו דניתן להצילה בנפשו ורמינהי אנו נערות הבא על אחותו ומאי דמשני שם לא שייך הכא כלל ע"ש. וא"ל דמתני' איירי בשבעלה שלא בפני עשרה מישראל ואז אין קנאין פוגעין בו כדאיתא בסנהדרין. דהא כיון דאיכא מיתה אלו היו שם עשרה אף שלא בפני עשרה פטור דהא אפי' חייבי מיתות שוגגין נמי פטורין כיון דאלו אתרו ביה היה חייב מיתה ופטור מתשלומין השתא נמי פטור. וי"ל דכל שאינה בת עובד ע"ז ממש אין קנאין פוגעין בו והני כותיים לאו עכו"ם ממש נינהו

וכמ"ש ואף לפום פשטא דשמעתתא גירי אריות מיהו נינהו ולא הוה דומיא דכמעשה שהיה בפנחס וזמרי. וזה סייעתא למ"ש הרמב"ם פי"ב מהא"ב הלכה ה' והבא על בת גר תושב אין הקנאין פוגעין בו. וכ' הה"מ לא מצאתי דבר זה מבואר אבל נראה הוא וכו' ע"ש. ול"נ שראיית הרמב"ם ממשנתינו וכמ"ש ונכון הוא:

כתיב ולו תהיה לאשה וכו'. ק"ק אמאי לא פריך מקרא דמהר ימהרנה לו לאשה דמוקדם דדרשינן נמי מיניה אשה שיש לו בה הויי' כדאמרינן בסמוך ותקשי ליה ממזרת וגם דבעינן אשה הראויה לקיימה איכא למשמע מיניה וי"ל דהא דדרשינן ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו הכי תנן דמתני' לקמן בפרקין לכך פריך מיניה. (וראיתי לא' ממפרשים שלא הרגיש בכל זה):

ת"ל מאן ימאן מ"מ. כתבו תוס' בפרקין דף כ"ט ע"ב בד"ה וחד לאתויי חייבי לאוין הקשה ריב"ם אכתי נימא חד לאתויי חייבי עשה וחד לאתויי חייבי לאוין וחייבי כריתות מנ"ל ע"כ ולפום סוגיין י"ל דחייבי עשה ממאן ימאן שמעינן. וא"ת א"כ כולהו נילף מיניה כדאמרי' בסוגיין ול"ל שיתא קראי דמייתי בבבלי שם י"ל דקסבר הבבלי דלא מרבינן מריבויי' דמאן ימאן אלא אחת דהא בבבלי בפרקין דף ל"ט ע"ב דגרסי' אם מאן ימאן אין לי אלא אביה היא מנ"ל ת"ל מאן ימאן מ"מ. ואפ"ה לא מוקמי' ליה למיאנו שמים. וא"ת כיון דאיצטרך מאן ימאן לרבות היא עצמה תו ליכא למשמע מיניה חייבי עשה או חייבי לאוין וי"ל מ"מ אייתר לן קרא דלכתוב מאן מאן או ימאן ימאן וכ"כ תוס' דף ל"ט ע"ב בד"ה אין לי וכו' ע"ש אך לפי דבריהם אלו קשיא לרבא דפליג אדריב"ח בבבלי דף מ"ד לכתוב מאן מאן או ימאן ימאן. ולכמ"ש ניחא דרבא מוקי ליה לחייבי עשה או לחייבי לאוין. ונ"ל דלחייבי לאוין מוקמינן דראויה לו מיקרי במקצת דאתי עשה ודחי ל"ת ואע"ג דאי אמרה לא בעינא ליתא. עכ"פ טפי מסתבר לרבויי לקנס חייבי לאוין. ולפ"ו יש לפקפק על תירוצם של תוס' דכתבו דמרבינן חייבי עשה וחייבי לאוין מחד קרא ע"ש. ובמ"ש י"ל קושית תוס' דף ל"ג ע"ב בד"ה ועולא משמע דרבא סבר כעולא וכו' וקשה לרשב"א וכו' ע"ש. דודאי דרבא לית ליה דעולא דלרבא ל"צ גז"ש לקנס דממונא משלם דהא גלי קרא בקנס דמשלם ולא לקי דשיתא קראי כתיבי וכמ"ש תוס' דף ל"ב בד"ה אלמא וכו' והא דכתבו תוס' ונראה לר"י וכו' מדמרבינן מחד קרא חייבי לאוין וחייבי עשה וכו' ע"ש לפמ"ש לרבא לא מרבינן חייבי עשה וחייבי לאוין דהא ממאן ימאן ממעטי' חד מינייהו:

תחת אשר ענה לרבות את היתומה לקנס. לפי גירס' זו יש ליישב קושית תוס' דף ל"ט ע"ב בד"ה אין לי וכו' ומיהו קשה הכא דרשינן מאם מאן ימאן מ"מ ובפ' נערה דרשינן

מיניה לרבות יתומה לקנס ע"ש. וניחא נמי קושית תוס' בדף מ"ד ע"ב בד"ה בתולות ישראל וכו' וא"ת אמאי איצטרך אם מאן ימאן לרבות יתומה מבתולות ישראל נפקא וכו' ע"ש. די"ל דאיצטרך תחת אשר ענה דמשלם בשת ופגם מלבד החמשים כסף כדאיתא בבבלי דף מ' ע"ב. מיהו י"ל דקושית תוס' היא לרבא ואיהו דאמר שם בדף מ' ע"ב דילפי' בשת ופגם מדכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה ע"ש. אך נראה דרבא איצטרך תחת לגז"ש דעולא וכן כתבו תוס' בדף ל"ג ע"א בד"ה ועולא וכו' ע"ש היטב. ויותר נ"ל דאיצטרך תחת אשר ענה לרבות נערה ובגרה שיש לה קנס. וכך הוא לקמן ר"פ נערה שנתפתתה דתני ר"ח הכי. מעתה ל"ק נמי לר"ע האי תחת אשר ענה למה לי. ועמ"ש בסמוך בתו' בד"ה ת"ל וכו':

אלו הן הלוקין. פירשתי בקונט' דפריך נמי מתרומה וכן משמע בסוגיין דפריך לרשב"ל מתרומה. וקשה דלמא שאני תרומה דמעידנא דאגבייה קנייה ומלקות לא מיחייב עד דאכיל וכן מפורש בבבלי בפרקין דף ל' ע"ב וצ"ע:

לא כן אר"א בשם ר"י הזיד בחלב וכו'. וכ"ה בירושלמי בב"ק פ"ו ובתרומות פ"ז הגירס' לא כן אר"א בשם רשב"ל וכו' ול"נ דבבבלי במס' שבת דף ס"ט ע"א גרסי' דר"י סובר לרבנן שגג בכרת והזיד בלאו הויא שגגה ורשב"ל אמר עד שישגוג בלאו וכרת ושגגת קרבן לכ"ע לרבנן לא הוי שגגה ע"ש. לכך נ"ל שהגי' שלפנינו עיקר וקושית הש"ס לר"י. והרא"פ בפי' למסכת תרומות לא הרגיש בכל זה:

קריי' דר"מ והכתיב ואיש וכו'. וקשה מאי פריך מתרומה דלמא שאני תרומה דגלי קרא דמשלם אע"ג דאיכא מלקות וא"ל דמקשה נילף מיניה י"ל דאתיא גז"ש דרשע רשע ומפיק דלא נילף מתרומה וא"ל גז"ש איצטרך דאין עדים זוממין לוקין עד שיגמר הדין וכדאיתא בבבלי פ"ק דמכות י"ל מ"מ חולין מתרומה לא ילפי' וכ"ה בבבלי ריש פ"ב דקידושין ע"ש וי"ל דקסבר הירושלמי דחולין מתרומה יליף ועי' במהרש"א בשבועות ודף כ"ו ע"ב בתוס' בד"ה משום וכו' שכתב כן לחד תירוצא ע"ש:

ואפי' תימר שהחומש קרבן קרן קרבן וכו' מתני' אמרה שהקרן קנס וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף ל' ע"ב בד"ה זר וכו' שאני בשוגג דתרומה שתשלומין דידיה כפרה ולא ממונא וכו' ע"ש. אינו מדוקדק דה"ל למימר שהקרן קנס ולא כפרה. ואני תמה שלא ראו דברי הירושלמי שבסוגיין:

שהקרן קנס. כתב הר"א בפירושו למסכת תרומות בד"ה שהקרן קנס וכו' ולא בעינן לאוקמי מתני' דאלו נערות לריש לקיש כר"מ אפי' כדבנן אתיא ע"כ. והנה הוא סותר דבר' עצמו בסוף הסוגיא בד"ה לאוין לא כריתות ובד"ה מעתה אלו נערות וכו' ע"ש. אלא

ודאי הא דקאמר שהקרן קנס היינו קרן דתרומה דוקא שחייבו התורה קנס הוא ואין ללמוד שאר קנסות ממנו דכתיב כדי רשעתו ותרומה ועדים זוממין ה"ל שני כתובים ואין מלמדין וכמ"ש בסמוך בד"ה וכא וכו':

וכא הכל היה בכלל כל זר וכו'. וא"ת לרשב"ל נילף מיניה מתרומה וא"ל דקסבר חולין מתרומה לא ילפינן א"כ מעיקרא מאי הוה קשיא ליה וי"ל דקסבר עדים זוממין ותרומה ה"ל ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין א"נ י"ל כיון דאית ליה גז"ש דרשע רשע דחייבי מלקיות שוגגין פטורין מתשלומין אמרינן היכא דגלי גלי:

ותני מודין חכמים לר"מ וכו'. כתב הר"א במס' תרומות נראה דחלב ותרומת חבירו אינן ברייתות וגם לא מצאתי אותן אלא הא דחסימה ברייתא היא והש"ס מדמה חלב ותרומה לחסימה וכו' ע"ש. נראה אף שפירושו רחוק דחק לומר דבר זר משום דקשיא ליה דר' מנא פריך בסמוך מחסימה ולא מחלב ותרומה גם לפי מאי דמסיק הש"ס בתרומה ובקדשים איירי חסימה קשיא חלב ותרומה. אבל לפי מאי דפירשתי בקונט' לק"מ דודאי חלב ותרומה לא דמיין כלל לחסימה וראוי שיהא לוקה ומשלם וכ"ה בבבלי בפרקין דף ל' ע"ב ע"ש:

והתני מודים חכמים לר"מ החוסם את הפרה וכו'. בבבלי בב"מ דף צ"א ע"א משני רבא אתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו כלומר הא דמשלם היינו לצאת ידי שמים. וא"ת נוקמי מתני' דאלו נערות יש להן קנס היינו לצאת ידי שמים וי"ל דיש להן קנס משמע מדינא חייב לשלם הקנס:

שכן מחוייבי מיתות וכו'. וקשה מאי קמ"ל הא תרומה נמי ממחוייבי מיתות הוא כדתנן במסכת ביכורים פ"ב התרומה והביכורים חייבין עליהן מיתה וחומש וי"ל דסבר ר' יוסי כרב דאמר זר שאכל תרומה בלאו ולא במיתה כדאיתא בבבלי בסנהדרין דף פ"ג ע"ב. אך קשה כיון דר' יוסי אליבא דר' אמר למילתיה דקסבר הזיד במעילה במיתה ע"כ תרומה נמי במיתה דאמרי' התם בסנהדרין דף פ"ד ע"א מ"ט דר' דיליף חטא חטא מתרומה מה תרומה במיתה אף מעילה נמי במיתה וי"ל וצ"ע:

מחלוקת ר"י ורשב"ל. פירשתי בקונט' לרשב"ל דאמר תשלומי תרומה קנס הן וכו'. וניחא לן בזה דבכולהו תני שוגג בתרומה. אך קשיא לי הא לעיל דייק ממתני' דתרומה שהקרן קנס א"כ ודאי דאף ר"י מודה בהא וי"ל דר"י סובר דוקא בשוגג הקרן קנס אבל במזיד אינו קנס דהא דתנן ואינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנים בשוגג תנן וכיון שכן אינו אלא כקנס דאונס ומפתה דקסבר ר"י נמי דאם התרו בו לוקה ואינו משלם. ובפסחים

פירשתי דרשב"ל סובר דלוקה ומשלם ודאי דהכא ס"ל אליבא דר"מ אבל רשב"ל סובר דאפי' חייבי מלקות שוגגין פטורין מתשלומין לכך נראה פירושי שבסוגיין עיקר:

ר"ש בן מנסיא אומר מחוייבי כריתות וכו'. ונראה דר"נ ור"ש בן מנסיא בהא פליגי ר"נ יליף דח"כ כמחוייבי מיתות ב"ד מדכתיב ואם העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם מן האיש ההוא בתתו מזרעו למולך ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אותו אמרה תורה כרת שלי כמיתה שלכם מה מיתה שלכם פטור מן התשלומין אף כרת שלי פטור מן התשלומין וכן אמר רבא טעמא דר"נ בבבלי בפרקין דף ל' ע"ב ובעינן דומיא דכרת דמולך שאין היתר לאיסורא. ור"ש יליף ליה דנאמר אסון בידי אדם ולא יהיה אסון ונאמר אסון בידי שמים וקראהו אסון וכן אמר אביי שם. א"כ כל שיש אסון פטור ולפום ריהטא היה נראה מסוגיין ראיה לפירש"י דמפרש הא דאמר בש"ס שם ולאפוקי מדר"נ דאמתני' קאי דליכא לפרושי דקאי אהא דאר"ח הכל מודים בבא על נדה שמשלם קנס. כמ"ש תוס' שם דמנ"ל דפליג ר"נ אנדה שמשלם קנס דלמא דוקא דומיא דיה"כ שאין היתר לאיסורו וכדמסיק בסמוך נערה נדה א"ב אך לפי מאי דפירשתי פלוגתייהו דר"נ ור"ש מוכח בבבלי לאביי דר"נ פוטר אף הבא על הנדה מקנס. ולפ"ז צ"ל דר"ח כאביי ס"ל. ולפ"ז י"ל הא דמקשי' בת"י למה קאמר ולאפוקי מהאי תנא הל"ל לאפוקי מהני תנאי משמעון התימני ומר"ש בן מנסיא די"ל דלאפוקי מר"ש בן מנסיא אין צריך לומר. כיון דאמרי' דמתני' לאפוקי מדר"נ בן הקנה כ"ש שהיא לאפוקי מדר"ש בן מנסיא מיהו קשיא הא דפריך שם בבבלי מאי איכא בין רבא לאביי המ"ל נערה נדה איכא בינייהו דהא דמשני זר שאכל תרומה א"ב הוא דוחק כדמסיק שם. וגם קשיא אמ"ש תוס' שם בד"ה הכל מודים וכו' וי"ל דר"ח ס"ל שאין שום תנא דסובר כר' נחוניא ולהכי קאמר ולאפוקי וכו' ע"כ ע"ש. הא מפורש כאן דר"ש בן מנסיא סובר כר' נחוניא. ונראה דתוס' סוברים דהבבלי לא חש להך ברייתא דלא מתניי' בי ר"ח ור"א. דאל"כ מאי קאמר ר"ח הכל מודים בבא על הנדה שיש לה קנס למ"ד ראויה לקיימה הא נמי ראויה לקיימה מכדי ר"ש בן מנסיא הוא דאמר ראויה לקיימה ואיהו סובר דנערה נדה לית לה קנס כדמסיק בסמוך אלא ודאי כדאמרן והדברים עתיקים:

רט"א נאמר כרת וכו'. מהכא שמעי' דר' נחוניא ור"ש בן מנסיא ור"ט אמרו דבר אחד. וקשה מנ"ל דסברי כר"ט דלמא כר"י ור"ע ס"ל דילפי' מקרא דחייבי כריתות ישנו בכלל מלקות ארבעים וכמפורש בבבלי ר"פ ואלו הן הלוקין ע"ש וצ"ע:

תמן לשני דברים וכו'. עי' מ"ש בזה במגילה פ"א ה"ו בתוס' בד"ה תמן וכו':

לאוין לא כריתות וקשה לימא דרבנן דפליגי עליה דר"נ הן ר"מ וכ"ה בבבלי בפרקין דף ל"ה ולר"מ אית ליה בחייבי כריתות דלוקה ומשלם דהא רשב"ל מוקי למתני' דהכא כר"מ ותנן הבא על אחותו דיש לה קנס דאית ליה לוקה ומשלם בח"כ וצ"ע:

מעתה אלו נערות שיש להן קנס דלא כרבנן. וקשה הא לפום סברא דהשתא לרשב"ל אף לרבנן בכרת וממון פטור מתשלומין ע"כ לומר דמתני' כר"מ דאמר לוקין ומשלמין כמפורש לעיל בריש סוגיין א"כ מאי קשיא ליה ממתני' תיפתר ד"ה בממזר שבא על ממזרת. כתבו תוס' דף ל"א ע"ב בד"ה ורמינהו וכו' אריש דמתני' ה"מ למפרך דקתני הבא על הממזרת יש לה קנס והתם קתני דלקי עלה וכו' ע"ש. ולא ידעתי מאי קשיא להו דאממזרת איכא לשנויי דאיירי בממזר הבא על הממזרת כדמשני הכא וצ"ע:

הלכה ג

כר"י הגלילי ברם כר"ע וכו'. וקשה הא רישא ודאי לאו ר"י הגלילי היא דהא תנן אשת אחיו ואשת אחי אביו יש להן קנס והני וודאי בנתארסה ונתגרשה או נתאלמנה איירי:

איני יודע אם יהיה אסון וכו'. וקשה הא איצטרך קרא לאשמועינן דאם יהיה אסון לא יענש דסד"א דעבדינן תרתי מיתה וממון וכ"ה בבבלי דף ל"ו וי"ל דסובר הירושלמי דהא מכדי רשעתו שמעינן דלא עבדי' תרתי ועי' בבבלי שם:

דלא אתיא אלא בשוגג. כתבו תוס' בפרקין דף ל"ה ע"א בד"ה ומי איכא למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבין וכו' ועוד אמר רשב"א דר"י בנו של ריב"ב לקמן בפרקין הוא תנא דלית ליה דחזקי' וכו' ע"ש. ולפום סוגיין לק"מ דאע"ג דלית ליה לר"י היקישא דחזקי' וכן האי תנא דאיתא בסנהדרין מודה מיהת דחייבי מיתות שוגגין פטורין מיתורא דקרא דאם יהיה אסון וכדר' לעזר מיהו בבבלי דף לז משמע דליתא להא דר"ל וכמ"ש בסמוך בד"ה איני וכו':

הלכה ד

בא עליה עד שלא נתארסה וכו'. כתבו תוס' דף ל"ט ע"ב בד"ה בא עליה ונתארסה מהו לר"ע דמתני' מיבעיא דאמר קנסה לעצמה מי אמרי' כיון דכשנתארסה ונתגרשה יצאה מרשות האב לענין קנס ה"נ קנסה לעצמה או דלמא כיון דלענין שאר מילי לא נפקא מרשות האב קנסה לאביה ולר"י הגלילי לא מיבעיא ליה וכו' ע"ש. ולפי סוגיין דשמעתין משמע דאף לר"י הגלילי מיבעיא ליה מדפשיט בעיין מדברי ר"י הגלילי:

ממה דתימר תמן בעלה היא הוא נותן לאביה וכו'. וקשה מנ"ל דאם בא עליה ונתארסה הוא לאביה ואי מהא דתנן נערה שנתארסה ונתגרשה וכו' רע"א לעצמה ולא תנן בנתארסה לחוד אינו ראיה דפלוגתייהו בשבא עליה אחר שנתגרשה ואדרבה

ממתני' משמע להיפך דלענין קנס משנתארסה יצאה מרשותו. גם אין ראיה מאירוסין לנישואין דבאירוסין עדיין ברשות אביה לענין מעשה ידיה ומציאתה משא"כ בנישואין ועיין בבבלי:

הלכה ה

בנות אנוסה מהו שיהא להן תנאי כתובה כתבו תוס' פ' נערה דף נ"ד ע"א תימא תיבעי ליה אנוסה עצמה ע"כ. וכתבו המפרשים איידי דקמבעיא ליה התם בבת יבמה מיבעיא נמי בבת אנוסה. מיהו האי פירוקא לא שייך הכא. ונראה דבאנוסה עצמה לא פסיקא ליה מילתא דפעמים חפץ הוא לזונה כדי שיהא מעשה ידיה שלו כדאמרינן תקנו מזונות תחת מעשה ידיה. משא"כ בנות האנוסה שאינן ניזונות אלא מתנאי כתובה שפיר מיבעיא ליה: **פשיטא לי בבנות אנוסה דלית להון כתובת בנין דכרין כמפותה.** כתב הריטב"א בחידושיו דף נ"ד ע"א בד"ה בת אנוסה וכו' ולענין כתובת בנין דכרין פשיטא דאי איכא נדוניא איכא כתובת בנין דכרין דכ"ש באנוסה דלא מפיק דלא כייפינן למיתב האב נדוניא אלא על דעת שיזונו בה הבנים ע"כ. ומהתימא שלא ראה דברי הירושלמי אלו שמפורשים בהיפך. גם לפמ"ש בקונט' אין מקום לסברתו גם קשיא לי אטו כתובת בנין דכרין בנידוניא תליא הא אף אי לא נתן לה האב כלום נמי איכא כתובת בנין דכרין. וראיתי בחידושי הרא"ה שם שכתב כתובת בנין דכרין ודאי פשיטא לן דלית להו דכיון דאיהי לית לה כתובה בני נמי במאי קא זכו ע"כ והר"ן הוסיף דאפי' תוספת ונדוניא לית לה דכולהו בתר כתובה גרירי:

הלכה ו

לא יאמר ולו תהיה לאשה במוציא שם רע שאינו צריך כבר היא תחת ידו. ותימא הא איצטריך דאם גירש ולא החזיר דעובר בעשה ולא תעשה וצ"ע. ועיי' בבבלי בתמורה דף ד':

אי מה להלן אשה הראויה לו ומשלם קנס אף לו תהיה שנא' כאן אשה הראויה לו ומשלם קנס. וקשה שאני הכא דגלי קרא דאית להו קנס כדאמרינן בריש פרקין דכתיב אם מאן ימאן מכל מקום לרבות את הפסולות וא"ל דקשיא ליה ניליף אונס בגז"ש ממוציא שם רע דאם מאן ימאן במפתה כתיב. דא"כ אף לפי מאי דמשני דגז"ש איצטריך למידי אחרינא עדיין קשיא הא קיי"ל מספיקא לא מפקינן ממונא וכאן ספיקא הוא דאיכא למילף ממפתה לחומרא וממוציא שם רע לקולא. וי"ל דטפי איכא למילף ממפתה דק"ו הוא וא"ל דא"כ נימא דיו מה מפתה אינו נותן מיד אף באונס בפסולות כן דכיון דבפסולות איירי ודאי אף במכתה נותן מיד שהרי אינו רשאי לקיימה:

כיי דתנינן תמן באו עליה שנים וכו'. מדמייתי הש"ס מתני' ובריייתא לסייעתא משמע דלא פליגי אהדדי וקשה אפירש"י שם במתני' באו עליה שנים ועדיין היא בתולה כגון שבאו עליה שלא כדרכה הראשון בסקילה דמשכבי אשה כתיב והשני בחנק דבעולה היא והא סתמא ר' היא דאמר שלא כדרכה נפקא מכלל בתולה ע"כ נמצא שזו ראיה לסתור. ונראה שהירושלמי מפרש למתני' בשבאו עליה שניהם בכדרכה ומייתי סייעתא מברייתא דמתני' בכדרכה איירי אבל שלא כדרכה אין אחר עושה אותה בעולה. וכן פירש הרמב"ם למתני' דסנהדרין דבכדרכה איירי. ולפי פירושו ל"ק קושית תוס' שם בסנהדרין דף ס"ו ע"ב בד"ה והאי לבדו וכו' וא"ת הא ר"מ לית ליה הך ברייתא וכו' ע"ש. דלפי פי' הרמב"ם אית ליה לר"מ הך ברייתא. ומתני' אתיא כרבנן ודלא כר'. ועמש"ל בפרקין בתו' בד"ה מה ת"ל וכו'. אך קשה לפי' הרמב"ם מאי קמ"ל פשיטא הא ברישא תנן אינו חייב על נערה המאורסה עד שתהיה בתולה וכו'. וכן מקשה התי"ט שם בסנהדרין במתני'. מיהו להרמב"ם אפשר לתרץ דקמ"ל דהעראה זו היא הכנסת עטרה הלכך אי אפשר למצוא בנערה המאורסה בכדרכה שיהא שנים חייבים דאם הערה בה הראשון בהכנסת עטרה כבר הסיר בתוליה כמפורש בבבלי בסנהדרין דף ע"ג ע"ב ואין השני חייב דלאו בתולה היא. ואם לא הכניס העטרה לאו כלום היא ופטור עליה. אך קשה מ"ד העראה זו נשיקה תיקשי ליה מתני' ודוחק לומר דפליגי בפירושא דמתני'. וי"ל דקסבר היכא דקפיד קרא אבתולה כגון כאן בנערה המאורסה ולענין קנס דאונס ומפתה לא מחייב עד שיוציא בתוליה וכדאמרי' שם בבבלי בסנהדרין דף ע"ג ע"ב לענין קנס אמרו רבנן קמיה דר"ח משעת העראה פגמה ואיפטר ליה מקטלא ממונא לא משלם עד גמר ביאה ופירש"י שם בד"ה משעת העראה וכו' וקנסא לא מחייב אלא משום גמר ביאה שהיא מוציא בתוליה וכו' דקרא קפיד אבתולים דכתיב נערה בתולה אשר לא אורסה וכו' ע"כ. אך לפ"ז צריכין לומר דמתני' דלא כר' ודלא כרבנן דלדבריהם בבא עליה שלא כדרכה הראשון מיהת חייב סקילה ואם נאמר דבעינן שיוציא בתולים אף שלא כדרכה פטור וכ"כ תוס' בסנהדרין דף ע"ג ע"ב בד"ה ממונא וכו'. עוד י"ל דקסבר הרמב"ם דמתני' אתי לאשמועינן דאין שום חיוב בנערה המאורסה שלא כדרכה כיון דכתיב בתולה. ומתני' פליגא על ר' ורבנן הלכך אי אפשר למצוא שיהא הראשון והשני חייב סקילה. וניחא בזה מאי דקשיא להר"ן ס"פ אלו נערות אמ"ש הרמב"ם בפ"ק דהלכות נערה בתולה אין האונס והמפתה חייב קנס עד שיבא עליה כדרכה. מהא דפ"ק דקידושין דף ט' באו עליה י' בני אדם שלא כדרכה כולן בסקילה ר' אומר הראשון בסקילה וכולן בחנק אר"ז מודה ר' לענין קנס דכולהו משלמי. ואפשר שסמך לו אסוגי' דפ' בן סו"מ

דאמרי' התם קנס לא משלם עד גמר ביאה וכפירש"י שם ואין לדחות סוגיות מפורסמות בשביל זו וכו' ע"ש. לפמ"ש סמך הרמב"ם על סתם מתני' דתנן הראשון בסקילה וכולן בחנק משמע דשלא כדרכה אין כאן סקילה ולא קנס וכמ"ש וראיתי מי שהגיה בדברי הרמב"ם הנ"ל ומחק תיבת כדרכה. ולא הועיל כלום שהרי בפ"ב דין ח' מבואר דשלא כדרכה פטור מקנס וא"ת הרי כתב הרמב"ם. פ"ג מהא"ב הלכה ו' באו עליה עשרה בני אדם והיא בתולה ברשות אביה זה אחר זה הראשון בסקילה וכולן בחנק ע"כ. מדקאמר והיא בתולה ש"מ דבשלא כדרכה איירי ואפ"ה קאמר דהראשון בסקילה וי"ל דודאי ט"ס הוא תיבות אלו והיא בתולה או והיא בתולה היינו קודם ביאת הראשון. שהרי כתב הרב במשנה למלך וז"ל כאן חסר לשון וכצ"ל בד"א שבאו עליה כדרכה אבל אם באו עליה שלא כדרכה עדיין היא בתולה וכולן בסקילה ע"כ. וקשיא ליה רישא דכתב והיא בתולה ש"מ בשלא כדרכה איירי ואפ"ה כ' הראשון בסקילה וכולן בחנק אלא ודאי כמ"ש א"כ אין צורך שוב להגהת הרב במ"ל. דהרמב"ם פוסק דלא כר' ודלא כרבנן אלא כסתם מתני'. וגדולה מזו היה נ"ל דקסבר הרמב"ם שאין שום חיוב מיתה על ביאה שלא כדרכה. שגם בפ"א מהא"ב הלכה י' לפי הנוסחא הישנה לא היה כתוב שם אחד הבא על הערוה כדרכה ואחד הבא עליה שלא כדרכה. גם בפ"ג מהא"ב לא היה כתוב וכן אם בא עליה שלא כדרכה וכו' ע"ש. דלית ליה דרשא דמשכבי אשה. וכן משמע בסנהדרין דף נ"ה א"ל ר"פ אדרבה אשה דאורחא היא אמשכב מיחייב אמידעם אחרינא לא מיחייב וכו'. וכתבו תוס' הא פשיטא בכולא ש"ס דבאשה חייב אשתי משכבות דמשכבי אשה כתיב אלא ר"פ ה"ק אם יש לחלק וכו' ע"ש. ותירוצם דחוק דהא ר"פ קאמר אמשכב הוא דמיחייב משמע דלא מיקרי משכב אלא כי אורחיה. ולפמ"ש לק"מ דר"פ סובר כסתם מתני' דשלא כדרכה פטור בכל העריות. אך דבר זה צ"ע בסוגיות רבות בש"ס דמשמע דמיחייב בעריות אביאה שלא כדרכה. וכ' הרמב"ם פי"ב מהלכות נערה בתולה דין ח' באו עליה שנים אחד כדרכה וא' כרצונו זה שבא עליה כרצונו אם הוא ראשון חייב בבושת ופגם ואם הוא אחרון חייב בבושת בלבד שכבר נפגמה וזה שבא עליה כדרכה בין ראשון בין אחרון חייב בקנס ובשאר דברים אבל אין בושת ופגם של בת שלא נבעלה כלל כבשת ופגם זו שנבעלה שלא כדרכה ע"כ. וזהו מה שפי' הרמב"ם בדברי ר"ז שאמר יאמרו בעל שלמה חמשים ובעל פגומה חמשים. והריטב"א בחידושיו כתב על פי' זה שהוא טעות. ותימא שלא ראה שהרמב"ם פי' כן. אך הא ודאי קשיא דלר"ז ודאי אף בועל שלא כדרכה משלם קנס כדאר"ז בקידושין דף י' ע"א ע"ש וצ"ע. וראיתי בס' מים חיים שכתב אפשר שהרב לא היה גורס אלא מודה ר' לענין קנס וכו' ע"ש שדבריו דחוקים גם

מ"ש שם וטפי יש לסמוך אשמעתתא דא"נ ובן סורר ומורה וכו' ע"ש. נראה שנעלם ממנו דברי הר"ן שהבאתי לעיל. אבל שני תירוצים הנ"ל אינן עולים לפי סוגית הירושלמי דסובר דאביאה שלא כדרכה ואהעראה דנשיקה כולן חייבים והדרא קושיא לדוכתא מאי קמ"ל מתני' דסנהדרין. ונראה דקמ"ל דהשני חייב חנק. דסד"א כיון דכתיב ומתו גם שניהם ודרשינן עד שיהיו שניהם שוין במיתה אחת וכדפירש ר"ת בסנהדרין שם דף ס"ו ע"ב בד"ה עד וכו'. וכאן היא בסקילה והוא בחנק קמ"ל דאפ"ה חייב חנק דאיהי בסקילה מטעם דנידונת במיתה החמורה וע"ש בסנהדרין דף ס"ו בתוס' בד"ה הנ"ל. ועי' בחידושי הריטב"א דף מ' ע"ב:

הערו בה עשרה וכו' כולהו בסקילה. סוגיא זו אתיא כמ"ד העראה זו נשיקה דלמ"ד העראה זו הכנסת עטרה כבר השיר הראשון בתוליה ואינך לאו בסקילה אלא בחנק וכמ"ש בתוס' בסמוך. וקשה מאי מייתי סייעתא לר' יוחנן מהך ברייתא הא ר"י פליג עלה דגרסי' בירושלמי ביבמות ריש פרק הבע"י איזו היא הערייה ר' יוחנן אמר עד שתיכנס העטרה. וי"ל וע"ש:

ובפנויה באו עליה עשרה שלא כדרכה וא' כדרכה כולם בקנס. כתבו תוס' בסנהדרין דף ע"ג ע"ב בד"ה ממונא וכו' ומיהו בירושלמי דכתובות משמע דאהעראה משלם קנס דאמרי' הערו בה עשרה ועדיין היא בתולה כולהו משלמין קנס ע"כ. ולא נמצא גירסא זו לפנינו אלא גבי נערה המאורסה דכולן חייבין סקילה. ואפשר שלזה כוונו שהרי כתבו דבירושלמי משמע וכו'. ואלו היתה גירסתם בירושלמי כאשר היא כתובה בתוס' ה"ל לתוס' למימר וכן מפורש בירושלמי. אלא ודאי דט"ס הוא בתוס' וכצ"ל כולהו בסקילה וקסברי תוס' דחד דינא לתרווייהו לענין סקילה בנערה המאורסה ולענין קנס דאונס ומפתה דבתרווייהו בתולה כתיב:

הלכה ז

ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו. פירשתי בקונט' דאבושת ופגם הוא דפריך וכן משמע לשון הש"ס דבסמוך דפריך אקנס קאמר ויש אדם מוחל דבר שאינו ברשותו. וכ"פ הרא"ה בחידושיו ודלא כתוי"ט במשנתינו ע"ש:

ויש אדם מוחל דבר שאינו ברשותו. כתב בש"ע ח"מ סי' ר"י ס"ח בהג"ה וכן יכול לסלק עצמו וכחו מדשלב"ל כיון שעדיין לא זכה בו ע"כ וכ' הסמ"ע הואיל ולא זכה ופו' ונראה דבא לומר הא דמהני לשון סילוק וכו' ע"ש משמע מדבריו דמחילה ע"י קנין מהני אפי כבר זכה בו. ומסוגיין לא משמע כדבריו דסתמא פריך ומשמע דלעולם לא מהני מחילה לדבר שאינו ברשותו וה"ה לדשלב"ל דדין א' להם כמ"ש שם בש"ע סעיף ה'. ואפשר

לומר סתם מחילה דמפותה בלא קנין איירי. מיהו מדקאמר בסמוך תיפתר שמחלה לו משמע שמחלה לו בפירוש בענין דמהני ואפ"ה קשיא ליה ויש אדם מוחל דבר שאינו ברשותו מיהו י"ל דקנס שאני ועיי' בחי' הריטב"א וצ"ע:

ההיא דר' יוסי הגלילי. פירשתי בקונט' דר' מנא מוקי למתני' כר"י הגלילי הלכך פוטר אף מן הקנס. שמעינן מהכא דמודה ר' מנא דקנס אינה יכולה למחול מפני שאינה ברשותה וכדדייק ממתני' דר"פ נערה וזהו שלא כדעת הרא"ה והריטב"א והר"ן והתי"ט שפירשו דר' מנא פליג וקסבר דקנס יכולה למחול דלפירושם קשיא למה לא משני הש"ס איך תתיישב מתני' דפ' נערה לר' מנא. ועוד למה דחק הש"ס לשנויי דס"ל כר' שמאי הא פליגי אמוראי לקמן ר"פ נערה אימתי מתחייב הקנס אי משעה ראשונה או בסוף אלא ודאי כמו שפירשתי בקונט' עיקר. והא דפסק הרמב"ם דנערה שנתארסה ונתגרשה בושתה ופגמה לאביה. הוא לדברי הכל דאף ר' מנא מודה ביה ודלא כמ"ש התי"ט במשנתינו ע"ש וצ"ע. לא דומה וכו' בושת הגדול מרובה ונזקו ממועט. מכאן קשה אפירש"י במתני' שפי' אדם בינוני שבייש בשתו קשה מאדם בזוי ומאדם חשוב וצ"ע ועיי' בתי"ט:

הלכה ט

מתיב ר"מ לרבנן הרי המוציא שם רע וכו'. וקשה אמאי לא פריך מנערה המאורסה דס"ל לרבנן דאף בקטנה בסקילה וקרא איירי בבת עונשין דהא כתיב ואת הנערה על דבר אשר לא צעקה וי"ל דלא ברירא ליה לר"מ דפליגי רבנן עליה בנערה המאורסה אבל במוציא שם רע וודאי מודו רבנן דהא כתיב ביה פעם אחד נערה מלא ועיי' בתו' בפרקין דף מ' בד"ה הא וכו':

ולמה לא שמע לה מן הדא ומת האיש וכו'. וקשה א"כ אייתר לן על דבר אשר ענה ונדרוש מיניה בוגרת וכדפריך ר' יעקב לרב וצ"ל דשמואל סובר דקרא אתי לפרושי טעמא וצ"ע:

מה ת"ל ולנערה וכו'. כתבו תוס' בסנהדרין דף ס"ו בד"ה והאי לבדו וכו' וא"ת והא ר"מ לית ליה הך ברייתא וכו' ע"ש. ולפום סוגיין. י"ל דשמואל לאו מלבדו פריך אלא מיתורא דסיפא דקרא פריך כמפורש כאן וזה ברור לענ"ד ועמש"ל בפרקין בתוס' בד"ה כיי וכו':

הלכה י

כל שלשים קנס או יתר מדמיו קנס. וקשה איך ס"ד דיותר מדמיו קנס א"כ לקתה מדת הדין שעבד השוה מאה מנה אין לו שויו ועבד מוכה שחין או שאינו שוה שלשים סלעים יש לו דמי שויו וקנס אלא ודאי שכל השלשים קנס. וא"ת איך יהיו קנס הרי הפסיד לחבירו דמי שויו של העבד ולמה לא ישלם וי"ל לא עדיף מעכו"ם שאם הרגו אינו משלם

דמי שויו לבניו וקיי"ל דיורש אביו דבר תורה ואף בעבד הדין נותן שפטור מלשלם אלא קנס הוא שקנסו התורה בעבד שישלם ל' שקלי' לרבו וצ"ע:
הדא אמרה אין אומרים לו צא ידי שמים ותמהני שלא הביאו הפוסקים דין זה דמודה בקנס פטור אפי' לצאת ידי שמים וי"ל דס"ל דוקא בקנס של עבד להוציאו לחירות הוא דפטור כיון דאיכא מצוה דלעולם בהם תעבודו אבל בשאר קנסות חייב בבא לצאת ידי שמים מיהו בסוגיין מוכח דאין לחלק וצ"ע:
הדרן עלך אלו נערות

פרק ד

הלכה א

נערה שנתפתתה. מאן תנא נערה ר"מ. וקשה למה לא דייק הש"ס הכי לעיל בר"פ אלו נערות גם בבבלי דייק כן לעיל וי"ל דהתם קתני אלו נערות שיש להן קנס ואיירי אפי' בקנס דאונס דכתיב ביה נערה אע"ג דאיירי גם בקטנה איכא למימר דנקט לישנא דקרא אבל הכא דתנן נערה שנתפתתה אס"ד דאתיא כרבנין הל"ל בתולה שנתפתתה כלישנא דקרא כי יפתה איש בתולה. ותוס' כתבו בדף מ"ב ע"א בד"ה לאביה וכו' מ"מ משמע ליה דמתני' בנערה איירי דפשטה דמתני' אאלו נערות דרישא קאי ע"כ. ותימא הא גם במתני' דהכא תנן נערה וכי היכי דדייקינן דאלו נערות כר"מ כך יש למידק דמתני' דהכא ר"מ. ולפמ"ש טפי איכא להוכיח דמתני' דהכא ר"מ וי"ל ודאי אף ממתני' דאלו נערות ליכא למידק מידי די"ל נערה למעוטי בוגרת אלא אסיפא כל מקום שיש מכר וכו' סמך כמ"ש תוס' ר"פ אלו נערות בד"ה נערה אין וכו' ע"ש. מיהו בסוגיין משמע דלית להו תירוץ תוס' דר"פ אלו נערות:
קטע את ידה וכו'. וא"ת מאי קמיבעי ליה פשיטא דלאביה הוא דהא מעשה ידיה לכ"ע לאביה וכיון דקטע ידה ביטלה ממלאכתה וי"ל כיון דע"י חבלה נתבטלה ממעשה ידיה כי היכי דאין לו בחבלה דידה אף מעשה ידיה שנתבטלו ע"י חבלה אין לאב בהן כלום א"נ י"ל דפלוגתייהו על הפחת שלאחר ימי בגרות ולר' אבוי פלוגתייהו על הפחת שנפחתו הקידושין ע"י חבלה זו אבל פחת מעשה ידיה דאי דאבוה הוא. עי' בדף מ"ג בתוס' בד"ה חבלות וכו'. ובת"י שם כתבו בד"ה שפצעה וכו' וריצב"א פי' אע"ג דפליגי בפצעה בפניה בקצץ לה ידיה כ"ע מודו דהוו דאב ומוקמי הך ברייתא בחבלות גדולות וכו' ע"ש. דבסוגיין מפורש דאף בחבלות גדולות פליגי כגון קטע את ידה ותירוצים

הראשונים שבתוס' שם עיקר אלא שאני תמה שלא הביאו הירושלמי שהרי התירוץ הראשון הוא כסתמא דש"ס והתירוץ השני כדעת ר' אבון וכמ"ש בקונט':

מתני' מסייעא לר"י החובל בבתו ובנו וכו'. אע"ג דהך ברייתא אתיא נמי כרשב"ל ללישנא קמא י"ל הא דקאמר מתני' מסייעא לדין וכו' דברי ר' אבון הן:

רי"א משעה הראשונה רי"א בסוף. וא"ת מאי נ"מ הא תרווייהו מודים דאם מת האב עד שלא עמדה בדין הרי הן שלה ומשעמדה בדין של אחין וי"ל דנפקא מיניה שאין היא או אביה יכולים למחול הקנס לפי שאינו ברשותם וכדאמרינן לעיל פרק אלו נערות דף י"ד:

מתיב ר' יוסי וכו' והא תנינן מת האב הרי הן של אחין. כתב הרא"ה פי' והוא שעמד בדין אלמא העמדה בדין בעינן ואי לא לא הוי ממון להורישו לבניו ע"כ. ופירושו תימא מאי מותיב ר' יוסי הא אפשר לפרש רישא דלעולם הן של האחין אפי' לא עמד בדין:

מטינתה וכו'. פי' בגליון וכי אתה מטיל קנאה להא דתני ר"ש תרגום כי קנאת חמת גבר מטול דטננא חמתיה דגברא ע"כ ואינו מחוור אלא כדפי' בקונט' והוא מלשון מטונך דפירש"י בחולין דף קל"ב רע"א מטונך הגעתיך וכ"כ הרא"ה מטית בה:

תחת אשר עינה לרבות שהיתה נערה ובגרה. וקשה הא איצטריך תחת אשר ענה לרבות את הקטנה וכדאמר רב לעיל פ' אלו נערות (הל' ט) וי"ל. קסבר ר"ח מדכתיב נער חסר אפי' קטנה וכדרשב"ל ואייתר תחת אשר ענה לרבות נערה ובגרה. ועיי' בבבלי דף מ' ע"ב:

ניתני גנב משל אביו וכו'. כתב הרא"ש בפ' מרובה במתני' גנב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו חייב. בזה אין שום חידוש שהרי כבר נתחייב קודם שמת אביו אלא אגב פטור דסיפא דתני אם גנב משל אביו ומת ואח"כ טבח ומכר פטור דבעינן וטבחו כולו באיסור וליכא ע"כ. ולפום סוגיין איצטריך רישא לאשמועינן אע"ג דלא עמד בדין עד לאחר מיתת אביו חייב דמשעה ראשונה כבר נתחייב ואף לשיטת הבבלי שם במרובה דף ע"א ע"ב איצטריך רישא לאשמועינן דמתני' איירי אפי' שלא עמד בדין ודאמרינן חמשה בקר אמר רחמנא ואפי' חמשה חצאי בקר. ומסוגיין ראיה לתירוץ הראשון שכתבו תוס' שם בב"ק דף ע"ב ע"א בד"ה סיפא וכו' ע"ש:

הלכה ב

ונתן האיש השוכב וכו'. בקונט' פי' מדלא כתיב וכו' וכן משמע מפורש לעיל בפרקין והרא"ה בחידושיו נראה שלא פי' כן ולפירושי לא קשיא הא דפריך הש"ס בבבלי דף מ"ב ע"ב אלא מעתה גבי עבד דכתיב כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו ה"נ לא זיכתה תורה לאדון אלא משעת נתינה. דלאו מלשון ונתן יליף אלא מדלא סמיך ונתן להאב.

ולא קשיא נמי קושית תוס' שם בד"ה ונתן לחוד וגבי מוציא שם רע דכתיב ונתנו לאבי הנערה איכא למימר ונתן לחוד ונתנו לחוד. דאדרבה עיקר ראיה דקנסה לעצמה מדלא כתיב כאן כמו במוציא שם רע וכדפירשתי בקונט':

ע"ד דרבנן השביעית משמטתה. ותימא הא תנן בשביעית פ"י האונס והמפתה ומוציא שם רע וכל מעשה ב"ד אין השביעית משמטן וכי נימא דאתיא הך סתמא כר"ש ולא כרבנן וי"ל דפלוגתייהו דר"ש ורבנן בשעמד בדין אבל בשלא עמד בדין אף רבנן מודו דאין שביעית משמטן ומתני' דשביעית איירי בשלא עמד בדין. וכן מפורש בבבלי בגיטין פ"ב דף י"ח דמשעמד בדין השביעית משמטן כרבנן ע"ש:

על דעתיה דר"ש הבכור נוטל פי שנים. וקשה במאי קמיירי אי בשגבה האב מחיים מי איכא למ"ד דאין הבכור נוטל פי שנים הא ודאי ממונו הוא ואי בשלא גבה למה יטול פי שנים הא לאו ממונא דאבוה הוא עד שעת נתינה כדאר"ש בסמוך שאין האב זוכה עד שעת נתינה וי"ל מ"מ לענין בכור ממונו הוא:

ומדרש אמרינן והתנחלתם וכו' במעשה ידי הבת הכתוב מדבר. והא דאר"י לעיל בפרקין דבקנס וחבלות הכתוב מדבר ודאי פליג וכ"ה בבבלי בפרקין דפליגי אמוראי בהכי ורב סובר במעשה ידיה הכתוב מדבר. ונראה דבהא פליגי מ"ד בקנס וחבלות הכתוב מדבר סובר דחבלות דאב נינהו וצריך קרא למעוטי ומ"ד במעשי ידי הבת מדבר סובר דחבלות אפי' בקטנות דידה נינהו. ואזדא ר"י לטעמיה ורב לטעמיה כמפורש לעיל בר" ורב כרשב"ל ס"ל כמפורש בבבלי ב"ק פ' החובל:

הלכה ג

אמרו לו משהשיאה אין לאביה רשות בה. כתב' בתי"ט צ"ע א"ל היינו ת"ק ע"כ. ולפום סוגיין לק"מ דא"ל היינו ר"מ ואיכא בינייהו טובא דלת"ק מסברא הוא לעצמה דאזלינן בתר גוביינא וקסברי נמי שאין לה זכיה בכתובתה עד שעת גוביינא ולר"מ אע"ג דיש לה זכייה בכתובתה משעה ראשונה אפ"ה אין לאב בה כלום ומדאורייתא קאמר דיליף ליה ממוציא שם רע וכדמסיק:

ממוציא שם רע למד ר"מ. וקשה הא ר"י לא קאמר אלא מתקנת חכמים כדי שיתן לבתו בעין יפה אבל מדאורייתא מודה שהכתובה שלה א"כ מאי ראיה מייתי ר"מ ממוציא שם רע וי"ל ר' יעקב סובר טעמא דר' יהודה הואיל וברשותו נכתבין כתובה הראשונה שהיו לפני הנישואין:

ודר"י כר' זעירא. וקשה הא א"ר יוסי לעיל בר"פ קנס מאימתי הוא גובה בסוף הרי דר' יוסי לית ליה דר' זעירא וצ"ל דתרי ר' יוסי נינהו א"נ קושיא היא ואתיא דר' יוסי כר"ז והא ליתא דהא ר"י לית ליה דר"ז דאיהו דאמר לעיל בסוף:

הלכה ד

כי הוציא שם רע על בתולת ישראל לרבות גיורת שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה וכו'. וקשה לפמ"ש בקונט' איכא לרבויי גם גיורת שנתגיירה פחותה מג' שנים אע"פ שלידתה שלא בקדושה מ"מ נעשית בתולה בישראל דהיינו כשנעשית בת ג' שנים ויום א' וכן דרש בבבלי ובירושלמי בקידושין פ' האומר כי אם בתולות מזרע ישראל שנזרעו בתוליה בישראל דהיינו פחותה מבת ג' שנים ויום אחד וי"ל דא"כ בישראל מאי אהני ליה דגיורת שנתגיירה יתרה על בת ג' שנים ויום אחד לאו בתולה היא ולא איצטרך קרא למעוטי וכהאי גוונא משני בבבלי בפרקין:

מה ת"ל ומתה אלא יש לך אחרת שהיא בסקילה והוא פטור. וא"ת לכתוב בת ישראל ובתולת ישראל ל"ל דהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה מומתה שמעי' וי"ל דמומתה לחוד ה"א למעט אפי' הורתה ולידתה שלא בקדושה מקנס וישראל למעט הורתה ולידתה שלא בקדושה ושלא ילקה. לכך איצטרך בתולת ישראל דוקא שכל בתולי' נזרעו כשהיתה ישראלית והיינו שהיתה לידתה בקדושה. וא"ת דלמא בתולה לרבות מי שלידתה בקדושה דאפי' קנס יש לה ומתה לרבות פחותה מבת ג' שנים למיתה וישראל למעטה מקנס דאי לאו ישראל ה"א דכולא פרשת' בנתגיירה פחותה מבת ג' שנים נמי איירי וי"ל תרי בישראל כתיבי דכתיב כי הוציא שם רע על בתולת ישראל וכתיב כי עשתה נבלה בישראל וממעטינן נתגיירה פחותה מבת ג' שנים מקנס וממיתה ואיצטריך בתולת ישראל לרבות לידתה בקדושה ואיצטריך ומתה למעט מקנס ואי לא כתיב אלא ומתה ה"א דה"ה לקנס איתרבאי דילפינן קנס ממיתה. ועיי' בתו' דף מ"ד ע"ב בד"ה א"כ בישראל מאי אהני ליה וכו':

יכול אפי' הקדיחה תבשילו. וא"ת הא כתיב בתריה ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים וי"ל דאפשר לפרש קרא הכי ושם לה עלילות דברים והוציא עליה שם רע או אמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים:

מניין אפי' בא עליה ביאה אחרת ת"ל וכו'. וקשה למה לי קרא הא כתיב בעולת בעל ודרשינן מיניה בעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה וי"ל דסד"א אתי גזרה שוה דעלילות דברים לאפוקי מוציא שם רע דדוקא בכדרכה הוא דחייב ועמ"ש באלו נערות בתוספות בד"ה כיי וכו':

לקחתי ואקרב אליה פרט לייעודין וכו' לקחתי פרט לארוסה. וצ"ע למה השמיט הרמב"ם דינים אלו ואפשר לומר דקסבר הרמב"ם דבבלי פליג עליה דהך דרשא דלקחתי דגרסי' שם דף מ"ו ע"א תני ר' יונה את בתי נתתי לאיש הוה לזה ולא ליבם. וקשיא תיפוק ליה מלקחתי וכדאמרי' בסוגיין אלא ודאי דליתא להך דרשא. וא"ל דלמא הבבלי מצריך לקחתי לייעודין ולארוסה ולכך איצטריך הוה למעט יבם. דהא לפי סברת הירושלמי ודאי שקולים הם כיון דילפינן כולהו מחד קרא מהיכי תיתי לן לחלק דין הבבלי וירושלמי בהך סברא. וראיתי בס' פ"י שכתב מנ"ל דאיירי קרא לאחר חופה דלמא אפי' מן האירוסין הוה הוצאת שם רע לרבנן ע"ש ואשתמיטתיה דמדכתיב לקחתי ממעטינן ארוסה וכמפורש בסוגיין:

הפרשה הזו יש בה עדים וכו'. כתב הרמב"ם פ"ג מה' נערה בתולה וז"ל מפי השמועה למדו שפ' הזו יש בה עדים זוממין וזוממי זוממין ע"כ. וכוונתו לדברי ר"י בר בון. אבל בבבלי ליתא ודלא כמ"ש בכ"מ שם:

מהו יאמרו הדברים ככתבן אמר ר"י בר' בון לעולם אינו חייב עד שיכנוס ויבעול ויטעון טענת בתולים ופרשו השמלה לא סוף וכו'. משמע דאף ראב"י סובר דופרשו השמלה היינו שיתחוורו הדברים כשמלה ולא אמר הדברים ככתבן אלא לענין שיכנוס ויבעול. ואני תמה מהרא"ה והריטב"א שכתבו בחידושיהם שבירושלמי איתא בהדיא דלראב"י דברים ככתבן אף אופרשו השמלה קאי. אם לא נאמר דגרסי ר' אסי אמר ופרשו השמלה ממש מ"מ אינו ראיה דהא מיהת איכא פלוגתא בדבר. ועוד דעל כרחך לומר שהוא משל דאל"כ תיקשי וניחוש שמא דם צפור הוא. מיהו האיש ליישב ועיי' בתוס' בדף מ"ו ע"א בד"ה בשלמא לראב"י וכו' וכתבו שם הא דתני ר' יונה לזה ולא ליבם לאו אליבא דראב"י הוא דהא ליכא טענת בתולים ואי מן האירוסין נתתי קרינא ביה ע"כ. ואיני מבין דבריהם למה קרינא ביה נתתי הא תחלת נתינה דהיינו מהאירוסין לאו לדידיה הוה אלא לאחיו. וכן נראה מפורש ברמב"ם פ"ג מה' נערה בתולה שפסק כראב"י והביא הא דר' יונה ופירשו כמו שפירשנו שלקחה היבם מן האירוסין וצ"ע:

הביא האב עדים להזים עידי הבעל וכו'. בקונט' פירשתי כפי הגירסא שלפנינו אבל יותר נ"ל דה"ג הביא האב עדים להזים עידי הבעל והוזמו עידי האב לוקין ונותנין מאה סלע בשלשה ונסקלין בכ"ג וה"פ מיבעיא ליה אם מחייבים לעדים ממון ומלקות אם אין שם אלא ב"ד של ג' או דלמא אלו היו שם כ"ג היו נסקלין ופטורין מתשלומין עכשיו נמי פטורין וקאר"ז דשני דינין הן ולא מפטרו בסקילה דה"ל מיתה לזה ותשלומין לזה:

פתר לה כר"מ דאמר לוקה ומשלם. וקשה במוציא שם רע לכ"ע לוקה ומשלם ואפ"ה קסבר ר"א דין אחד הוא ולפמ"ש בתוס' בסמוך י"ל דה"פ כי היכי דאר"מ בכל מקום לוקה ומשלם סובר נמי דמת ומשלם הלכך שני דינין הן ור"א אליבא דרבנן דפליגי אר"מ קאמר דדין אחד הוא. אך קשה דלעיל בר"פ אלו נערות אמרי' הכל מודים שאין ממון אצל מיתה משמע שם דאף ר"א סובר כן לכך נראה דה"ג פתר לה כר"מ דאמר מוציא שם רע בג' וה"פ ר"מ דאמר במתני' דסנהדרין דמייתי בסמוך דמוציא שם רע בשלשה ודאי סובר דשני דינין הן ור"א אליבא דרבנן דפליגי אר"מ קאמר דדין אחד הוא:

רמ"א מפסדת כתובתה בשלשה וכו' עמ"ש בזה בריש מכלתין:

אבל בנערה המאורסה כ"ע מודו מקום שנסקלת וכו'. בקונט' הגהתי. ואפשר לקיים הגי' שלפנינו דה"פ ר' מנא אמר בנערה המאורסה פליגין שהביא הבעל עדים בעודה ארוסה שזינתה תחתיו אבל במוציא שם רע שהביא העדים אחר הנישואין כ"ע מודים מקום שהעדים וכו' ור"י בר בון סובר במוציא שם רע פליגין אבל בשהביא עדים בעודה ארוסה כ"ע מודים במקום שנסקלת מפסדת כתובת אירוסין:

לעולם אין הבעל לוקה ולא נותן מאה סלע עד שיסקלו העדים. כתבו תוס' בדף מ"ד ע"ב בד"ה הא לאו הכי וכו' נראה לר"י דלא בעי רב אדא למילף קנס ממיתה דכל היכא דלא מחייב מיתה לא מחייב קנס ע"כ. וקשה דכאן מפורש דילפינן קנס ממיתה וכל היכא דלא מחייבי העדים מיתה כגון שהעידו על קטנה אינו חייב קנס וכן מפורש לקמן בשמעתין דא"ר הושעיה ויאות וכו' ועיי' במ"ש תוס' דף מ' ע"ב בסד"ה הא לאו הכי וכו':

קנס מאימתי הוא חייב. ר' יונה אמר בסוף ר' יוסי אומר משעה הראשונה. וקשה הא לעיל בפרקין אמרינן איפכא ר' יונה אמר משעה הראשונה ור' יוסי אומר בסוף. אף דאיכא לאוקמי האי דלעיל בקנס דאונס ומפתה והך דהכא במוציא שם רע מ"מ קשיא מ"ש הכא ומ"ש הכא. בשלמא לר' יוסי לא קשיא דדרש ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה מלמד שאין האב זוכה באונס ומפתה אלא משעת נתינה וכדדריש רשב"י לעיל בפרקין אבל במוציא שם רע דלא כתיב קרא זוכה מיד אלא לר' יונה קשיא:

מתניתא אמרה כן אין לה פתח בית אב וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף מ"ד ע"ב בד"ה המוציא שם רע על היתומה וכו' וכן משמע בהדיא בירושלמי דריב"ח אליבא דר"י הגלילי קאמר לה ומתני' כר"ע ופריך נמי מלרבות יתומה לקנס דברי ר"י הגלילי ומשני נמי כדמשני הכא אבל התם קאמר מילתיה דאונס ומפתה ולא אמוציא שם רע ע"כ וקשה מסוגיין משמע דאמוציא שם רע קאי דאל"כ מאי פריך ממתני' דאיירי במוציא שם רע. גם מ"ש תוס' דפריך מלרבות יתומה לקנס וכו' ליתא בגי' שלפנינו ונראה

שכוונתם להא דלעיל פ' אלו נערות (דף יג) דפריך הכי אר"י הגלילי ומשני כדמשני בבבלי דאיירי בבא עליה ואח"כ נתיתמה:

תמן את יכול מימר והוציאו וכו'. בבבלי דף מ"ה ע"ב איתא דסרחה ולבסוף בגרה בסקילה וא"ר אילעי דאמר קרא הנערה שהיתה כבר. ופירש"י דכתיב והוציאו את הנערה ולא כתיב והוציאוה ע"כ. וקשה אלו הוה כתיב והוציאוה הוה משמע אפי' בגרה לכך כתיב הנערה דבעינן שתהא נערה בשעת הוצאה וכדאמרינן כאן. לכן נראה דמה"א דהנערה קדריש נערה שהיתה כבר. ומהשתא אין צורך לפירש"י דיליף מוהוציאו את הנערה דכתיב גבי מוציא שם רע אלא מהנערה דכתיב בנערה המאורסה יליף:

ואם היתה עיר של עכו"ם סוקלין אותה על פתח ב"ד. כתבו תוס' דף מ"ה ע"ב בד"ה על פתח ב"ד לאו דוקא אלא חוץ לב"ד כי היכי דלא ליתחזי ב"ד רוצחים כדאמרינן פרק נגמר הדין ע"כ. וקשה הא חוץ לב"ד לאו משום כי היכי דלא ליתחזי ב"ד רוצחים לחודא הוא אלא קרא קדריש שם במתני' דכתיב הוצא את המקלל ונ"ל דגם דבריהם לאו דוקא אלא רצונם לומר רחוק מב"ד כי היכי דלא ליתחזי ב"ד רוצחים. וכתבו עוד שם אבל קשה לר"י הא ילפי' כל הנסקלים מפרים הנשרפין וצריכין לסקול חוץ לג' מחנות ע"כ. וקשה הא הכא כתיב שעריך למעט שערי עכו"ם אלא בשערי ב"ד סגי וכדמסיק התם בבבלי ולא ילפינן עובד ע"ז ונערה המאורסה מפרים הנשרפים וכן מפורש בתו' ר"פ נגמר הדין בד"ה כי היכי. מיהו מ"ש תוס' שם והא דלא יליף שאר נסקלין מהתם דנבעי שעריך דלמא ה"ל נערה המאורסה וע"ז ב' כתובים ואין מלמדין ועוד הא כתיב הוצא ע"כ. לפמ"ש רש"י בפרקין בד"ה גמר נערה המאורסה מע"ז בגזרה שוה פתח מפתח ושער משער אסמכתא דרבנן בעלמא היא ע"כ. וקשה א"כ אין זה ב' כתובים. גם קשיא ניליף נערה המאורסה ממקלל דכתיב ביה הוצא את המקלל כי היכי דילפינן מיניה שאר נסקלין. ואפשר דלכך הוצרכו תוס' כאן לכתוב ולומר דבענין ע"ז לא שייך חוץ לג' מחנות. ולפי האמת ילפינן כל הנסקלין מע"ז דסוקלין אותן על פתח ב"ד וצ"ע. ודברי הרמב"ם בזה לא ידעתי להולמם. שכתב פ"ג מהא"ב הלכה י"א וז"ל כל מי שמצותה לסקול אותה על פתח שער העיר אם היתה עיר שרובה עכו"ם סוקלין אותה על פתח ב"ד וכל מי שמצותה לסקול אותה על פתח בית אביה אם לא היה לה אב וכו' הרי זו נסקלת בבית הסקילה לא נאמר פתח בית אב אלא למצוה ע"כ משמע מדבריו שאם אין לה אב אינה נסקלת על פתח שער העיר ובברייתא לא תני כן אלא אם אין לה פתח בית אב סוקלין אותה על פתח שער העיר. ואין לומר דפתח שער העיר היינו בית הסקילה דא"כ למה שינה לשונו בסיפא. ועוד ה"ל למכללינהו אותן שאין מצותן לסקלן על פתח

בית אביהן עם אותן שאין להן אב גם פרט לשונו לא משמע הכי ועוד אני תמה שכתב פט"ו מה' סנהדרין הלכה ב' עובד ע"ז אין סוקלין אותו אלא על שער שעבד בו וכו' ע"כ. למה לא פרט גם נערה המאורסה שהרי גם את זו אין סוקלין אותה בבית הסקילה וצ"ע:

הלכה ז

ר"ל אמר ליורשה וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף מ"ח ע"ב בד"ה ושמואל אמר לירושתה לא אתא לאפוקי הפרת נדרים דהא תנא דבי ר"י בסמוך דהויא ברשות הבעל להפרת נדרים ויצאה מרשות האב וכו' ע"כ. באמת זו היא קושיא על פירש"י שפירש דברי שמואל דאמר לירושה כמו שפירשתי בקונט'. ומסוגיין מבואר דר' לעזר פליג אהפרת נדרים ולית ליה הא דתני דבי ר"י. דהא רשב"ל הוא דפליג עליה ואמר להפרת נדרים ושמואל ור' לעזר אמרו דבר אחד וראיתי בספר פ"י שרוצה לפרש דברי רש"י דאף שמואל סובר שאין האב יכול להפר אלא דקסבר שאף הבעל אינו יכול להפר ע"ש. והא נמי ליתא דהא אפי' רשב"ל סובר שאין הבעל יכול להפר עד שתיכנס לאופה. אלא שמואל קסבר דאף לאחר מסירה האב והבעל מפירין בשותפות וכן מבואר בלשון רש"י. ולפי מה שפירשתי לא פליגי הירושלמי והבבלי בדברי רשב"ל דלא בא למעט אלא אכילת תרומה ולשאר דברים המסיר' ככניסה לחופה לרשב"ל ובירושלמי נקט להפרת נדרים וה"ה לכתובה ובבבלי נקט לכתובה וה"ה להפרת נדריה. והדברים ברורים באין גמגום:

הלכה ח

נמנו באושא שיהא אדם זן בניו קטנים. פירשתי בקונט' עד שיביאו ב' שערות וכן פירש"י ותוס'. וקשה א"כ מאי מייתי ראיה בסמוך ממתני' דמניקה שאני התם דקטני קטנים הם וי"ל דמייתי ראיה לדברי ר' יוחנן שקרא לעוקבא רשע שעובר על דברי חכמים שאינו זן בניו שהיו קטני קטנים אבל בקטנים שהן יוחר על שש סובר ר' יוחנן דאין כופין א"נ ר"י סובר דאפי' בקטני קטנים אין כופין אלא גוערין בו וצ"ע לדינא ועיי' בתו' דף ס"ה בד"ה אבל זן וכו':

כתב לבניו ומכר לאחרים מה הן. כתבו תוס' בדף מ"ט ע"ב בד"ה הוא ואשתו וכו' משמע הא לאחר אין ניזונין דמתנה הוי כמכר וכו' ע"ש. וקשה הא מסוגיין משמע מפורש דאף באחר במתנה חייב לזון דאל"כ תיבעי ליה בכתב לבניו וכתב לאחרים ומדנקט הכותב לבניו אין ראיה דיש לומר דקמ"ל דאפי' לבניו דוקא כותב אבל מוכר לא וכמפורש בסוגיין וצ"ע:

חד אמר כדי וכו'. הר"ש יפה פירש בפ"ק דפיאה בענין אחר ע"ש ואינו מחוור וכמו שפירשתי בקונט' הוא הנכון:

ב"ה עבדין כתיבה מדרש. עמ"ש בסוגיא זו ביבמות פט"ו:
היורד לנכס אשתו ונתן עיניו לגרשה וכו'. וצ"ל דהך ברייתא דלא כר"ש דלר"ש כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות וכדאמר רבא בגיטין דף י"ח:
אין בהן משום נכסי רטושין. בבבלי בב"מ דף ל"ט גרסי' אר"י אמר שמואל שבוי שנשבה והניח קמה לקצור וכו' ב"ד יורדין לנכסיו ומעמידין אפטרופוס וקוצר ובוצר וכו' ואח"כ מורידין קרוב לנכסיו ע"כ וכ"פ הפוסקים לכך נראה דגרסי' כאן אין בהן משום נכסי רטושין וה"פ אין אין מורידין קרוב למטלטלין של שבוי כי היכי דלא תיקשי דשמואל אדשמואל:

הלכה י

מה למדינתך ממש ליישוב. כתב הרמב"ם פי"ד מה' אישות הלכה י"ח נשבית חייב לפדותה ואם הוא כהן שכבר נאסרה עליו פודה אותה ומחזירה לבית אביה וכו' ע"כ. וקשה הא מבעיא לן אם ליישוב מחזירה או לבית אביה וכיון דלא איפשיטא אזלינן לקולא לבעל ואיך כתב הרמב"ם שמחזירה לבית אביה ואף בש"ע א"ע סי' ע"ח כתב כלשון הרמב"ם ונראה שהרמב"ם מפרש דמקשה מהו פירושו דואהדרינך למדינתך ומשני דהיינו ממש ליישוב פי' למקום מושבה ודוחק וצ"ע:
אל תעש עצמך כעורכי דיינים וכו'. מכאן ראיה לדברי הריב"ש סי' קע"ט שאין לכתוב פסק בדרך א"כ ומביאו בש"ע ח"מ סי' י"ח סעי' ה' ע"ש:

הלכה יא

לפי שבכל מקום וכו'. כ' תוס' ר"פ אע"פ תמי' דעכשיו נוהגין שהחתן כותב ק' ליטרי' אע"פ שאין לו האיך ישתעבדו נכסיו שיקנה אח"כ כיון שלא נתחייב לה היינו דבר שלא בא לעולם ע"ש. ולפום סוגיין לק"מ דהשתא דתקנו בכתובה דיכול להקנות לדבר שלא בא לעולם כ"ש דמקנה דשב"ל וזה ברור לענ"ד (עיי' בבבלי בב"ב דף קל"א ובחי' רשב"א שם):

הלכה יב

היא אומרת לא נתקבלה כתובתי וכו'. וא"ת אם יש לה שטר כתובה לעולם תהא נאמנת ואם אין לה שטר כתובה לעולם לא תהא נאמנת וי"ל במקום שאין כותבין כתובה איירי:
תיפתר שנטלה מקצת. בבבלי דף ס"ח ע"ב משני הא דמחאי הא דלא מחאי ולא משני שנטלה מקצת נראה דקסבר כר"י בר' בון דלא דמיא לבכור ואע"ג דנטלה מקצת אין לנו לומר דויתרה השאר ולשון השני שבקונט' ניחא טפי:

מחלה לו על כתובה וכו'. כתב הרמב"ם פי"ח מה"א הלכה י"ב אין הבנות ניזונות בתנאים אלו עד שיהיה שטר כתובה יוצא מתחת ידם אבל אם אין להם שטר כתובה אין לה כלום שמא מחלה אמן כתובתה ע"כ וכ' הראב"ד הפלא ופלא וכי מזון הבנות תלוי בפרעון כתובתה והמחילה אינה אלא כפרעון ואם פרע הבעל כתובת אשתו לא יטלו בנותיו מזונותיהם ע"כ וכ' הה"מ ובודאי שדעת רבינו במזונות הבנות צ"ע. וכ' הלח"מ די"ל דלכל מאי דאפשר לחוש נחוש ונאמר בהדיא מחלה תנאי הבנות משא"כ בפרעון ע"כ. ודבריו תמוהים אחרי שנתחייב הבעל במזונות הבנות מסברא יש לנו לומר שאין כח ביד האשה למחול וכמ"ש הה"מ. מיהו מסוגיין מבואר כדברי הרמב"ם דכיון דבעיא דלא איפשיטא היא אם אבדו הבנות מזונותיהן מספיקא לא מפקינן מיד היורשין ותימא שלא הביאו המפרשים דברי הירושלמי וצ"ע וראיתי להר"ן שכתב בפרקין בד"ה מוחלת כתובתה וכו' ואחרים פסקו דמוחלת כתובתה לבעלה יש לה מזונות וה"ה למוחלת כתובתה ליתומים יש לה מזונות מהם והכי איתא בירושלמי ע"כ ולא מצאתי דבר זה מבואר שמוחלת לבעלה יש לה מזונות וממוחלת ליתומים אין ראיה כמ"ש במקומו פ' אלמנה לקמן. ואפשר לומר דאיכא למידק איפכא מדקאמר זכותה אבדה משמע דהיא ודאי אין לה מזונות ומדברי הרא"ה בחידושיו נראה דסובר דלירושלמי מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות:

בא עליה עודה בבית אביה מעכשיו וכו'. כתב בשולחן ערוך א"ע סימן נ"ד והבא על ארוסתו לשם נישואין וכו' והרי היא כאשתי לכל דבר וכתב הר"ן אם לא היה חופה א"כ ה"ז ביאת איסור ולמה קנאה וי"ל כיון שבא עליה לשם נישואין והיא עומדת לביאה קנאה בלא חופה ע"ש רפ"ק דקידושין. וקשה דבסוגיין מפורש דבעיא דלא איפשטא היא דודאי איירי בשבא עליה לשם נישואין דאל"כ פשיטא דלא קנאה וכקושית הר"ן וצ"ע:

הלכה יג

מיכן והילך וכו'. כ' הר"ן ופי' בו כך מכאן ואילך כלומר אם תובעת כתובתה והיא אומרת שרוצה להפרע מן הקרקע שיחדו בכתובתה ולא היה שוה כדי כתובתה אבל היא רוצה שתקחנו בכדי כל כתובתה והם רוצים לסלקה בדמי הקרקע לבד הדין עם היתומים יאין לה אלא דמי הקרקע לבד וכו' כמו שפירשתי בקונטרס. וכתב תמה הוא האיך העלו הדין כך ולמה לא תוכל להעלותו עד כדי סך כתובתה אחר שהיא רוצה לקחת בכולם. והרמב"ן פי' מכאן ואילך היא אומרת קרקע פי' שכרו לי קרקע שאיני רוצה לטרוח בשכירתו אין שומעין לה כהדא וכו' כלומר שכתב לה הבעל מדור לפי כבודה עד עשרים דינר והיה בית א' נשכר לפי כבודה בי' דינרין ואמרה להם תנו לי כ' דינרין או טרחו

אתם ושכרו לי ודן ר' מונא שאין להן לטרוח אלא נותנין לה י' דינרין שבית ראוי לשכור בכך והיא תשכור לעצמה ע"כ. ובקשתי להלום פי' הרמב"ן בלשון הירושלמי ולא יכולתי וצ"ע ודברי הר"ן צ"ע שנראה שזו מחלוקת ישנה בין הפוסקים וכמ"ש הטור ח"מ סי' ע"ב ובש"ע שם סעיף כ' ובסי' קט"ו ע"ש:
הדרן עלך נערה שנתפתתה

פרק ה

הלכה א

אע"פ במה הוא מתחייב לה וכו'. כתבו הרא"ה והר"ן והריטב"א ובירושלמי אמרו דאפי' לאחר נישואין היא קונה באמירה ופירשו לפי שהוא רוצה ליתן כמה שלא תחזור וכו' וחלקו עליו ע"ש. ואני תמה מדבריהם דאף הירושלמי לא איירי באמירה אלא בכתיבה וקשיא ליה דאפי' הכתיבה לא מהני לפי שהוא בטעות וכדפירשתי בקונט' וכן מוכח מהא דפריך ולא כן ר"י ורשב"ל וכו'. גם בסמוך מפורש שהבעל מזכה בכתב והאב בדברים וצ"ע. מיהו הא נמי קשיא לי למה יקרא טעותא כיון שהוא יודע בדבר וי"ל:
ובלבד מן הנישואין הראשונים. כ' בש"ע א"ע סי' נ"א וכן האב שפסק לבנו או לבתו בנישואין שניים לא קנו אותם הדברים עד שיקנו וכו' ע"כ וא"ת מנ"ל דאף בבתו דוקא בנישיאין הראשונים ומהראיה דמייתי משמע דוקא בבן אבל בבת י"ל אפי' בנישואין שניים קנו וי"ל כיון דמסיק אפי' בוגרת אין לחלק בין בנו לבתו:
ולא אח ע"י אחותו. כפי גי' הרי"ף שכתבתי בקונט' עדיין קשה מנ"ל דאפי' בוגרת דלמא לא איירי הך ברייתא כלל בבוגרת והא דקאמר אפי' קטנה ה"ק לא מיבעיא נערה שעל האב מוטל להשיאה לאיש דודאי לא מהני פסיקה מהאח אלא אפי' קטנה שאין חיוב על האב להשיאה סד"א דמהני פסיקת האח קמ"ל דלא מהני. ובמרדכי ר"פ הנושא כתב בשם הר"מ הגירסא ולא אח ע"י אחותו אפי' היא נערה. גם לפי גי' זו אין ראיה די"נ בהיפך ל"מ קטנה שכל ההנאה של האב אפי' למכרה לאמה דלא מהני פסיק' האח אלא אפי' נערה שכבר יצאה במקצת מרשותו לענין מכירה אפ"ה ע"י אח לא וע"ש במרדכי ודבריו צ"ע ונראה שגי' שלפנינו עיקר דאיירי בסתם אחותו ואפי' הוא גדולה:
כיני מתני' שלא הוסיף לה אלא בשביל חיבת לילה הראשון שבעל. וקשה מסוגי' דריש פרקין משמע דבלאו חיבת לילה הראשון פוסק באמירה בעלמא וי"ל אדראב"ע קאי דאמר שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה היינו דוקא מחמת חיבת לילה הראשונה ודוחק. מיהו בין מסוגית דר"פ ובין מסוגיא זו משמע מפורש דאף בשעת נישואין נקנו הדברים

באמירה בעלמא ודלא כמ"ש הב"י בא"ע סי' קי"ד בד"ה ומ"ש בשם הרמב"ם וכו' דבשעת נישואין בעי קנין וצ"ע:

סימן הוה וכו'. בבבלי בפרקין דף נ"ו גרסי' ורב נחמן דידיה אמר אין הלכה כראב"ע וקשה דבבבלי בב"ב דף קל"ד גרסי' א"ר נחמן הלכה כר"ש בן מנסיא ולפום סוגיין מפורש דראב"ע ור"ש בן מנסיא בחדא שיטתא קיימי וי"ל דסוגיא דב"ב אתיא כנהרדעאי דאמרי בשם ר"נ הלכה כראב"ע כדאיתא בבבלי דף נ"ו:

הלכה ב

מיסבר סבר ר"י וכו'. וא"ת לפי מאי שפירשתי בקונט' מנ"ל דבאלמנה בעי ר"י נ' זוז דלמא אפי' בפחות מנ' מיהו לא הוה מצי לכללינהו בחדא בבא עם בתולה וי"ל דבהא ודאי לא פליג דכתובת אלמנה היא חציה של הבתולה. וראיתי להרא"ה בחידושיו שפי' בענין אחר וז"ל מיסבר סבר וכו' פי' מאי האי דקאר"י דלכתוב התקבלתי בבתולה מנה ובאלמנה נ' זוז וכי סבר ר"י שכך דין עיקר כתובה לבתולה מנה ולאלמנה נ' זוז וכ"ת אה"נ א"כ לכתוב מיד לבתולה מנה ולאלמנה נ' ותו לא לכתוב מידי אלא ודאי קסבר ר"י שכך דין עיקר כתובה לבתולה ר' ולאלמנה מנה אלא שהוא פוחת לה מדינא וכיון דכן אמאי סיים לה שיעורא לא ה"ל למיתני אלא רצה כותב לבתולה ר' זוז והיא כותבת התקבלתי ממך כך וכך וכן באלמנה ומשני אשכח תני בר קפרא והיא כותבת לו התקבלתי ממך כך וכך עכ"ל. ואין לשון הש"ס סובל פירושו. ופירושי בקונט' נכון הוא לענ"ד בלי גמגום:

אר"י לא אר"י אלא בסוף וכו'. מסוגיין משמע דאפלוגתא דר"מ ור"י דמתני' קאי דהא לא נזכר כאן פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי. אך בבבלי בפרקין דף נ"ז ע"א משמע דאפלוגתא דר"י ור' יוסי דברייתא דמייתי שם קאי וכן פירש"י שם. וראיתי להרא"ה בחידושיו שגם בבבלי יש לפרש כן לפי גירסת רבינו האי ז"ל ע"ש. ופירש שם דטעמא דר' יהודה דבתנאה אינה יכולה למחול דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל אלא במחילה וכיון שכן אלו מוחלת בתחלה אע"פ שכתב לה כתובה חשיב לה כתנאה שאין עיקר זכותה אלא לבסוף וע"ש:

ואיזו היא אשה וכו'. בבבלי בסנהדרין פ"ב גרסי' מאי נשים ומאי פילגשים אר"י אמר רב נשים בכתובה וקידושין פילגשים בלא כתובה ובלא קידושין. זו היא גירסת הרמב"ם ופליגא אסוגיין דמשמע לכ"ע פילגש היא בקידושין ונראה דשני מיני פילגשים הן פילגשי המלך הן בלא כתובה וקידושין שהרי אינן בכלל י"ח נשים שהותרו לו אבל פילגשי הדיוט הן בקידושין לכ"ע דאל"כ איסורא קעביד דכתיב כי יקח וגו' גם

מדאיצטרך יעוד באמה העברי' משמע קצת דבלא קידושין אסורה ובמ"ש י"ל דברי הרמב"ם פ"ד מה"מ ע"ש בלח"מ:

הלכה ג

הבגר בשעה וכו'. בקונט' הגהתי כלשון התוספתא. מיהו קשה דבבבלי דף נ"ז מוקי להך ברייתא בוגרת כתבועה דאלמנה ע"ש. וקשה הא תנן בסיפא ונותנין לה י"ב חודש וי"ל ה"פ בוגרת כתבועה דאלמנה אבל משעה שבגרה נותנין לה יב"ח אך קשה הא מיהת קשיא לרב הונא דאמר התם בגרה יום א' ונתקדשה נותנין לה ל' ימים כאלמנה וי"ל נותנין לה י"ב חודש דתני בברייתא היינו אם נתקדשה בימי נערותה אע"ג דבגרה אח"כ נותנין לה יב"ח משעה שנתקדשה ועמ"ש בתוס' בד"ה בגרה וכו' וצ"ע:

הוא אלמון וכו'. כתב הר"ן במתני' וז"ל ודאמרי' כך נותנין לאיש היינו לבחור י"ב חדש אפי' נשא אלמנה ולאלמון ל' יום אפי' נשא בתולה כל שהיא מוכנת וכ"נ מירוש' אבל הרמב"ם כ' פ"י מה"א שאם נושא בתולה נותנין לו י"ב חדש ואם נושא אלמנה אפי' הוא בחור אין נותנים לו אלא ל' יום וכדבריו נ"ל מדמקשינן בגמרא לר"ה דאמר בגרה יום א' ונתקדשה נותנין לה ל' יום מדתניא בוגרת ששהתה יב"ח הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר ואם איתא דלבחור אפי' נשא אלמנה נותנין לו יב"ח ואם נשא בוגרת נמי דיניה הכי א"כ מאי קושיא לישני דבעי יב"ח משום דידיה אלא ודאי דאיהו בתרה גריר ועוד מדתניא המארס את הבתולה בין שתבעה היא והבעל מעכב בין שתבע הבעל והיא מעכבת נותנין לה יב"ח ומדלא מפליג בתבעה היא והבעל מעכב בין בחור לאלמון ש"מ דאפי' אלמון שנשא בתולה נותנין לה יב"ח עכ"ל. ול"נ להשוות התלמודיים. דמאי דקאמר דמשמע בירושלמי דלאלמון נותנין ל' יום כל שהיא מוכנת. אין זה מוכרח דודאי אף הוא יכול לעכב שיכול לומר חיבתה עלי יותר מן הראשונה ולכך אע"פ שפרנסתי את עצמי להראשונה צריך אני יב"ח מחדש לזו וזה כבר שמעינן מהא דאמר בסמוך עשת בפני הראשון וכו'. וכפי אשר הגהתי בקונטרס אלא דקמ"ל אם הוא אומר שכבר הכין היא יכולה לעכב ול"ק מאי שהקשה מדתניא המארס את הבתולה וכו'. ומאי דקשה ליה מדלא משני דבעי יב"ח משום דידיה י"ל דא"כ קשיא מ"ש דתני בוגרת ליתני בתולה כדתנן הכא אלא ודאי דאגב אורחיה קמ"ל דאין חילוק לענין יב"ח בין נערה לבוגרת. ועוד הא מסקינן בנדרים דף ע' ע"ב דגרסי' במתני' בוגרת וששהתה יב"ח אע"ג דליתא לדרב הונא דדוחק הוא למוקמי מתני' בשקדשה ביום הבגר וכ"כ תוס' בפרקין והר"ן בפי' בנדרים ע"ש א"כ ודאי דעדיפא משני. גם בגירסת הירושלמי במתני' דנדרים תנן בוגרת וששהתה י"ב חודש ותירוץ הגון הוא:

הלכה ד

אלמנה שאמרה וכו'. וקשה מאי קמ"ל פשיטא דהא תנאי כתובה הוא את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי כל ימי מיגד אלמנותיך וצ"ע וי"ל דה"ק כשם שהאלמנה יכולה לומר שרוצה לישב בבית בעלה וניזונת מן היורשים אף היבמה יכולה לומר כן ודוחק:
האומר איני חולץ וכו'. מכאן נראה ראיה למ"ש תוס' בפ' החולץ דף מ"א ע"ב בד"ה עמד בדין וכו' ונראה לר"י דווקא בנתרצה ליבם וברח אבל אם לא נתרצה אלא לחלוץ אין נראה זה שתקנו לה חכמים מזונות וכו' ע"כ. והיינו דקאמר האומר איני חולץ הוא דהוה כאומר איני מגרש וחייב במזונותיה אבל האומר איני מייבם אינו חייב במזונות:
לא אם אמרת בשפחה כנענית שהיא נקנית בחזקה וכו'. וקשה נילף הכי ומה ביאה שאינה מאכלת בשפחה מאכלת באשה כסף וכו' והשתא ליכא למימר חזקה יוכיח דאיכא למפרך מה לחזקה שאינה באשה תאמר בכסף שקונה באשה יאכילנה בתרומה ועיין בעצמות יוסף במס' קידושין דף י' ע"ב:

הלכה ה

רשב"ל אמר במותר מה' סלעים וכו'. עיין בבבלי דף נ"ח ע"ב בתו' בד"ה מתוך שיכול וכו' ובד"ה במעלה לה וכו' ותמצא שדבריהם מסתייעים מדברי הירושלמי כמו שפירשתי בקונט' ומשם תבין שדברינו נכונים ומוכרחים ורשב"ל לשיטתו וסובר כר"א בר אהבה ור' יוחנן כרב ושמואל שם בבבלי. מיהו יותר נ"ל לפרש דס"ל לרשב"ל ר"מ ור"י הסנדלר במותר מה' סלעים פליגי דר"מ סובר דמזונות תחת מותר מה' סלעים הוא הלכך במעלה לה מזונות המותר שלו ויכול להקדיש ור"י הסנדלר סובר המותר מה' סלעים לעולם הוא שלה אפי' מעלה לה מזונות ומעה כסף דהני תרתי תחת מעשה ידיה עד ה' סלעים הן וכר"ע דאמר בפי"ב דנדרים צריך להפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי. ומתני' דלקמן בפרקין אם נותן לה מעה כסף וכו' אתיא כר"מ א"נ אפי' כריב"ן אתיא ואיירי באינה צריכה ה' סלעים למזונותיה. ומסתייעא פי' זה מסוגיא דריש פ' מציאת האשה ובסוגיא דנדרים פי"ב ועמ"ש בתוס' סוף פרקין בד"ה מעשה ידיה וכו' ובתוס' ר"פ מציאת האשה בד"ה מציאת וכו':
ר"י הסנדלר אמר אין מעשה ידים וכו'. פירשתי בקונט' דכיון דאינו מעלה לה מזונות אין הנדר חל על הידים עצמן דה"ל כדבר שאינו שלו וכו'. וליכא למימר בפשטא דקסבר ר"י הסנדלר דכיון דאמר על מעשה ידיה שיהיו הקדש ה"ל דשלב"ל דא"כ קשיא במעלה לה מזונות אמאי קדשו לדברי הכל. וראיתי להר"ן שכתב וז"ל והרמב"ם כתב אין אדם מקדיש דשלב"ל וכו' וכן המקדיש מעשה ידי אשתו וכו' אמר לה יקדשו ידיך לעושיהן

הואיל והם משועבדים לו הרי כל מעשה ידיה קדש וכו' ולא ידעתי למה דבגמ' משמע דוקא למ"ד שיכול לכופה למעשה ידיה הוא דמהני אם הקדיש הידים עצמן אבל למ"ד יכולה אשה לומר איני ניזונת ואיני עושה לא מהני הקדש ידים עצמן ע"ש שהאריך וסיים ולפיכך לא נתבררו לי דברי הרמב"ם ע"כ. ולי נראה שמסוגיין מבואר כדברי הרמב"ם דלר"י דלית ליה שיכול לכופה דהא פליג ארשב"ל וקסבר טעמיה דר"מ אדם מקדיש דשלב"ל ואפ"ה קסבר במעלה לה מוונות לד"ה קדש ולא הוה דשלב"ל והיינו מטעם דאז משועבדת לו למעשה ידיה וה"ל כשלו ומהני הקדש ידים עצמן והא דמקשה הר"ן אם איתא דמהני אם אמר בפירוש אפי' למ"ד שיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה לא צריך רשב"ל להאי טעמא שיכול לכופה למעשה ידיה כיון דשמעי' לר"מ אין אדם מוציא דבריו לבטלה אפי' לא אמר לה כמאן דאמר לה הוא ע"כ. נראה כיון דרשב"ל מוקי למתני' כר' אדא בר אהבה במעלה לה מוונות ולא מעלה לה מעה כסף וקסבר מזונות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידיה. וכמ"ש לעיל בסמוך מעתה אי לאו דיכול לכופה למעשה ידיה לא מהני נדרו דהא לעיקר מעשה ידיה אינה משועבדת ואיך יחול הנדר על המותר והא דאמרי' במעלה לה מזונות דמהני. אם אמר יקדשו ידיה היינו לרב ולר"י דקסברי תקנו מזונות תחת מעשה ידיה וכיון דמשועבדת לעיקר מעשה ידיה חל ההקדש עלייהו א"נ במעלה לה מזונות ומעה כסף איירי ודו"ק כי הדברים ברורים באין גמגום ועמש"ל בתו' ר"פ מציאת האשה:

והוא שתהא מצודה פרושה בפניו. בבבלי בב"מ דף ט"ו א"ר יוחנן משום כבוד אביו ומשום כדי חייו ע"כ. משמע אפי' אין המצודה פרוסה בפניו נמי קנה משום כדי חייו גם הפוסקים לא הזכירו דין זה אבל אני תמה מנ"ל דפליגי אהדדי התלמודים דלמא תרוייהו בעינן דאי לאו משום כדי חייו לא מהני מצודה פרוסה דהא מיהת לאו ודאי הוא שיצוד וצ"ע. ועיי' בירושלמי בשבת דף ז' ע"ב:

נוטל נזקו וצערו וכו'. בבבלי בגיטין דף י"ב ע"ב לא גרסי' בדברי ר"י אלא נותן שבתו ורפואתו לרבו וע"ש ברש"י ובתוספות ובירושלמי בב"ק איתא נמי שבתו ולא נקט התם פגמו והיינו כמ"ש בקונטרס:

מצווין ישראל לפרנס קוטעין אפי' עבדים. בגיטין דף י"ב ע"ב כתבו תוס' בד"ה ש"מ וכו' וא"ת ר"י היכי מוקי פלוגתייהו דרשב"ג ורבנן לעיל וכו' ע"ש. וי"ל דמודה ר"י בשלימים דאין הרב יכול לומר עשה עמי ואיני זנך אלא קוטעין שאני. ולפ"ז י"ל דרב ור"י לא פליגי אלא דרב איירי בעבד שלם ולכך סובר דאינו יכול הרב וכו' ור"י איירי בנקטע דאפשר לו לפרנס עצמו מן הצדקה. וניחא נמי דלבתר דפשיט הש"ס שם מרב דאינו יכול קאמר

ת"ש מדר"י דיכול וקשה דהל"ל ופליגא אדר"י כדרך הש"ס בכל מקום ואיך מביא תרי פשיטות דסתרי אהדדי. אבל לדברינו ניחא דאייתי הש"ס הא דר"י דלאו בכל העבדים אינו יכול אלא דוקא בשלימים ולא בקטועים כדמוכח מדברי ר"י. ורש"י ותוס' לא פירשו כן. גם מדברי הפוסקים לא משמע כן. אך באשר שהם לא הביאו דברי הירושלמי אפשר שיש לסמוך על דברינו וביותר במקום הזה שבאנו להשוות המחלוקת בין רב ור"י ובין הירוש' והבבלי וצ"ע. שוב ראיתי להרי"ף בפ' החובל שמייתי הירוש' דמחלק לר"י בין קטועין לשלימין ומייתי עלה והא ר' יוחנן אכיל קופד וכו' ומשני תמן מדת הדין והכא מדת רחמים וכן הגי' בירושלמי פ' החובל. ואני תמה מהרי"ף שפסק בגיטין פ"ק יכול הרב לומר עשה עמי ואיני זנך ודייק ליה מהא דר"י ולפי דברי הירוש' אין ראיה אלא לקטועין אבל לא לשלמין ותו תימא מאי פריך הירוש' הא דיהיב ר"י לעבדו מכל מה דאכל כיון דבשלימים מודה ר"י דחייב במזונותו למה לא יתן לו וצ"ע. ונראה שהגי' שלפנינו בסוגיין עיקר:

הלכה ו

לא אמר אלא בנה וכו'. גירסת הרי"ף לא אמרו אלא אחד אבל תאומים לא ולא בן חברתה ע"כ וכפי פירושי שבקונט' אף לפי גירסתינו הדין כן כמ"ש הרי"ף וכן פי' הרא"ה והרא"ש כתב ואין הגירסא כך כמו שהביאה הרי"ף אלא ה"ג כפי הגי' שלפנינו וה"פ הא תאומים לא בתמיה והלא יכולה להניק שניהם ולמה לא תניקם אלא ודאי חייבת להניק שניהם וא"כ למה אמרו בנה למעוטי בן חברתה ואפי' הוא בן בעל ע"כ. ולשון אלא דא"ר חגי לא מתפרש יפה לפי שיטת הרא"ש. ולפי פירושי שבקונט' דינו של הרי"ף מחוור גם בסמוך משמע כדברי הרי"ף וצ"ע:

שמואל כדעתיה כו'. בבבלי דף ס' גרסי' עד כמה רב אמר ג' חדשים ושמואל אמר ל' יום ופריך לשמואל כה"ג מי משכחת לה אלא כל זמן שמכירה. וקשה איך יפלגו הבבלי והירושלמי במציאות כזה דמייתי הירושלמי כמה מעשים מגדולי החכמים. ואפשר לומר דה"ק מי משכחת לה הא הוה מילתא דלא שכיחא ואיך קיהיב שיעורא בהכי:

אבל אם היה בו סכנה אפי' לאחר כמה ימים וכו'. וקשה אי בשיש בו סכנת נפש פשיטא וי"ל שאין בו אלא סכנת אבר ואפ"ה שרי. אבל מסתימת לשון הפוסקים לא משמע כן. ועיי' בי"ד סי' פ"א בש"ך שם ובתו' בפרקין דף ס' ע"א בד"ה גונח וכו':

לא מסתברא משום שהיא חייבת לו. בבבלי דף ס"א ע"א פירש"י בד"ה אבל מוזגת לו וכו' ובכפי' הני לא כפי לה אלא חכמים השיאוה עצה טובה להנהיג זאת בישראל ע"כ. וקשה דהכא משמע שחייב' היא לו והיינו אפי' בכפייה. שוב ראיתי שבהג"א משיג

על רש"י מסוגיין ע"ש. אך נראה דס"ל לרש"י דירושלמי והבבלי פליגי מדלא קחשיב בירושלמי הצעת המטה בדברים של יחיד לכך קסבר שהיא חייבת לו אבל בבבלי דגרס בדברי ר"ה מצעת לו את המטה וקשיא מתני' וצ"ל דר"ה איירי בדבר שאינו של טורח א"כ אינו בכלל מלאכה ויכול הבעל לעשות לעצמו הלכך מפרש דאינו אלא עצה טובה. ודבר הגון הוא:

הלכה ז

ר"ש בר נחמן וכו' וישלחם לבנונה וכו'. בקונט' פירשתי דקאי אתלמידים ופליג אסתמא דש"ס א"נ ה"ק דרך ארץ שלא ישא עליו חטא אפי' ברשות כמה וכ"פ רש"י בדף ס"ב. מיהו יותר נראה כפי' תוס' שם דרשב"ל אפועלים קאי וע"ש בד"ה אלא אורחא וכו':

עונה זה דרך ארץ אם תענה את בנותי. וא"ת וכי לית ליה דמזון נמי איקרי עונה הא כתיב ועניתם את נפשותיכם דהאי קרא ודאי באכילה ושתיה איירי לכ"ע וא"כ שאר למה לי וי"ל ודאי אית ליה אלא אי לא כתיב שארה הוה מוקמינן ועונתה באכילה לחוד דמסתבר טפי למוקמיה באכילה אבל השתא דכתיב שארה מוקמינן ועונתה בתשמיש. וכן צ"ל לאידך תנא דלא מוקמינן קרא דעונתה אלא בעינוי אחת דהיינו אכילה. וא"ת ואידך מ"ט יליף עינוי דמזון מויענך וירעיבך ולא יליף מועניתם דמוקדם בקרא וי"ל דקסבר ועניתם גופא דאיירי בעינוי אכילה ושתיה מויענך וירעיבך יליף כדאמרינן ביומא בירושלמי ובבבלי פ' יה"כ:

מה אם דברים שאין בהם קיום נפש וכו'. כתב בז"ר פ' משפטים ועיי' ב"ב דף ט' דכסות עדיפא דמבזי מינה ע"כ. ופלוגתא דאמוראי היא בב"ב דרב הונא הוא דסובר כן אבל רב יהודה סובר דבודקין לכסות ואין בודקין למזונות דצערא דגופא עדיף מיהו קרא' דקושייתו לר"ה קשיא הך ברייתא וי"ל דר"ה סובר כאידך ברייתא דמייתי בבבלי בפרקין דף מ"ז תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה דקסבר מזונות דרבנן ולית ליה הך ק"ו וכמ"ש תוס' בדף מ"ח בד"ה ראב"י וכו' ע"ש. ואף רב הונא סובר מזונות דרבנן כמפורש בבבלי דף נ"ח אך קשה אף ר"ה לא קאמר אלא דאין בודקין לכסות לפי שנראה ברור דהאמת אתו שהרי הוא הולך ערום ומתבזי אבל במי שיודעין בו בבירור שאין לו מה לאכול ודאי שהוא קודם לכסות והכא באשה ק"ו גמור הוא אליבא דכ"ע ונכון וברור הוא בעיני ועיי' בירוש' פ"ח דפיאה. ועמש"ל בפ' המדיר בתוס' בד"ה כהדא וכו':

הלכה ח

הוא ע"י שהיא חייבת לו וכו'. כתבו תוס' בדף ס"ג בד"ה פוחתין לה ז' דינרין בירוש' מפרש כנגד ז' מלאכות שהאשה עושה לבעלה ובמורד מפרש כנגד שארה כסותה

ועונתה והש"ס שלנו אין סובר כן דהא בעי בגמרא מה בין מורד למורדת ומפרש טעמא אחרינא ע"כ. ותימא הלא גם בירושלמי סותר הטעם הוה ומסיק כבבלי וצ"ע. כתב הר"ן בפרקין בד"ה ירושלמי היא חייבת לו וכו' נראה שהרי"ף ו"ל סובר ששאלת הירושלמי היא כך נהי דחזינן דקנס האשה מרובה משל איש מטעמא דגמרין צא ולמד וכו' אפ"ה בענין ממון הקנס היה ראוי שיהא שוה ושיקנסו המורד בשלשה וחצי שהן ז' חצאין שאלו היתה שאלת הירוש' למה לא השוו סך קנס האיש לקנס האשה נהי דמחזי כשכר שבת אכתי תיקשי ליהוו ששה אלא דירושלמי נמי סובר דטעמא דמלתא כדאמרי' בגמרא דילן צא ולמד וכו' ע"כ. ותימא הא לבתר דמיפריך ריב"ח מסיק הירושלמי הטעם כגמרא דילן דצערו של איש מרובה אבל לריב"ח לא אמרי' הכי וכ"כ בריש הסוגי' בד"ה ריב"ח וכו' ע"ש ומלבד זה דברי הר"ן תמוהים וצ"ע. וא"ת הא שמנה נינהו ז' מלאכות ותשמיש דהא קחשבינן עונה לחדא בדידיה וי"ל דריב"ח לטעמיה דאמר בבבלי מורדת דמתני' ממלאכה ולא מתשמיש מיהוי בדידיה ודאי מורד מתשמיש אייריי. וראיתי להרא"ה שהקשה כן ותירץ בענין אחר ע"ש ולי נראה כמ"ש:

הגע עצמך שהתנה עמה לא שאר לא כסות ולא עונה וכו'. וקשה א"כ מורד ממאי וע"ק איך שייך תנאי דעונה הא מעיקרא לכך נשאה וי"ל שהתנאי הוא שלא יהא חוב עליו קיום העונה שתקנו חכמים אלא כל אימת שירצה. ועכשיו הוא אומר שאינו נזקק לה ששנואה היא לו נקרא מורד וכה"ג אמרי' בארוסה שאמרה לא אנשא מיהו לריב"ח פריך שפיר שאין לחייבו כלום דהא מיהת תנאו קיים. וכ"כ הריטב"א אהא דר"ע שפירש מאשתו שנים רבות שכך הוה תנאי בשעת קידושין ומהני תנאו ע"ש. וא"ת הא הוה מתנה על מ"ש בתורה דהא מענה אותה שמונעה מתשמיש ואפי' לראב"י דיליף מק"ו נמי כמו שכ' בתורה הוא וי"ל כיון שנתרצית לכך משעת קידושין לא מיקרי עינוי וקצת נראה דל"ג ולא עונה. והרא"ה תירץ אי או תאמר. וקשה הא דמסיים הרי אינו חייב לה כלום. מיהו לפי הגהתי ל"ק דקאי אהני שמחייבין ליה מלבד הדבר שנקרא עליו מורד דהיינו תשמיש. וכתב עוד הרא"ה ואיכא למשמע מיניה דעונה דבר שבממון מיקרי והיינו דמהני ליה תנאה דקיי"ל כר"י דאמר דבר שבממון תנאו קיים. אלא דאפשר נמי דעונה לאו דבר שבממון הוי ולכ"ע לא מהני תנאי והיינו דקאמר ע"מ שאין לך שאר כסות ועונה ואעונה לא מהני תנאי אבל שאר וכסות מיהא לא חייב לה והשתא כי הוי מורד תו ליכא לחייבו שלש אלא חדא וכמו דמקשה במרד דידה וכו' ע"כ ולפי גירסתי ותירוצי לא צריכין לכל מה שדחק הרא"ה ז"ל:

מה אנן קיימין אם בשמרדה עליו והיא נדה וכו' וכתב הר"ן אפשר דטעמא דמילתא כיון שלא התחילה למרוד עד האי שעתא אמרינן שרצתה לשחק בו עד שתטבול ע"כ. וא"ת א"כ בארוסה נמי נימא הכי וי"ל דאין ה"נ אם אמרה כן קודם שהגיע זמן נישואין אין כותבין עליה אגרת מרד וכשמרדה בשהגיע זמנה להנשא איירי וכ"כ הרמב"ם א"כ י"ל דנדה שאני כיון שלא אמרה כן קודם נדתה אמרי' שפיר שרצתה לשחק בו אבל ארוסה אין לנו לומר כן אלא דקושטא הכי הוא שדעתה למרוד בו. ובבבלי דף ס"ג גרסי' א"ל רחב"י לשמואל נדה בת תשמיש היא א"ל אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו ונראה לפום ריהטא דבבלי פליג אהירוש' וסובר דאפי' התחילה למרוד בימי נדותה הויא מורדת דאין לו פת כסלו וכ"כ הרא"ש ע"ש. ולפמ"ש נראה דלא פליגי וה"פ כיון דנדה לאו בת תשמיש היא אין לפחות מכתובתה בימי נדתה דיש לנו לומר שאז רצתה לשחק בו אלא דאח"כ כשהגיעו ימי טהרתה חזרה למרוד בו ומשני אינו דומה וכו' וזו הואיל וכבר מרדה קודם לכן אין לו פת בסלו מיקרי דמימר אמר ודאי לא תחזור אבל כשמרדה בתחלה בימי נדותה מיקרי פת בסלו לפי דקסבר שרצתה לשחק בו:

וכא פוחת. כתב הב"י בסי' ע"ז וכתב הרמב"ם פי"ד אפי' היה בעלה מלח שעונתה לו' חדשים ואפי' יש לו אשה אחרת דינה כשאר מורדת וכתב ה"ה שדין בעלה מלח נלמד מדין נדה המורדת ול"נ דיליף לה מדין מלח המדיר את אשתו שאחר שבת יוציא ויתן כתובה משום דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו וכו' כדאיתא בגמרא ע"כ. ואני תמה שלא הביאו ראיה לדברי הרמב"ם מסוגיין שמבואר דיליף ליה מנדה וכדברי הה"מ. ודלא כמ"ש הב"י דהא דיש לחלק בין פת בסלו וכו' ילפינן ממורדת נדה:

הדא אמרה אפי' לפחות מפרא פרנון דידה פוחת. בקונט' פירשתי שני פירושים והר"ן בפרקין פירש פרא פרנון היינו נדוניא ונ"ל דהיינו תוספת כתובה דכתובה עצמה לאו נדוניא מיקרי גם בלשון הירו' פורנא מיקרי ולא פרא פורנא. מיהו ברש"י פ' מציאת האשה דף ס"ז ראיתי שפי' פרנא ריוח שליש ופי' נמי כתובה ממש ע"ש ונ"מ לפי' שבקונט' שהוא נכסי מלוג לא פליגי חכמים ור"י אלא בירושה שעתידה לבוא אבל בשכבר נפלה אפי' לאחר שהתחילה למרוד פוחתין עליה ולפי' הר"ן פליג ר"י בתרתי בנכסי מלוג ובירושה הבאה לאחר מכאן וכן מבואר שם בר"ן ע"ש:

אפי' תימר כן כמשנה אחרונה ב"ד שאחריהן וכו'. וקשה למשנה אחרונה כיון דלא הויא מורדת למה תפסיד כתובתה ע"י הכרזה לכן נ"ל להגיה דה"ג אפי' תימר כן למשנה אחרונה כאן לחלוץ כאן ליבום ובתר הכי גרסי' ב"ד שאחריהן וכו' והיא מילתא באפי נפשה ועיי' בבבלי:

הלכה י

אבל באלמנה וכו' בין שהותירה בליו' שלה. בקונט' הגהתי כפי גי' הר"ן. מיהו לקמן ר"פ אלמנה מבואר שהגי' שלפנינו עיקר. ונראה שכן גרס הראב"ד ולכך השיג על הרמב"ם פי"ח מה"א שפסק באלמנה הותירה מזונות של היורשים. והא דלא מייתי הראב"ד ראיה מסוגיין והביא מהמאוחר מפרק אלמנה י"ל דשם הדין מפורש מילתא בטעמא ומ"ש הה"מ בשם הרשב"א דא"כ ה"ל לאביי למימר וחילופ' באלמנה י"ל דלא שייך לשון נקטינן במזונות דמתני' היא דמציאתה שלה וכ"ש מותר מזונות כמבואר לקמן ר"פ אלמנה:

הלכה יא

מעשה ידיה שלה. פירשתי בקונט' מה שעושה מותר על מוונותיה. וכ"פ הר"ב בפירושו למתני' והיינו כרב ושמואל בבבלי בפרקין דף נ"ט וקשה הא איהו פירש לעיל במתני' המקדיש מעשה ידי אשתו וכו' המותר הקדיש מעשה ידי אשתו המותר על מזונותיה ורב ושמואל מפרשים למתני' דהתם באינו מעלה לה מזונות ולא מעה כסף כמ"ש תוס' שם בד"ה במעלה וכו' והמותר לאחר מיתה קדוש וסיפא המותר ארישא קאי שהקדיש מעשה ידיה והותיר קמפלגי ר"מ ור"י הסנדלר ולא במקדיש המותר לחוד איירי וע"ש במפרשים וצ"ע:

אר"א וענינו אחריה אמן. וכ"ה בסמוך במעשה דבת שמעון בן גוריון. ובבבלי בפרקין מסיק במעשה זה דשומרת יבם היתה ולא ענו אחריה אמן. ובמעשה דבת שמעון בן גוריון גרסי' התם דף ס"ו דענו אחריה אמן וכ' תוס' למעלה לא ענו אמן שלא היה בעלה חי אבל כאן שהיה חי ענו אחריה אמן ע"כ ורש"י פירש בדף ס"ו שמת בעלה ובאה לפני ב"ד לפסוק לה צרכיה מנכסיו ע"כ ונראה שרש"י סובר דוקא בשומרת יבם לא ענו אחריה אמן שקללה היא משא"כ באלמנה לו אלף שנים יחיה בעלה סופה להיות אלמנה. ודחקו לפרש כן משום דקשיא ליה לפי ערך הכתובה ה"ל לפסוק יותר כמ"ש תוס' שם בד"ה שפסקו וכו' ע"ש אלא ודאי באלמנה איירי שא"צ בשמים כל כך כמו נשואה:

הדרן עלך פרק אף על פי

פרק ו

הלכה א

מציאת האשה. מסתברא דרשב"ל הוא אמר במחלוקת וכו'. מכאן מוכח שפי' האחרון שפירשתי לעיל פ"ה ה"ה בקונט' בד"ה ה"ג ותנינן וכו' הוא עיקר. וא"ת לר' יוחנן דקסבר

אינו יכול לכופה למעשה ידיה למה במעלה לה מזונות הוא קדוש לד"ה הא לר"י הסנדלר דשלב"ל הוא שהרי אין ההקדש חל על הידים עצמן וי"ל דבהא נמי פליגי ר"י קסבר כיון שהיא משועבדת לו למעשה ידיה בשמעלה לה מזונות חל ההקדש על הידים עצמן ורשב"ל קסבר דאינו חל. ועמש"ל בפ' אע"פ בתו' בד"ה ר"י הסנדלר וכו'. וא"ת מנ"ל דרשב"ל קאמר במחלוקת דלמא קסבר רשב"ל דאף ר"י הסנדלר סובר דמציאתה שלו כמו המותר כי היכי דאמרי' לר' יוחנן לד"ה וי"ל דלא קאמר אלא מסתברא וכו' דלרשב"ל איכא טעמא לחלק אבל לר"י אין סברא לחלק בין ר"מ ור"י הסנדלר במציאה ויותר נ"ל כפי אשר פירשתי בפ' אע"פ בתו' בד"ה רשב"ל וכו' דסובר רשב"ל דר"מ סובר המותר מה סלעים שלו וכרבנן דר"ע הלכך אף מציאתה שלו ור"י הסנדלר סובר דהמותר מה' סלעים שלה וקאמר דמעשה ידיה שהן כמציאה פי' המותר הן כמציאה ומ"ד המותר שלו סובר נמי דמציאתה שלו ומ"ד המותר שלה סובר דמציאתה שלה וכ"מ בבבלי בר"פ:

למי נצרכה לר"מ וכו'. מכאן מוכח דלא כלשון האחרון שפירש רש"י במתני' וירושתה היינו שאם מתה בחייו יורשה ע"כ. דא"כ אף לרבנן איצטרך. ועי' בתוס' במתני' בבבלי בד"ה וירושתה וכו'. וא"ת למה מהפך הש"ס הסדר דמתחלה ה"ל לסדר הא דתנינן תמן דקאי אמציאת האשה דתנן ברישא דמתני' והדר ה"ל לאתויי הא למי נצרכה שהוא מפרש וירושתה וי"ל איידי דמפרש דמתני' לרשב"ל במחלוקת ואתיא כר"מ קאמר דוירושתה נמי כר"מ אתיא:

מפני הקטטה. וקשה למה לא יהא הגוף שלה והבעל אוכל פירות בחייה כמו גבי ירושתה דמן הדין הוא שלו דמה שזכתה האשה זכה בעלה ואפ"ה הגוף שלה ולא חשו לקטטה א"כ במציאה נמי נימא הכי וצ"ע וגם תוס' כתבו בד"ה מציאתה כהעדפה וכו' דעיקר הטעם דמציאתה שלו משום איבה ע"ש:

הגע עצמך שנתן לה אחר מתנה. כ' תוס' בקידושין דף כ"ד בד"ה ר"א וכו' אע"ג דמציאת אשה לבעלה לגמרי אין לדמות מציאה למתנה וכ"מ בירושלמי דכתובות פ' מציאת האשה הגע עצמך במתנה וכו' ומשני קול יוצא במתנה ואי במתנה הוי הגוף נמי לבעל מה היתה מרווחת לומר ניתנ' לי במתנה אלא ש"מ דבמתנה שנתנו לה אחרים אין לבעל אלא פירות אבל הגוף לאשה ע"כ ותימא דלמא הכי פריך שתאמר שניתן לה במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בה וכדפירשתי בקונט' ובכה"ג לכ"ע הוא שלה וכדתנן פ' בתרא דנדרים וצ"ע. וראיתי לריטב"א בקידושין דף כ"ג שכ' בד"ה דכ"ע אין קנוי וכו' ואלו באשה במתנה גוף דאשה ופירי דבעל כשאר נכסים דידה וכ"ה בירושלמי בפי' דגרסי' התם אע"פ שר"מ עביד יד עבדו כיד רבו וזכתה האשה זכה בעלה מודה הוא

שאין לו עליה אלא אכילת פירות בלבד ע"כ. גם אלו דברי תימא הם דהא לא איירי אלא בירושתה שהיא נכסי מלוג שלה דלכ"ע הן שלה שע"מ כו כנסה וגדולה מזו תנן לקמן פ"ח גבי ירושה שארשב"ג על החדשים אנו בושים וכו' והיינו כשנפלו להן נכסים בירושה משניסת למה לא יהא מכרה קיים. ואיך ניליף מינה מתנה וצ"ע:

הלכה ב

פוסק לשם כתובה ע"מ לכנוס. שני הפירושים שפירשתי בקונט' הראשון הוא פי הרי"ף והשני הוא פירוש רבינו האי וכ' הריטב"א בחידושיו הא דכתב רבינו האי דדוקא בפוסק לחתנו אבל בפוסק לבתו אע"פ שמת חתנו וכמ"ש בקונט' שזה הוא לפירוש רבינו האי אבל לפי' הרי"ף אפי' באומר אני נותן לבתי כך וכך לא פסק אלא על מנת שיבא ויכנוס ע"כ. ונראין דבריו דהשתא לפי' הרי"ף מייתי סייעתא לדבר קפרא מדתני לבתו הקטנה הא לגדולה לא ש"מ דהטעם דבגדולה סתמא אמרינן שאין כוונתו אלא שישאנה אבל קטנה כוונתו לשם מתנה וזכתה לעולם אפי' מת החתן הוה. ומעתה אין צורך להגיה בירושלמי דהא דא"ר אבין וכופין אותו ליתן גט לאו דוקא גט אלא לחלוץ ואמתני' קאי אם אומר לו לך אי אפשי ליתן כופין את היבם לחלוץ אם אינו רוצה לכנוס בלא נתינת הממון שנפסק לאחיו. ואני תמה מהרא"ש ושאר פוסקים שהביאו פי' הרי"ף וגם דינו דרב האי ז"ל וצ"ע:

הלכה ג

שמין דעתה של אשה וכו' הדא אמרה אין אדם רשאי וכו' כ' הרשב"א בחי' בגיטין דף מ"א משמע דוקא משום האי טעמא ולא שייך במקרקע ולא היא דכ"ש בקרקעות שהיא סומכת עליהן בגביית כתובתה אבל במטלטלי סד"א שאין דעתה עליהן שהרי הם פוחתין ובלין קמ"ל דמ"מ רוצה היא לבלותן בעצמה ולפחות חומש משום שבח בית אביה שתהא משתמשת בכליה ע"כ ותימא מאי שייטא דשדה שעשה לה אפותיקי דאיירי בה הרשב"א להכא ואם בשדה שהכניסה לו איירי אף שאין לשונו משמע כן קשה הא מתני' היא לקמן פ' האשה וכ"מ בסוף סוגיין ונראה דה"ק כי היכי במטלטלי שהכניסה לו מקחו בטל מיד שהרי היא צריכה להן כל עת ה"ה בקרקע שהכניסה לו וממילא שמעי' דאף בשדה שעשאה לה אפותיקי הדין כן שהרי רשב"ג כלל שלש השדות יחד וכמ"ש שם בראש דבריו ודוחק:

דינר לעשותן תקשיטין בשויו. מכאן ראיה לפי' הר"ח שכתבו תו' בדף ס"ז בד"ה זהב וכו' דבכלי זהב נמי השום בשויו ע"ש:

הלכה ה

מניין אפי' אמר הריני עומד ערום וכו'. וקשה שלא הביאו הפוסקים דין זה השנוי גם בתוספתא:

כהדא בילדה אחת וכו' פי' בגליון נערה באה לינשא ולא היה בכיס של צדקה לפרנסה בתכשיטין וא"ר אמי יניחה עד למועד שהכל מתקבצים וימלא בכיס וא"ר זעירא אתה גורם הפסד בן זוגה אם לא ישאנה עכשיו אלא יגמרו נישואיה שאמרינן לפרנסים ללות והקב"ה אדון המועדים קיים לפרוע ע"כ ופירושי שבקונט' הוא מסכים לפי' הר"ן בדברי ר"י שאמר שאין לפרנסים ללות. ובלא"ה פי' המפרש הזה הוא דחוק דמה לאדון המועד כאן. ולפי פירושי שבקונט' מיושב הכל על נכון וכן עיקר. וראיתי להריטב"א בחידושיו שכתב הא דא"ר הנושא את היתומה שאם יש בכיס מפרנסין אותה לפי כבודה דייקינן מינה בירושלמי דדוקא שיש בכיס אבל אין מחייבין את הפרנסי' ללות ומינה דברישא חייבים ללות כדי שלא לפחות מחמשים זוז ע"כ. וקשה למאן קאמר לה אי לר"ח מאי קאמר ומינה דברישא וכו' הא מפורש קאר"ח בשאין בכיס לוין עד חמשים ואי לר"י הא מפורש קאמר אם אין בכיס פחות היינו אפי' פחות מחמשים וצ"ע. והש"ך כ' בי"ד סי' ר"נ ס"ק ב' וז"ל לא יפחתי לה מנ' זוז ומחייבין את הגבאין ללות ואם ישנן בכיס אפי' יותר מנ' נמי נותנין לפי כבודה ר"ן ומביאו ב"י וד"מ ופרישה ומשמע דיותר מנ' אין מחייבין ללות ע"כ. ותימא הא דקאמר בשם הר"ן דמחייבין הגבאין ללות אין הדבר כן אלא דכתב הר"ן דפליגו אמוראי בירושלמי אם מחייבין ללות או לא גם מ"ש ומשמע וכו' הא מפורש קאמר בירושלמי דלד"ה יותר מנ' אין מחייבין ללות ואפשר דר"ל דאף דיש בכיס נ' זוז אין מחייבין לגבאין ללות יותר מנ' לפרנסה לפי כבודה. והא דקאמר דמחייבין הגבאין ללות הוא מדברי הגהת מרדכי ריש מס' ב"ב ודייק לי' מדשתק ר' אימי משמע דעבד עובדת כר"ז וש"מ דהכי הלכתא ע"כ וכ"פ בש"ע סי' רנ"ז. ואין דבריו מחוורין לענ"ד מדקאמר הש"ס בתר הך עובדא ואתייא דר' אימי כר' חנינא משמע דר"א ור"ז פליגי ולא הודה לו גם ראיתי בהג"מ שם שפירש ואמר ישתבקון למועדא המתינו לה עד שיבא עת גביית הרגל ואר"ז גרמית יפסיד כלומר אם ימות הגבאי קודם גבית הצדקה יפסיד המצוה זו שלא השיא את היתומה אלא יכלה המצוה וילוה וישיאנה שהקב"ה קיים ויקיים אותו בזכות מצוה זו ע"כ. ואין פירושו מחוור כלל אלא כמ"ש בקונט' עיקר. עוד כתב הש"ך שם ס"ק ג' נראה דשיעור זה דחמשים זוז וכו' אינו אלא בימיהם אבל בזמן הזה נותנים כפי הראוי ע"כ מיהו בתוספתא בפרקין לא משמע כן דתני שם וכן היה רי"א המשיא את בתו סתם לא' יפחות מחמש סלעים שבראשונה היה לוקח בהן כל צרכה

ע"כ משמע כיון שהיה בו סיפוק בשום זמן אין מוסיפין לה עכשיו. מיהו אפשר ליישב התוספתא וצ"ע לדינא:

הלכה ז

השליש מן הנישואין היא המחלוקת. וקשה מ"ט דר"י דהא קחזינן שהקפיד האב שלא יקחם הבעל דלמה ליה להשלישם יתנם ליד הבעל. ואפשר לומר דקסבר ר"י שלא השלישם אלא כל זמן שהוא חי אבל כשימות תזכה בהם בתו לעשות בהם כרצונה וכ"ש לפי מאי דמסקינן דמתני' בשאין שם יורש אלא הבת הלזו:

ואייתי ר"ח וכו' ולא הורי ליה וכו'. בפ"ג דערלה הגירסא ואיתביה ר"מ וכו' ודחקו בספר ש"י והרא"פ בפירושו ובלי ספק שגירסא מוטעת היא והגי' שלפנינו עיקר. גם הא דגרסי' בע"ז פ"ה אהא דאר"י ולא מתני' היא וכו' א"ל אלו אמר תנא קמן אתייהיבת יאות ע"כ ופי' הרא"פ דה"ל להקשות כן בהיותם עוסקים בע"ז ע"ש ואין הלשון סובל פירושו. אבל כפי הנראה מסוגיין ה"פ אלו אמר תנא קמא הך מתני' הוה ניחא אבל השתא דמתני' ר"מ היא לק"מ דאין הלכה כר"מ ועדיין הדבר צ"ע:

הדרן עלך פרק מציאת האשה

פרק ז

הלכה א

המדיר. כמאן דאמר אין מזונות אשה מדבר תורה. וקשה הא תנן בפ' בתרא דנדרים קונם שאיני עושה לפיך אינו צריך להפר אלמא כיון דמשעבדת ליה לאו כל כמינה דמפקע לשיעבודיה אע"ג הא דמעשה ידי אשה לבעלה אינו אלא מדרבנן וי"ל קסבר תנא דמתני' מעשה ידי אשה מדאורייתא לבעלה וכן סובר רשב"ל דאדם יכול לכוף לאשתו למעשה ידיה וכ"מ בבבלי פ' אע"פ דף נ"ח וגם בירושלמי נראה כן כמ"ש שם בקונט'. מיהו צ"ע דנראה דר' יוחנן פליג וקסבר יכולה אשה שתאמר איני ניזונת ואיני עושה ש"מ דקסבר דמעשה ידיה מדרבנן ולדידיה תקשי מתני' דהכא ותוס' כתבו בד"ה המדיר וכו' פירש"י דאין הנאת תשמישו נאסר עליה דהא משועבד לה משמע מתוך פי' שיש בלשון הזה איסור הנאת תשמיש וקשה דפריך בגמרא והא כיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה והתנן קונם שאיני עושה לפיך וכו' מגופא דמתני' ה"מ למפרך דלא מצי אסר עליה תשמיש משום דמשתעבד לה דאם היה נאסר יוציא ויתן כתובה לב"ש בשתי שבתות ולב"ה בשבת אחת. ומפ' ר"ת דליהנות לו לא משמע אלא הנאת מזונות ע"כ ובסוגיין מבואר דלא כר"ת דא"כ מאי פריך מפלוגתייהו דב"ש וב"ה אמתני' גם לפום סוגיין י"ל

קושית תוס' דמתשמיש לא ה"מ למפרך דידע המקשה דאיכא לחלק דתשמיש שהוא משועבד לה מדאורייתא לא מצי להדירה לכך פריך ממעשה ידיה. ועי"ל דפלוגתייהו דב"ש וב"ה דוקא במדיר אשתו הנשואה אבל בארוסה לד"ה שלשים יום וניחא ליה לתנא למתני דינו בין בארוסה בין בנשואה ובזה י"ל גם קושייתם השניי' וז"ל ועוד כשמוקי לה בגמרא בשהדירה כשהיא ארוסה דאכתי לא משעבד לה א"כ מתשמיש נמי חל הנדר וליתני במתני' יוציא ויתן כתובה לב"ה שבת אחת ולב"ש ב' שבתות ע"כ ואין לתרץ כיון שארוסה אסורה לו כדאמרי' כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה א"כ לא חל הנדר כלל כמי שנשבע שלא יאכל נבלות וכו' דאין השבועה חלה כלל דדוקא באיסורי דאורייתא הוא דאמרי' הכי דכבר מושבע ועומד מהר סיני אבל באיסורי דרבנן השבועה חלה וכלה דאסורה לבעלה אינו אלא מדרבנן. גם באיסורי דאורייתא יש להסתפק אם אין הנדר חל עליהם. אך תוס' כתבו שם בד"ה שהגיע זמן וכו' דאיירי בשהדירה כשהגיע כבר הזמן ומיהו חל הנדר דלא אלמוה רבנן לשיעבודה דאשה כל זמן שלא משאת ומפקיע הקונם אותו שיעבוד ע"כ לפ"ז י"ל בשהגיע הזמן חל שיעבוד התשמיש מדאורייתא דהא כתבינן אגרת מרד על ארוסה ולא חל הנדר אתשמיש כלל וזה ברור. וראיתי להמהרש"א שהרגיש במקצת דברינו ע"ש:

כהדא דתני אין ב"ד וכו'. צריך לאתויי הך ברייתא דלכולהו תנאי לעיל בפ' אף על פי דמזונות דאורייתא ואף ראב"י יליף ליה. מק"ו מכסות. אך קשה לי אי איתא לק"ו דראב"י דאמר ומה דברים שאין בהם קיום נפש אינו רשאי לימנע דברים שיש בהן קיום נפש לא כ"ש איך אפשר לחלוק עליו דהא כסות מפורש בקרא וראיתי להרמב"ן בפי' התורה שכתב המלבושים של האשה בעלה חייב בהן מדבריהם והא דכתיב בקרא כסותה היינו כסות מטתה ושלש אלה בתשמיש אירי ע"ש שהאריך ומביאו הה"מ רפי"ב מה"א. ולפי דבריו מתורץ קושיתו. ואני תמה מהה"מ אחרי שהוא מודה לדברי הרמב"ן שהמזונות הוא מדבריהם איך פליג עליה במלבושים שהן מדאורייתא דהא מזונות איכא למילף ממלבושים בק"ו וכמ"ש בסמוך וצ"ע. ותוס' כתבו בפ' נערה דף מ"ח בד"ה ראב"י וכו' ותימא כיון דראב"י נמי סובר דמזונות דאורייתא הך ברייתא דתני תקנו מזונות תחת מעשה ידיה כמאן אתיא ע"כ ומסוגיין מבואר דאיכא מ"ד דפליג אכולהו תנאי וסובר דמזונות דרבנן ונראה דמפרש כולא קרא בתשמיש וכדעת הרמב"ן. ועמש"ל פ' אע"פ דף כ"ב וכו' בתוס' בד"ה מה:

ויעשה אותה כפועל וכו'. במעשרות פ"ג גרסי' ואשתו אין לו עליו מזונות כמ"ד אין מזונות לאשתו ד"ת כהדא דתני אין פוסקין וכו' ופי' הר"א שם אין פוסקין וכו' וה"נ

במעשר כיון שאין פוסקין לה רק עמו אוכלת לא נראה כפריעת חוב וכמקח ואתיא אפי' למ"ד יש לה מזונות ד"ת וגרסי' או כהדא וכו'. ופריך ויעשה אותה כפועל שאין יפה למלאכתו ס"פ וחייב במעשר שפועל כזה אינו אוכל ד"ת וה"ל כמתנה ולרבנן דמתנה כמכר ה"ל כלוקח וכגמר מלאכה ע"כ. ומסוגיין מבואר שאין פירושו והגהתו מחוורין גם מה שפירש בקושית המקשה ויעשה אותה וכו' לא שייך כלל במעשר דלמה נעשו אותה כפועל שאינו ש"פ. גם מ"ש שפועל שאין יפה למלאכתו אינו אוכל ד"ת. לא ידעתי אנה מצא דין זה:

והתנינן המשרה את אשתו וכו'. נראה למ"ד לעיל פ' אע"פ דהמשרה את אשתו אוכלת עמו בלילי שבת היינו אכילה ממש לא פריך מידי דכיון דאוכלת עמו כל שבת ליכא זילותא משא"כ כאן וצ"ל דלמ"ד אוכלת היינו תשמיש פריך. והטור בא"ע סי' ע' פוסק כמ"ד אכילה ממש ואח"כ מסיק דמשמע בירושלמי שאינו יכול לפרנסה ע"י פרנס אא"כ מרצונה. וכ"פ הרמ"א בהגה שם סעיף ב' ע"ש ודבריהם תמוהים דלמ"ד אכילה ממש אפי' לא קיבלה עליה נמי וכמ"ש וצ"ע. והרא"ש תירץ הדירה שאני ע"ש:

מ"ד שלשים יום מסייע לרב וכר. בקונט' הגהתי בהיפך וכ"נ מדברי הרא"ה בחידושיו שפי' שם מ"ד ל' יום מסייע למ"ד דמתני' במפרש דוקא ע"ש. ונראה מדבריו שם שהיתה גירסתו. בירוש' כמו שהוא בבבלי דרב מוקי למתני' במדיר שלשים יום ושמואל מוקי לה במדירה לעולם:

יותר מיכן יוציא ויתן כתובה בסוף שניי'. וא"ת מאי דוחקיה לומר בסוף שניים ושלשה דאר"י בכהנות בתחלת שלשה הל"ל דאף שניים היינו בתחלת שניים וי"ל דא"כ צ"ל דפליגי בכהנות בחדש שלם הלכך שלא להרחיק פלוגתייהו קאמר דיותר מכאן היינו סוף שני חדשים וליכא בינייהו רק יום אחד ואפשר שכך היתה קבלה בידם דלא פליגי ת"ק ור"י רק ביום אחד. אך קשה לי בחדש השני מאי דינה אם להעמיד פרנס או אינו נותן לה כלום וצ"ע:

אלא בישראל פליגין. בבבלי גרסי' ר"י היינו ת"ק אמר אביי כהנת אתא לאשמועינן רבא אמר חדש מלא וחדש חסר איכא בינייהו ע"כ. ולא ראיתי לפוסקים שחילקו בין אשת ישראל לכהן. ונראה שהן מפרשי' דאביי אמר בכהנת פליגי ורבא אמר חדש מלא וחדש חסר נמי א"ב. וכ"כ התי"ט. אבל דוחק בעיני לפרש כן דה"ל לאביי למימר כהנת איכא בינייהו ונלע"ד דה"פ אביי סבר דלא פליגי ת"ק ור"י אלא דר"י בא לפרש דברי ת"ק דבכהנת שני חדשים יקיים ורבא קאמר דפליגי ת"ק ור"י בחדש מלא וחדש חסר אבל אביי ורבא מודים דאף ת"ק מודה דבכהנת שני חדשים מעתה הבבלי והירוש' והתוספתא

שוין בדין זה וצ"ע. וא"ת לאביי קשיא הא תנן ר"י אומר משמע דפליג את"ק וי"ל מצינו ביוצא בזה הרבה משניות דתנן הכי ולא פליגי וכמ"ש התי"ט בכ"מ. מיהו מהא דגרסי' בבבלי בפרקין דף ע"ב ע"ב הא גופא קשיא אמרת רגל א' יקיים וכו' אמר אביי סיפא אתאן לכהנת ור' יהודא היא. משמע דקסבר אביי דת"ק ור"י פליגי בכהנת. אך אינה ראיה כל כך די"ל דנקט ר"י כיון דאיהו הוסיף כהנת:

הלכה ב

מודי הוא במקניטה ונדרה. כ' תוס' דף ע"א בד"ה אימא וכו' הקשה ר"ת דהכא אית ליה לר"מ היא נתנה ולהכי יוציא בלא כתובה ולקמן תני' רמ"א היודע באשתו שנודרת ואינה מקיימת יקניטנה כדי שתדור לפניו ויפר א"ל אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת פירוש ולכך יוציא בלא כתובה משמע דלר"מ לא יוציא ואם יוציא יתן כתובה ודחק להגיה הברייתא ע"ש. ולפום סוגיין דמודה ר"מ במקניטה ונדרה לק"מ דהתם איירי בנודר' מפני שמקניטה וכן מפורש בברייתא שם דאר"מ יחזור ויקניטנה משמע דגם שאר נדריה היו מחמת הקטטה. אך קשה למה דחק שם בבבלי ומוקי למתני' דלא כר"מ ולא מוקי לה במקניטה ונדרה וי"ל. ברגל רדופין שנו וכו'. מכאן משמע דלא כפירש"י ותוספות דף ע"א דמדבריהם משמע שהיא רדופה לילך לבית אביה ומ"ש תוס' דרגל שני אינה רדופה כל כך אע"פ שעדיין לא הגידה שבחה ע"כ קשה דגרסי' בירושלמי פסחים דף כ"ח ע"ב לא הלכה רגל הראשון רגל השני מהו שיעשה רגל רדופין ופשיט לעולם יש לה רגל רדופין. ועמ"ש שם בפסחים בתו בד"ה רגל ראשון וכו':

הלכה ו

וכולהון בעדים. כ' הרא"ש משמע דאין המתקן נאמן לומר לא תיקנתי אם היא מכחישתו ומלתא דמסתבר הוא האיך יפקיע ממונה בעד א' אלא שני עדים צריך כגון שאמרה פלוני תיקן באותה שעה והעידו עדים שבאותה שעה לא היה פלוני בעיר או אם הבעל אומר היא אמרה לו שפלוני תיקן לה והיא אומרת לא אמרתי לו אין הבעל נאמן אם לא שיביא עדים שאמרה לו ע"כ. וכ"כ הר"ן בשם הרשב"א אבל בשם הרמב"ן כתב שפלוני שאומרת עליו שתיקן לה לחוד נאמן וכולהון בעדים. לא קאי אמאי דאמר כהן ע"כ. ונראה לי דהרמב"ן מפרש דקאי אדברי הבעל אם היא מכחישתו צריך עדים ועיי' בתי"ט בפרקין ועי' בחידושי הריטב"א שכתב הטעם דנאמן הכהן לחוד להפסיד כתובתה משום דיש רגלים לדבר. ולפ"ז ליתא לקושית התי"ט. ועיי' בא"ע ריש סי' קטו ובב"ש שם ס"ק ד':

לחצר אמרו וכו'. משמע דבחצר נמי איכא דת יהודית שלא תלך פרוע ראש ודלא כמ"ש רש"י ותוס' דף ע"ב. והא דאמר בבבלי שם ואלא לחצר א"כ לא הנחת בת לא"א קאי אהא

דאר"י קלתה אין בה משום פרוע ראש וקשיא ליה אי קאי ר"י אפשר פשיטא דאל"כ לא הנחת וכו'. וראיתי שכ"כ הב"ח. מיהו רש"י ותוס' דחקו לפרש כן דהל"ל דאל"כ ולשון א"כ משמע כפירוש' ופשטא דמתני' משמע דדת יהודית א' נשואות וא' פנויות לא ילכו פרועי הראש. וכ"כ בש"ע בא"ע סי' כ"א סעיף ב'. אבל בא"ח סי' ע"ה ס"ב כתב אבל בתולות שדרכן לילך פרועות הראש מותר לקרות ק"ש כנגדן. ומקשה המג"א שדברי הש"ע קשיין אהדדי ועוד מקשי מהא דתנן לעיל פ"ב דבתולה יוצאת בהינומא וראשה פרועה ע"ש שדבריו דחוקים. ולדידי קשיא מהא דתנן פ"ג דנדרים הנודר משחורי הראש מותר בנשים ואמרו שם בגמ' מ"ט אנשים זימנין דמכסו רישייהו וזמנין דמגלו רישייהו ופי' הר"ן וא"א לתאר אותם לא במכוסי הראש ולא במגולי הראש וכו' אבל נשים כיון דלעולם מיכסי במכוסי הראש אדם מתאר אותם ע"כ. ואס"ד דבתולות מותרין וגם דרכן לילך בגילוי הראש אמאי מותר בנשים דלמא לכך לא אמר מכוסה הראש כדי לאסור גם הפנויות. לכך נ"ל דבשוק בין נשואות בין פנויות אסורות לצאת בראש פרוע כדילפינן מקרא דופרע ראש האשה והסוטה בעזרה היא עומדת ועזרה רה"ר היא גם כיון שכל הנשים מצוה לראותה כדתנן בפ"ק דסוטה ודאי דינו כרה"ר. ובבית ובחצר דרכן של בתולות לצאת בגילוי הראש ובהכי איירי בש"ע בא"ח דאין דרך לקרות ק"ש ברה"ר אבל נשואות דת יהודית היא שלא תצא פרוע הראש אפי' בחצר ובהכי נימא הכל. מיהו הא ודאי צ"ל דמ"ש בא"ח דבתולות שדרכן לילך וכו' הוא דלא כדעת רש"י ותוס' דלדידהו אף נשואות רגילות לילך פרועי ראש בבית ובחצר כדמשמע לישנא לא הנחת בת לא"א. גם בא"ע סי' קטו ס"ג פוסק בש"ע דלא כרש"י ותוס':

כאור הדבר תצא. מדמייתא דינא דכיעור לכאן ש"מ דבכלל העוברת על דת הן ותצא מבעל קאמר. וזה סייעתא לפירש"י והר"ח ביבמות פ"ב ודלא כדעת הרי"ף ע"ש. מיהו לפי מה שפירשתי בקונט' בסמוך דאמר ר' ומה בכך וכי בשביל זה נוציא אשה מבעלה יש סייעתא לפי' הרי"ף ול"ק מבבלי דאמר ר' הואיל ומכוער הדבר תצא דהתם קאמר דתצא מנטען וצ"ע:

סנדלו לפני מטתה וכו'. ביבמות דף כ"ה ע"א פירש"י בד"ה מקום מנעלים הפוכים ניכר מקום הפיכתו בעפר שתחת המטה לשון מורי ל"א מקום מנעלים מצא הפוך שבא ומצא את מנעליה במקום שהוא רגיל לתת את שלו ודאי נכרי בא לכאן ושם מנעליו במקום שלה ושלה במקום בעל וראשון עיקר דא"כ הפוך מיבעיא ליה ע"כ. והנה פי' השני מסכים לסוגיין וקושית רש"י יש ליישב דאשני מקומות קאי והמ"ל אפי' לא מצאו אלא מנעלים שלו לפני מעתה או שלה לפני מטתו נמי דבר מכוער הוא וכמפורש כאן:

וכולהון אם הביאה ראיה לדבריה נאמנת. כתב הרשב"א בתשו' סי' אלף רנ"א אשת כהן שנכנסה לחצר בסתר והגיפו הדלתות לא חיישינן דאמרי' תרעא טרוק סוטה מוגף צריכה ועוד שאין לך ראיה גדולה מזה שלא נתיחדה לרצונה אלא באונס וכל הנך דירוש' בשאין שם טענה ידועה לפיכך יש לחוש שמא שניהם נתכוונו ויש רגלים לדבר ע"כ. וקשה הא ספק סוטה אסורה לכהן וכיון דמוגף איבעיא דלא איפשיטא היא למה לא תהיה אסורה לכהן וראיה לסתור היא. גם ראיה שניה קשיא לא יהא אלא אונס הא אנוסה אסורה לכהן ואפשר לומר דוקא הנבעלת באונס אבל אנוסה לענין יחוד מותרת לכהן וצ"ע. ועיי' בא"ע סי' ז' וסי' קעח ובב"ש שם:

מעשה בא לפני ר' ומר מה בכך וכו'. בקונט' פירשתי שתי לשונות. ויותר נ"ל שהמעשה היה בעידי דבר מכוער והיא נתנה אמתלא לדבריה ואמר ר' מה בכך כיון שנתנה אמתלא לדבריה נאמנת שהרי אפי' בהוחזקה נדה בשכינותיה אמרי' לעיל בפ"ב בבבלי ובירושלמי שנאמנת כ"ש כאן ושאלו אח"כ אם מהני אמתלא לדבריה בשנתנה פיה על פיו שזה מכוער ביותר ופשיט שאינה נאמנת. ומפני שלא ראיתי לא' מן הראשונים ז"ל שחילקו בכך לכן לא פירשתי כן בקונטרס אבל לדינא צריך עיון:

תיפוק בלא פרן. כתב הרשב"א בתשובה סי' אלף רל"ד ואפי' פיו על פיה משמע דאינה סוטה כדמשמע בירושלמי פרק המדיר עד כאן ותימא אדרבה כאן משמע מפורש דתצא וצ"ע:

הלכה ז

אבל אם קידשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה. כתבו תוס' בפרקין דף ע"ב בד"ה על מנת וכו' ולרב דמוקי מתני' בקדשה על תנאי וכנסה סתם ה"ה דאפי' קדשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה אלא נקט קדשה על תנאי לאשמועי' דאפ"ה כתובה הוא דלא בעי' הא גיטא בעי' ע"כ. וקשה הא מפורש כאן דרשב"ל מוקי למתני' בקדשה ע"ת וכנסה סתם כרב וסובר בקדשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה. ונראה שגם רש"י סובר כן אליבא דרב וכמ"ש הרא"ש בשמו. ועיין בא"ע סי' ל"ט סעיף ה' בש"ע ומפרשיו. ומאי דמייתי תוס' ראיה מדגרסי' שם האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה ר"מ ור"י אומרים היא נתנה אצבע וכו' ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית תצא שלא בכתובה י"ל דשאני התם שנדרה כשהיא תחתיו דאו ודאי קפיד הבעל שרוצה שתהיה מוראו עליה ולא תדור תחתיו אבל בשנדרה מעיקרא קודם האירוסין כיון דקדשה וכנסה סתם אמרי' ודאי לא קפיד באשה נדרנית. וכעין זה כתב הרא"ש בפרקין לענין נדרים שאין בהן עינוי נפש ע"ש. מיהו מהא דאר"י בסמוך וצריכה ממנו גט אפי' קדשה ע"ת וכנסה סתם. נראה

דכרב ס"ל וה"ק אע"ג דאוקימנא למתני' בשקדשה וכנסה סתם אפ"ה בקדשה ע"ת וכנסה סתם צריכה הימנו גט. ובפ"ב דקידושין הגירסא אר"ח בשם ר"י וצריכה ממנו גט אפי' קדשה ע"ת וכנסה ע"ת:

אבל במומין שבגלוי וכו' ואין במתנה וכו'. וקשה מנ"ל דבמתנה יכול לטעון אף במומין שבגלוי דלמא כיון דראה ודאי מחל ולא התנה רק אמומין שבסתר שלא ראה אותן וכן בגין דלא שייך תנאו בדבר שנראה לכל שאין הדבר ההוא כפי תנאו טפי אית לן למימר שלא התנה רק לשחק בה:

תני שומא שיש לה שיער וכו'. מדברי הרמב"ם פ"ז מה"א ופ"ח מה' ביאת המקדש מבואר דשומא לא הוי מום אלא בעור הפנים והקשה הכ"מ דלא משמע כן בבבלי והרב בלח"מ מפרש לדברי הש"ס בבלי ע"ש. ולא ידעתי איך לפרש דברי הברייתא השנוייה כאן דמפורשת שלא כדברי הרמב"ם וצ"ע:

אשה קרחה וכו'. לפי מאי דמסיק דהוה מום קשה למה השמיטו הפוסקים דין זה וגם הא דמסיק בסמוך דזקן הוי מום באשה ודוחק לומר דכ"ש הוא משומא שיש בו שיער וצ"ע:

ולא תנינן יותר עליהן באיש דדין. וקשה הא מתני' היא בבכורות פ' אלו מומין דדין שוכבין כשל אשה ה"ז מומין בכהן וצ"ע:

הדרן עלך פרק המדיר

פרק ח

הלכה א

האשה. כיני מתני' עד שלא נתארסה. כתב התי"ט בפ"ק הלכה ו' ולא ידעתי למה לא אתמר כן בירושלמי אמתני' דהתם דתנן אלא ה"ז בחזקת בעולה עד שלא תתארס ע"כ ונ"ל דלעיל שהטעתו ואלו ידע הבעל שהוא כן לא אירסה לכך תולה האירוסין בה שתתארס מבנין התפעל אבל כאן ששניהם רוצין באירוסין ראוי לתלות האירוסין בו לכך תאמר דכן צ"ל במתני' עד שלא נתארסה ודלא כמ"ש התי"ט דתתארס להבא הוא:

הרי הוא קל לעניים וחומר הוא לב"ה ותניתה. וקשה הא גם לבע"ה הוא קל שפטור מן הפאה וי"ל אלו זכו בה העניים קודם הקצירה אבד כל שדהו ועי"ל הא כללא קאמרי אפי' בדבר דלא שייך ביה קולא לבעה"ב:

א"ל קל הוא להעניים ואינו חומר לבע"ה שמדעתו הפקירו. כתבו תוס' בפרקין בד"ה נפלו לה משנתארסה וכו' וקשה לר"י והא קתני התם בש"א שתי שבתות דהוי קל לאיש וחומר לאשה שאינה נוטלת כתובה בהדרת שבת אחת כב"ה וי"ל שאין זה קולא אלא

חומרא שממהר לגרשה בהדרת שבת אחת אע"פ שרצונו בכך לאחר מכאן שמא תחזור בה ע"כ. וקשה א"כ גבי הפקר לעניים נמי נימא שחומרא היא לבע"ה דאע"ג דעכשיו מדעתו הפקירו שמא יחזור בו לאחר מכאן וי"ל כיון דלא הפקיר אלא לעניים מסתמא למצוה קמיכוין ולא חיישינן שמא יחזור בו ועיי' בספר הון עשיר:

הלכה ב

אנן תנינן מוכרת ונותנת וקיים. מכאן ראיה לגי' הר"ח שכתבו תוס' בפרקין בד"ה תני מוכרת וכו' ודלא כגירסת רש"י דגרס במתני' אם מכרה ונתנה קיים וצ"ע בחי' הרא"ה ז"ל:

הלכה ד

והתלושין מן הקרקע שלה. כתב התי"ט היינו ת"ק ור"מ נמי לא פליג בהו אלא נ"ל משום דבמשנה זה צריכא להו לרבנן למתני והתלושין דכל הקודם זכה הלכך תני להו הכא נמי והתלושין וכו' ומש"ה לא תני בקצרה וחכ"א שלו ע"כ. ונ"ל דאיצטרך למתני והתלושין דמודים חכמים לר"מ בקמה עומדת לקצור דהן שלה דה"ל כתלושין ור"מ פליג אפי' בשחת שהוא מחובר לקרקע דשמין וכדמסיק בסמוך בש"ס. ואע"ג דחכמים פליגי אדר"מ בשבועות פ' הדיינין וקסברי דלא אמרי' כל העומד לקצור כקצור היינו דוקא בשומרין אבל בשאר מילי מודים חכמים לר"מ וכמ"ש התי"ט שם בשבועות בשם הר"י הלוי וכן כתב הריטב"א בחי' דתלושין דמתני' לאו בתלושין ממש איירי אלא כל היכא דלא צריכי לארעא שכל העומד לקצור כקצור דמיא ודבר הגון הוא. והרא"ש כ' בפרקין דהא דאר"ש מחוברין לקרקע בכניסתה שלו וביציאתה שלה אפי' קמה העומדת לקצור בכלל מחוברין היא וכן מוכח בירושלמי דגרסי' כי קאמר ר"מ אפי' בכרם העומד ליבצר וקמה העומדת לקצור וכיון דר"מ ורבנן איירי בהכי ר"ש ורבנן נמי איירי בהכי ע"כ. ותימא אדרבה בסוגיין מפורש דפליג ר"מ אפי' בשחת ואף רבנן לא פליגי עליה אלא בשחת וכמ"ש בסמוך דאיכא למידק הכי ממתני' וצ"ע:

הלכה ה

רשב"ל אמר לאחר מיתה הא מחיים לא. בבבלי בגיטין דף מ"ז ע"ב משמע בביכורים מודה רשב"ל דקאמר התם דפליגי ר"י ורשב"ל במוכר שדהו לפירות אי קנין הפירות כקנין הגוף דמי ואיתיביה רשב"ל מולביתך וקאמר הכא דכתיב ולביתך אבל בעלמא לא משמע דבביכורים מודה וי"ל דלדברי ר"י הוא. קאמר הכי. וכן משמע מסוגיא דהתם דלא קאמר רשב"ל אלא במתה וצ"ע בגמרא ובתוס' שם ועמש"ל פ"ט ה"א:

הלכה ו

מתני' כשאינן עושין כדי טפילתן וכו'. ותוס' כתבו בפרקין בד"ה והרי עבדים ושפחות וכו' משמע דזתים וגפנים עושים קצת פירות מדפריך עלה מעבדים ושפחות ובעבדים ושפחות מיירי שעושים קצת מלאכה דאם אינם יכולים לעשות כלום מה מכירה שייך בהם ועוד דמסיק דפליגי דנפלו לה בשדה שאינו שלה ואי מיירי בזתים וגפנים שנתייבשו לגמרי מ"ט דמ"ד לא תמכור והא ליכא שבח בית אביה דכיון דנתייבשו לגמרי לא יניח בעל השדה להשהותם אלא ודאי מיירי כשעושין קצת פירות ע"כ. דבריהם דלא כסוגיין דעדיין קשי' מעבדים ושפחות אם אינן עושין כדי טיפולן מה מכירה שייך בהו. והנה הקושיא הראשונה כבר שניא לה הריטב"א בחידושיו דאיירי שאינן ראויין למלאכה אבל ראויין לשמש לפני גדולים וחזיין לעשירים. וקושיא שנייה י"ל כיון דלא נתייבשו לגמרי אע"ג שאינן עושין כדי טיפולן מ"מ כיון שעושין פירות עדיין שבח בית אביה קיים לרשב"ג דרוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חבירו ואע"ג דאיפכא שמעי' ליה לרשב"ג בפ' המפקיד דתנן התם המפקיד פירות אצל חבירו אפי' הן אבודין לא יגע בהן רשב"ג אומר ימכרם בב"ד מפני שהוא כמשיב אבדה וטעמא דת"ק התם משום שרוצה אדם וכו' וי"ל דהתם כדאמר טעמא מפני שהוא כמשיב אבדה דלמא אינו חפץ בהן אבל הכא ודאי ניחא לה בהן משום שבח בית אביה:

הלכה ז

מתני' מסייעא לרבנן דכאן כרמא וכו'. הנה הרמב"ם בפ' כ"ח מה' מכירה כתב דין זה דכרם אני מוכר לך וכ"כ כל הפוסקים וכאן פסקו כרבנן דתמן ואפשר לומר דסוברים דלא דמיא. דהכא כשיכלו הזתים וגפנים מן השדה אפשר יאבד שמו ולא יקרא עוד בית זיתא:

הלכה ח

אבל אם השבח יתר על הוצאה נותן לו את השבח. וקשה למה יתן לו את השבח הא מיהת גם הקרקע אשבחא ועתה היא שלה לכך נראה דה"ג אבל אם השבח יתר על ההוצאה נותן לו את ההוצאה בלא שבועה וכ"ה בבבלי:

וכולהם שמין להם בעדים. בתוספתא בפרקין הגירסא שמין להם בעדית ובקונט' הגהתי שמין להם כאריס. והיא הגירסא הנכונה וכן נראה מבבלי בב"מ פ' המפקיד דף ל"ט. מיהו התם משמע דלא קאי אמוציא הוצאות על נכסי אשתו אלא אנכסי נטושים. וע"ש בסוגיא ובתוספתא דפרקין:

הלכה ט

שומרת יבם שנפלו לה נכסים. פירש"י כשהיא שומרת יבם. וביבמות פ' החולץ פירש"י סלקא דעתן שנפלו לה כשהיא שומרת יבם. ונראה כמו שפירש כאן דפליגי אביי ורבא התם בבבלי ביבמות ואביי מוקי לה לרישא שנפלו כשהיא שומרת יבם ורבא מוקי לה רישא וסיפא שנפלו כשהיא שומרת יבם וכוותיה דאביי מסתברא דר"פ אמר התם מתני' כוותיה דאביי דייקא. וכ"כ תוס' שם בד"ה אע"ג וכו' בשם הלכות פסוקות דר"י גאון דהלכתא כוותיה דאביי גם דברי הירושלמי אתיין כאביי וכמ"ש בסמוך:

מודים בית שמאי ובית הילל שמוכרת ונותנת וקיים. כתבו תוס' בר"פ בד"ה סיפא וכו' תימא א"כ לב"ה נמי תמכור לכתחלה דכיון דהיא מוחזקת הוי ספק שלה ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי כדאשכחן גבי שומרת יבם וכו' וי"ל דהכא בודאי להינשא קיימא דכל המארס דעתו לינשא הלכך לכתחלה לא תמכור אע"פ שהיא ודאי אבל התם כך עומדת לחליצה כמו לייבום והואיל והוא ודאי אמרו דתמכור לכתחלה ע"כ וכ' התי"ט בר"פ ול"נ דמעיקרא לאו קושיא משומרת יבם דהתם הספק אם זיקה עושה ארוסה או לא משא"כ כאן שהיא ודאי ארוסה אבל אי קשיא מבעלמא קשיא דאמרי' בכל דוכתא אין ספק מוציא מידי ודאי ע"ש תי' והוא דחוק. ודבריו אינן מחוורים. דקושית תוס' הא בארוסה ודאי נמי אין לו זכות בנכסיה מאי קאמרת משום דספק הוא אימר בזכותו נפלו שמא תבא לידי נישואין א"כ בשומרת יבם נמי נימא הכי דהא מ"מ זקוקה היא לו ונאמר אימא בזכותו נפלו ותירצו תוס' דספק ארוסה לא דמי לשאר ספיקות דהכא ודאי שתינשא לו כיון דאירסה אע"ג דאיכא מיעוטא דהדרי בהו מ"מ בכה"ג ספק מוציא מידי ודאי אבל גבי שומרת יבם ספק גמור הוא דאימר יחלוץ לה יבמה. והיינו דקאמר בבבלי ביבמות זיקה עושה ספק ארוסה ר"ל אימר יחלוץ לה היבם והדברים ברורים באין גמגום:

אין דאת אמרת מוכרת וכו'. נ"ל דה"ג הן דאת אמר מוכרת ונותנת וקיים כשנפלו לה משנעשית שומרת יבם והן דאת אמר יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב כשנפלו לה עד שלא נעשית שומרת יבם. וכן הגירסא ביבמות פ' החולץ בבבלי דאביי הוא דמוקי למתני' הכי רישא בשנפלו לה כשהיא שומרת יבם וסיפא כשנפלו לה בעודה נשואה. ועל הגירסא שלפנינו קשיא כשנפלו לה משנעשית שומרת יבם אמאי יחלוקו מי גרעא מנשואה אדרבה כולא ברשותה דידה נפלו אבל לפי הגהתי ניחא כיון שנפלו לה כשהיא נשואה יחלוקו דהא אין ליבם בה אלא זיקה וידו גריעא מידה וברישא שנפלו לה כשהיא שומרת יבם לפיכך מוכרת לכתחילה וכן עיקר:

ההן יבם דהכא. וקשה מ"ש יבם דהכא מיבם דמקום אחר ונראה דר"ז פליג אריב"ח ומוקי למתני' כילא בשנפלו לה כשהיא שומרת יבם ורישא דלא עבד בה מאמר וסיפא בדעבד בה מאמר ומאמר לב"ש עושה ודאי ארוסה וספק נשואה לחלוק בנכסים וזו היא דעת רבא בבבלי פ' החולץ דף ל"ח. והיינו דקאמר יבם דהכא דאיירי כשעשה בה מאמר:
דב"ה פשיטא לון שהוא כבעל ויורש את הכל. מכאן ראיה לפי' תוס' בד"ה נכסים בחזקתן דבשומרת יבם לדברי הכל לב"ה הנכסים בחזקת יורשי הבעל מדליכא מאן דפליג אר' זעירא. ואף שכתבתי בסמוך דר"ז פליג אריב"ח מ"מ במאי דקאמר ר"ז דלב"ה הוא כבעל ליכא מאן דפליג:
הוות צריכא לן וכו'. בבבלי מיבעיא ליה מי קוברה יורשי הבעל שיורשין כתובתה או יורשי האב שיורשין נכסי מלוג ופשיט ליה מדר' הושעיא. מיהו בסוגיין משמע דמבעיא לן בשאין שם נכסים מבעלה הראשון וכדפירשתי בקונטרס:
אשה אע"פ שאין לה כתובה וכו'. בקונט' פירשתי הטעם כיון דראוי ליורשה. ועי"ל כיון דאסור לאדם לדור עם אשתו בלא כתובה הלכך לעולם יורש עיקר הכתובה. ונ"מ בין שני הטעמים דלטעם הראשון אמרי' לא פלוג הלכך אלמנה שלא נשבעת על הכתובה או שלא ירשו יורשיה כלום חייבין לקברה ולטעם השני יורשי האלמנה פטורים. ומדברי הרמב"ם פי"ח מה"א נראה דס"ל כטעם השני ודעת הראב"ד כטעם הראשון. ועיי' בא"ע סי' פ"ט בב"ש ס"ק ה' שנעלם ממנו דברי הירושלמי. מיהו בבבלי דאמר קבורתה תחת נדוניתה משמע דבשביל עיקר הכתובה אין חיוב עליו לקוברה ודלא כטעם השני. ועיי' בתוס' דף פ' בד"ה יורשי הבעל וכו':

הלכה י

לכן צריכא וכו'. וא"ת טפי ה"ל למפרך דפירות התלושין וכו' מיותר דשמעינן ממעות דתנן ברישא וי"ל דאיצטריך למתני תלושין משום פלוגתייהו דחכמים דמחלקין בין תלושין למחוברין. וא"ת הא מחוברים מודים חכמים לת"ק ולא צריכי למתני תלושין אלא ה"ל למתני בדברי חכמים מעות כל הקודם וכה וי"ל דאיצטריך למתני בדברי חכמים מחוברין שלה לאשמועינן דאם קדם היורש ותפס מוציאין מידו וכדמסיק בסמוך ואפשר דבמחוברין לחכמים יפה כח אשה דמוציאין מידו משא"כ לר"מ. וא"ת למה לי מחוברין הא מדיוקא דסיפא שמעי' דוקא תלושין הוא דכל הקודם זכה אבל מחוברין לא דאל"כ לישמעינן מחוברין וכ"ש תלושין ויש לומר דסד"א לעולם מחוברין נמי כל הקודם זכה אלא דאי תני מחוברין ה"א דתלושין לעולם הן שלו בפיכך איצטרך למתני תרווייהו. ודלא כמ"ש בתוי"ט במשנתנו בד"ה המחוברין וכו' דתנן מחוברין וכו' בדברי

חכמים איידי דתנן הכי לעיל בנכסי מלוג ועיי' שם ובמהרש"א דף פ"ב ברש"י בד"ה תני שלה וכו':

ולא סוף דבר דינר אלא אפי' כל שהוא וכו'. בבבלי בערכין דף כ"ט משמע דדוקא דינר כי היכי דליפרסמי מילתא. גם הרמב"ם העתיק המשנה כצורתה. מיהו י"ל דהאי דערכין איירי במי שהחרים נכסיו בזמן הזה החמירו עליו שיתן דינר אבל כאן שבלא"ה המלוה מפסיד לא החמירו חכמים ועוד דהתם הפדיון דאורייתא משא"כ כאן שאין הפדיון אלא משום מראית העין וצ"ע גם לא ידעתי למה השמיט הרמב"ם הא דאמר ר"י דמועלין בו מעילה גמורה וצ"ע:

שור עשו אותו כהקדש שהוזל. נראה דפליג ר"י אהא דאמרי' בבבלי בכמה מקומות דאמר רבא הקדש קדושת הגוף מפקיע מידי שיעבוד והא דאמר בסמוך דבקמה איירי מתני' י"ל דוקא בקמה דמיא לקרקע אבל במטלטלי מודה ר"י דפודה בשויו וקשה א"כ מאי ראיה מייתי הרשב"א בחידו' בגיטין דף מ"ם מסוגיין דאף במטלטלי מוסיף עוד דינר ע"ש אדרבא איפכא מסתברא מדפריך שור קרקע הוא משמע מפורש כר"ת דבמטלטלי פודה בשויו וצ"ע:

הלכה יא

לצדדין היא מיתניי' או שוברת כתובתה. בבבלי דף פ"ב גרסי' החזירה מאי קמ"ל תנינן המגרש את אשתו והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה מחזירה מ"ד אשתו דאיהו כתב לה כתובה מיניה אבל יבמתו דלא איהו כתב לה היכא דגרשה ואהדרה אימא כתובתה מיניה קמ"ל וכתבו תוס' תימא וליתני האי דהכא ולא ליתני האי דלקמן דאשתו שמעינן מק"ו דיבמתו וי"ל דשמא ה"א סברא איפכא ע"כ. ותירוצם דחוק. ול"נ אי לאו מתני' דלקמן היינו מפרשי' מתני' דהכא כר' יוסי דאם גירשה והחזירה כתובתה על נכסי בעלה האחרון אבל השתא דתנינן לקמן ע"מ כתובתה הראשונה מחזירה אין סברא לפרש כן מתני' דהכא. ודע שבנוסחת המשנה בבבלי איתא הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובה בלבד:

ושיהו התינוקות הולכין לבית הספר. והא דאיתא בבבלי בב"ב שיהושע בן גמלא תיקן שיהו התינוקות הולכין לבית הספר י"ל דשניהם תיקנו שבזמן אחד היו בימי ינאי המלך:

כך היתה הלכה בידם וכו'. וא"ת עדיין קשיא לר' יונה ארבע דברים תיקן שהרי הוא תיקן נמי טומאה לכלי מתכות וי"ל כיון שהיה גם יהודה בן טבי עמו לא קחשיב. לפ"ז צ"ל דפליג הירושלמי אהא דקאמר בב"ב דיהושע בן גמלא תיקן שיהו התינוקות הולכין לבית הספר דליכא לתרוצי כמ"ש בסמוך וע"ק למאי מייתי הכא הא דא"ר יונה לכך נראה

דהש"ס משני דלר' יונה ניחא אפיק כלי זכוכית ועייל כלי מתכות בג' תקנות שהתקין שמעון בן שטע ור"י בר' בון משני דאף לר' יוסי ניחא שכך היתה הלכה בידם וכו':
הדרן עלך פרק האשה שנפלו

פרק ט

הלכה א

הכותב. א"כ למה כתב לה דין ודברים וכו' שאם מכרה ונתנה קיים. וא"ת לר"י בשם ר' ינאי דמוקי למתני' בשלא כנס א"כ אפי' לא כתב לה מכרה קיים בין לב"ש בין לב"ה בר"פ האשה שנפלו וא"ל דמהני הכתיבה אפי' מכרה לאחר שניסת קיים ומתני' אתיא כאמרו לו דר"ג בפ' האשה דסברי בשלא כתב לה ואפי' בדיעבד אם מכרה לאחר שניסת מכרה בטל. דהא אמרי' בסוגיין דבשכתב לה מן האירוסין ומכרה מן הנישואין לב"ה לא תמכור ואמרו לו דר"ג מסתמא לא פליגי אב"ה וי"ל הא דתנן אם מכרה ונתנה קיים לאו דווקא אלא אפי' לכתחלה תמכור וכ"מ בסוגיין וכמ"ש שם בקונט' בד"ה ע"ד דב"ה וכו' ע"ש. מיהו בתו' ובהרא"ש לא משמע כן. ועיין בא"ה ר"ס צ"ב בב"ש שם מיהו בתוס' דף פ"ג ע"ב בד"ה רב אשי וכו' משמע דאף רב אשי מפרש אם מכרה וכו' היינו אפילו לכתחלה שכתבו למאי דלית ליה לרב אשי יד בעל השטר על התחתונה תימא אמאי קתני שאם מכרה קיים בדיעבד לכתחלה נמי תמכור ע"כ. ונ"ל דקסבר רב אשי כיון דלשון דו"ד וכו' לשון גרוע הוא הלכך לא מהני אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא. וטעמא דרב אשי דקסבר הכא דלא אמרי' יד בעה"ש על התחתונה משום דהויא מחילה וכ"כ הרא"ה והריטב"א דלא כמ"ש המהרש"א לפרש דברי התוס' ע"ש:

הא הראשונה לא. בבבלי דף צ"ה משני דאיירי בשקנו מידה וכתבו תוס' אע"ג דגבי נשואות אר"י בריש הכותב מדין ודברים קנו מידה נשואה הוי טפי ידו כידה מהכא וכו' ע"ש ול"נ דר"י מתרץ למתני' דפ' מי שהיה נשוי כדמשני בסמוך דהתם אע"ג דלא הוי לשון מתנה מ"מ מהני לשון דין ודברים לסלק נפשה משדה זו ולתבוע את שלה משאר נכסי בעלה וזה ברור לענ"ד וכ"מ בתוס' דף פ"ג בד"ה ואין לי עסק בך וכו' ע"ש:

ונפלו לה לאחר מכאן מהו. פירושי שבקונט' הוא מהרא"ש והר"ן שכתבו כן לתרץ דעת הרמב"ם שכתב פ' כ"ג מה"א דבכותב לה בעודה ארוסה מהני הסילוק אף אנכסים שנפלו לה משניסת ע"ש ול"נ דאף הרמב"ם מפרש בעיא דר' ירמיה בכותב לה בעודה ארוסה ופשיט ר"ז ויש אדם מתנה וכו' כיון דהנכסים אינן ביד האשה אין התנאי מועיל בהן והשיב ר' בון דמ"מ מהני הסילוק דהא מיהת יש לו שייכות וזכות בהן דאם נפלו

לה ולא כתב לה אוכל מהן פירות ולא דמי לכותב לה ועדיין לא נתארסה כלל. וכוותיה דר' בון פסק הרמב"ם שהרי לא השיב ר"ו על דבריו. ועיין במשנה למלך שם שהקשה על פי' הרא"ש והר"ן ולפמ"ש לק"מ. ואני תמה מכל המפרשים ז"ל שלא עיינו בדברי הירושלמי שר' בון חולק וצ"ע:

העתידין ליפול לך מה הן. וקשה הא א"ר בון דאפי' לא התנה כן בפירוש נמי מהני וע"ק למה לא מקשה הש"ס גם אפשיטות בעיא זו כמו שהשיב ר' בון אפשיטות דר' זעירא דבסמוך גם ק"ק דר"ז פשיט ויש אדם מתנה אדבר שאינו ברשותו ואבעיין פשיט ויש אדם מתנה על דבר שאינו בעולם. לכן נ"ל דבעיא דר' לוי על נכסים שאין לה ירושה עכשיו בהן מדין תורה כגון שנפלו לה מבית אביה ועדיין יש לה אחי' ומיבעיא ליה אם מהני סילוק זה כיון שגם לה אינן ראויין ליפול או בשעת הסילוק ופשיט ויש אדם מתנה על דבר שאינו בעולם שהרי נכסים אלו הן כאלו אינן בעולם אז. ולפ"ו איפשיט לן ספיקו של המשנה למלך שם בנכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה לאחר הסילוק עי' שם ולפמ"ש היינו בעיין:

מכרה פירות המחוברין לקרקע וכו'. וקשה במאי קמיבעיא ליה אם בקמה העומדת לקצור מ"ט דר"י הא כ"ע מודים דהן כתלושין וכמש"ל פ' האשה בתו' בד"ה והתלושין וכו' ע"ש ואם בשחת קמיבעיא ליה הא ודאי לכ"ע הן כקרקע וי"ל כיון דסילק עצמו בלשון גרוע לא מהני אלא אגוף הקרקע אבל לא בפירות אע"פ שהן שחת:

ר"ז ר"י בשם רב הכותב שדה מתנה לאשתו אינה מוכרת פירות. גירסת הרא"ש הכותב שדה לאשתו אין לו אכילת פירות א"ר מתנה מתני' לא אמרה כן וכו' ע"כ. והנה לקמן בסוגיין כך היא הגירסא בדברי רב מיהו הא ודאי צריכין להגיה לקמן אר"ז מתני' לא אמרה כן וכו'. ולגירסתו קושית ר' אימי כפשטא דקשיא ליה אדרב דאמר דאין לבעל פירות. והא דקאמר הש"ס לא אמר אלא כותב אבל מוכר לא ה"פ לא אמר רב דאין לו אכילת פירות היינו בכותב מתנה לאשתו אבל מוכר יש לו אכילת פירות דעלילה היה רוצה בה כדי לפטור ממזונותיה. ופירוש זה מסתייע מהא דאמרינן בבבלי פ' חזקת דף נ"א אמר רב המוכר שדה לאשתו קנתה והבעל אוכל פירות במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות. אך מ"ש הרא"ש ונראה דהירוש' פליג אגמרא דידן דבפ' חזקת פליגי אמוראי במוכר שדה לאשתו אם הבעל אוכל פירות או לא ומודו דאם נתן לה במתנה דאינו אוכל פירות הלכך לפום גמרא דידן לא אמרי' מוכר פירות ולוקח בהן קרקע אא"כ שיירה ולקח בהן קרקע ע"כ תימא דנראה דלא פליגי דאף הירושלמי לא קאמר אלא דיש לבעל אכילת פירי פירות וקסבר דהא דאמר רב אין לו אכילת פירות אפי' פירי פירות קאמר ואהא

קאר"ז דמתני' לא אמרה כן. ובהא אף הבבלי לא פליג. שהרי כתב הרא"ש בפ' חזקת ועוד מטעם אחר חשוב שדה שנתן לה במתנה קנוי לבעל דנהי דאין הפירות הגדלים בשדה שלו מ"מ נכסי מלוג הם כמו נפלו לה נכסים ממקום אחר וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וכיון דיש לו שייכות בשדה לפירי פירות חשיב קנוי לו עכ"ל. ולכאורה נראה שסותר שם מ"ש כאן שהבבלי פליג אתוספתא דתניא בה ילקח בהן קרקע ויאכל פירות ולית הלכתא כתוספת' ומדבריו פ' חזקת נראה דקסבר כתוספתא. וכ"כ הטור סי' פ"ה. ובסי' צ"ב כתב דבכותב לה דו"ד אין לי בנכסייך ובפירותיהן אינו יכול למכור הפירות אלא מה ששיירה וצ"ע רב:

ניחא ע"ד דר"י וכו'. עמ"ש בקונט' ועי"ל דמיבעיא ליה אי הוה טעמא כיון דלשון דין ודברים לשון גרוע הוא אין לבטל בו תקנת חכמים מכל וכל הלכך יש לו פירי פירות הלכך באומרת שדה זו ובפירותיה דמתקיימת תקנת חכמים בשאר נכסיה אין לו פירות או דלמא טעמא דר"י דאין הלשון הזה משמע שמסתלק מהכל אפי' מפירי פירות ואף בשדה זו יש לו פירי פירות ולרבנן מיבעיא ליה מי אמרינן כיון דחזינן דקפיד הבעל שלא לסלק עצמו מכל נכסיה אמרינן נמי דלא סילק אלא מפירות ולא מפירי פירות או דלמא ל"ש:

ולמה אמרו תנאו בטל שבסוף הוא זוכה בהן. כתב הרא"ש כלומר דלאחר מיתתה הוא יורשה וזהו כמו שסילק ידו מנכסי אביו שאם מת אביו בנו יורשו מפני שבחיי אביו לא היה לו כלום בנכסים כך אין להבעל בגוף נכסי אשתו בחייה כלום ודבר שלא בא לידו הוא לפיכך התנאי בטל ויורשה לאחר מיתה והרמב"ן דחה ראיה זו דודאי אם כותב לה לאחר שניסת אז דמי לבן שסילק עצמו מירושת אביו אבל גמרא דידן מוקי למתני' בכותב לה בעודה ארוסה וכדרב כהנא וכו' ע"ש. ועי' בס' מלחמות ה' וקשה הא גם הירושלמי מוקי למתני' בכותב לה עד שלא ניסת כדלעיל בריש סוגיין. וגם בסמוך משמע דר"י סובר כרב ור"י עצמו מוקי לעיל למתני' בשלא כנס מיהו לפ"מ דפירשתי בקונט' אין מקום לקושית הרמב"ן וצ"ע:

בדין היה וכו'. מכאן ראיה למ"ש תוס' במכלתין דף נ' ע"א בד"ה הבעל וכו' דתקנת אושא איצטריך נמי לר"י ע"ש. דהא דברי ר"י אלו לתקנת אושא דמיין. מיהו לפי מאי שפירשתי בקונט' באי נמי ליתא כלל לקושית תוס' שם. וראיתי לתוס' בב"ב דף קל"ו ע"ב שכתבו בד"ה ר"י וכו' א"נ התם קנין הפירות דבעל דלא הוי אלא מדרבנן ולא מצרכי לכתוב מהיום ולא הוי כקנין הגוף לכך איצטרך תקנת אושא. ותימא הא בבבלי בגיטין דף מ"ז ע"ב מפורש דר"י אית ליה שאף אכילת פירות דבעל הוי כקנין הגוף אפי' מדאורייתא

לענין הבאת ביכורים וע"ש בתוס' בד"ה ולביתך וכו' ובד"ה מתה וכו' וצ"ע ואפשר לדחוק דהתם בשזיכה לו וקסברי תוס' דהכא כתירוץ ועוד שכתבו תוס' בגיטין שם:

מכר הוא ומתה היא א"ל מכרי בטל. כתב הרא"ש פ' חזקת דף נ' ופירש הר"ר יונה הטעם דאע"ג דהבעל לוקח ראשון הוי לכל דבר שהוא זכות לו אפ"ה משום שבח בית אביה בטל המכר לאלתר שאין כבוד לאשה שיהיו נכסיה מכורין מעכשיו ולא מכר גמור אלא מכר על תנאי שאם תמות היא בחייו הלכך המכר בטל לאלתר ע"כ וקשה הא הירושלמי מדמי דין זה לבן שמכר נכסי אביו בחיי אביו גם בחי' הרשב"א שם בפ' חזקת מביא גירסא זו ש"מ דלאו מטעם שבח בית אביה הוא. מיהו גם מטעם הירושלמי מוכח דמכר בטל לאלתר דומיא דבן שמכר בחיי אביו שהמכר בטל מיד וצ"ע. וכתב עוד הרא"ש שם וה"ה אפי' לא מתה בטלה המכירה מיד ומתה נקט לרבותא אע"פ שלא ערער על המקח עד שמתה וסד"א שהבעל לוקח ראשון ויתקיים המקח קמ"ל ע"כ וקשה מאי קשיא ליה למה נקט מתה הא ר' הילל הוא דנקט מתה באיבעיא שלו ואתי לאשמועינן דדוקא במתה מיבעיא ליה אם יתבטל המקח כיון דהמתין עד שמתה ואפשר לומר נמי דבערער מיד פשיטא ליה דהמקח קיים אלא בשערער לאחר שמתה מיבעיא ליה כיון דהשתא אף הגוף שלו ויכול לערער. גם לשונו של הרא"ש ז"ל דקאמר נקט מתה וכו' משמע דסתמא דש"ס קאמר הכי וליתא וצ"ע:

לאב שמכר בחיי בנו ומת בנו. פירשתי בקונט' כגון שנתן הבן וכו' וקשה הל"ל דומיא דראשונה לבן שמכר בחיי האב ומת בחיי אביו ובשנתן האב לבנו הגוף מהיום והפירות לאחר מיתה. וע"ק מאי ראיה מייתי מבן שמכר בחיי אביו או מאב שמכר בחיי בנו אינהו גופייהו מנ"ל. לכן נ"ל דה"ג א"ל מכרו בטל לאב שמכר בחיי הבן ומת הבן מכרה היא ומת הוא א"ל מכרה קיים לבן שמכר בחיי אביו ומת האב ואמתני' דפ"ח דב"ב קאי דתנן התם הכותב נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה האב אינו יכול למכור מפני שהן כתובין לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב מכר האב מכורים עד שימות מכר הבן אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב. והשתא בקמייתא מייתי ראיה מהאב שמכר בחיי הבן דהבעל לאב דמי שאף הוא אין לו בנכסי אשתו כי אם הפירות ומדתנן מכורים עד שימות משמע דאם מת אע"פ שאין הבן קיים אין ללוקח בהן כלום שתחלת המכירה לא היתה אלא על אכילת פירות כל ימי חייו אבל לאחר מיתתו אין לו בהן כלום. ובתרייתא דמיא לבן שמכר דהך איתתא לבן דמי שהגוף שלו לאחר מיתת אביו ותנן אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב משמת האב מיהו המכר קיים אף כאן באשה מכרה קיים ומעתה יש לתמוה אמ"ש הרשב"א בחי' בב"ב פ"ג והרא"ש דבקמייתא המכר

בטל לאלתר וכמ"ש לשונו בסמוך בד"ה מכר הוא וכו' לפי הירוש' דמדמי הבעל והאשה לאב והבן דמתני' דב"ב ודאי שהמקח קיים כל ימי חיי הבעל ויש ליישב וצ"ע:

א"ל מדאמר חזקיה וכו'. בקונט' פירשתי שתי לשונות. וקשיא לי הא כבר פשיט לן דאפי' מכרה לאחר ומת הוא מכרה קיים כ"ש כשמכרה לבעלה שמכרה מכר לכן נ"ל בשטר מברחת איירי שכתבה האשה נכסיה לאחר קודם שנשאת לזה כדי להבריח הנכסים מבעלה דקיי"ל אם נתאלמנה או נתגרשה חוזרין הנכסים לה ומיבעיא ליה אם מכרה נכסיה לבעלה לאחר שכתבה שטר מברחת מהו וא"ל מדאמר חזקיה הלכה כר' ש"מ דמכרה מכר דאף זו לאחריך דמיא שהרי אין להבעל המתנה בגוף הקרקע כלום אלא כשתמות היא בחיי בעלה כמי שאין להראשון בגוף הקרקע אלא כשימות השני בחייו ואפ"ה אם מכר הראשון הגוף קיים הלכך אף באשה מכרה מכר כיון שאם ימות הבעל בחייה חוזרין לה הנכסים. אע"ג דאיכא לדמותו לשני שמכר בחיי הראשון מ"מ איכא לחלק שאשה זו היא בעצמה תקח הנכסים מהראשון אף שיהיו שניהם בחייהם וכ"מ בב"ב פ' יש נוחלין ע"ש והבן:

אר"י ואילין דכתבין אין מיתת וכו' כתב הרא"ש בשם ר"ח דלאו בתנאי הבעל איירי דקי"ל כרשב"ג דמתני' אלא באב שפוסק נדוניא לבתו והוי כמתנה על מנת להחזירה. והרמב"ן כתב בשם רבו דאפי' בכתיבת הבעל נמי ניחא ומאי דאמרינן דתנאי ממון הוא וקיים היינו מפני שאינו מתנה עמה שלא ירשנה אלא יורשה ומתנה דיחזיר לאביה ירושתה. וכתב הרמב"ן דאיירי בכותב לה ועודה ארוסה אבל לאחר שניסת לא אח"כ מתנה להחזיר ליורשיה מה שירש ממנה דבכה"ג ודאי מהני. ולפמש"ל בפרקין בתו' בד"ה ולמה וכו' ודאי דלכ"ע איירי ר' יוסי בכותב לה ועודה ארוסה ע"ש. ונ"ל דאתיא אף כרשב"ג דלא אמרי' מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אלא היכא דודאי עקר לדברי תורה או בספק אחד כי האי דרשב"ג דמתנה שלא ירשנה כלל וספק הוא שמא ימות הוא בחייה וספיקא דאורייתא להחמיר אבל הכא דספק ספיקא הוא שאם יהיה לה בנים אפילו תמות היא בחייו ירשנה בעלה תנאו קיים והא דקאמר תנאי ממון הוא ר"ל כתנאי ממון הוא ותנאו קיים. ועי' בבבלי דף פ"ג ע"ב בתוס' בד"ה וקסבר וכו':

הלכה ב

א"ל אייתי רשב"ל וכו' ואפיק מינה. פירשתי בקונטרס דסובר כר"ע וכו' וכ"ה בבבלי בפרקין. וקשה הא אמרי' בסמוך בטעה בשיקול הדעת לכ"ע אינו חוזר והיינו בפלוגתא דתנאי או אמוראי וכדפירשתי בקונט' א"כ למה החזיר רשב"ל הדיך לכך נ"ל דרשב"ל מפרש לכושל דאמר ר"ט היינו כושל שבראיה וע"ז הוציא רשב"ל מיד האשה דה"ל

טעות בדבר משנה ור"י פליג בתרתי דמפרש לכושל בגופו וקסבר נמי טעות בדבר משנה אינו חוזר ובבבלי בפרקין דף פ"ד גרסי' דון דייני כר"ט ואהדריה רשב"ל לעובדא א"ל ר"י עשית כשל תורה לימא בהא קמיפלגי דמ"ס טעה בדבר משנה חוזר ומ"ס אינו חוזר לא דכ"ע טעה בדבר משנה חוזר והכא בהא קמיפלגי מ"ס הלכה כר"ע מחבירו ולא מרבו ומ"ס אפי' מרבו. וק"ק הא בשיקול הדעת טעה והל"ל דבטעה בשיקול הדעת פליגי ופירש"י דחוק ע"ש. גם הא דמסיק לכ"ע טעה בדבר משנה חוזר דלא כסוגיין דקאמר ר"ז דפליגי ר"י ורשב"ל ואפשר לומר דה"ק מהכא אין להוכח דפליגי בטעה בדבר משנה אבל מודה להירושלמי דפליגי מפורש בטעה בדבר משנה. ומצינו כיוצא בזה בבבלי פ' אע"פ דף נ"ט ע"ש. אך קשה א"כ ר"י סובר טעה בדבר משנה אינו חוזר וכל הפוסקים פסקו דחוזר וי"ל שסמכו אסוגיא דבבבלי בסנהדרין פ"ד דף ל"ג דהרבה אמוראי בתראי דסברי דחוזר ע"ש:

הלכה ג

ואפי' צבורין בתוך ביתו וכו'. וא"ת הא חצר איתרבאי משום יד ולא גרע משליחות וזכין לאדם שלא בפניו ושלא מדעתו וי"ל דהכא גרע כיון שהוא בעצמו היה שם ולא נתכוון לזכות בו דסבר שהוא שלו הלכך לא זכה בו ועי' בבבלי בב"מ דף י"ב:

ר' אימי אפיק מינה. וקשה היכי קסבר ר' אימי אי קסבר הלכתא כר"ט א"כ למה אפיק מינה כל הקודם יזכה בה ואי קסבר דהלכתא כר"ע למה ליה טעמא דהיא סברה דידה וכו' הא אפי' חזקה מעלייתא לא מהני אליבא דר"ע. דהא לדידיה לעולם ינתן ליורשין וי"ל לעולם כר"ט ס"ל ואפיק מינה דקאמר היינו לאחר שהחזיקו בה היורשים או הבעל חוב:

הלכה ד

כל זמן שירצה. פירשתי בקונטרס ויכול לגלגל וכו' כך פי' הרמב"ם. והא דאמרינן בבבלי דלרבנן אפי' במשביעה ע"י גלגול אמרה כיון דקדייקת בתראי כולי האי לא מצינא דאדור בהדך י"ל היינו לפי מאי דס"ד דלא פליג ר"א אלא בגלגול אבל לפי מאי דמסיק שם דר"א לכתחלה קאמר כדפירשתי בקונט' אמרי' דלא פליגי רבנן עליו אלא בלכתחלה שלא להרחיק פלוגתייהו וכ"מ בסוגיין דאם כן אין שלום וכו' וטעם זה לא שייך במשביעה על ידי גלגול ועי' בא"ע סי' צ"ו ובב"ש שם:

אם אומר את כן וכו'. לפי טעם זה משמע דלאחר שגירשה או נתארמלה יכולין להשביעה אף על פילכה ועיסתה אפי' שלא ע"י גלגול דטעמייהו דרבנן איך אדם דר עם נחש

בכפיפה אחת כמפורש בבבלי ולאחר שיצאה ממנו לא שייך הך טעמא וצ"ע לדינא ועי' בא"ט סי' צ"ו ובב"ש שם:

אמרין אפי' כש"ח אינה וכו'. כתב הרמב"ם פ' כ"א מה"א אשה ששברה כלים בבית בעת מלאכתה פטורה ולא מך הדין אלא תקנה שאם אי אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם שהיא נזהרת ונמנעת מרוב המלאכות ונמצא קטטה בבית לעולם. וכתב הראב"ד לא מן השם הוא זה אלא מפני שהיא פשיעה בבעלים שהוא שכור לה כל שטה ע"כ. הנה מדברי הרמב"ם דמשמע דשלא בשעת מלאכתה חייבת ואינה פטורה אלא בשעת מלאכתה. קשה א"כ מאי קאמר מסתברא שהיא כש"ש ה"ל לחלק בשעשתה מלאכה לצרכו לבד תהיה כש"ח ולצרכו ולצרכה הרי היא כש"ש כדין שותפין ואם עשתה לצרכה לבד ה"ה כשואל וחייבת אפי' באונס. ולדעת הראב"ד קשה הרי מפורש כאן טעמו של הרמב"ם ואיך פליג על הירושלמי. ונ"ל דהראב"ד מפרש לסוגיין דאיירי בששיברה שלא בשעת מלאכה ואז לא שייך לומר פשיעה בבעלים דדוקא בשומרים הוא דכתיב פשיעה בבעלים פטור אבל אם אין הכלי בשמירה או בשאלה אצלו אע"פ שהבעלים שאולים או שכורים אצלו אם הפסיד לבעלים אלו חייב לכך הוצרך לומר כאן משום תקנה פטורה וזה שלא כדעת הרמב"ם ז"ל והבן:

הלכה ה

והוא שנתן לו רשות להשאיל לאחרים. כתב הרי"ף פ' המפקיד ואע"ג דמסר פקדונו ביד אחר בלא רשות ואמרי' בגיטין אין השואל רשאי להשאיל וכו' ה"מ לכתחלה אבל בדיעבד לא מיקרי פשיעה דהא השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר וכו' לא מיחייב השוכר לשלומי אע"ג דהשאילה לאחר ש"מ דלא ס"ל כר"מ דאמר כל המעביר על דעת בעלים נקרא גזלן ע"כ ותימא הא מפורש כאן בהיפך דהא מוקי למתני' בשנתן לו רשות להשאילו לאחרים ומייתי ראיה מהא דאין השואל רשאי להשאיל. גם בבבלי פ' המפקיד מפורש כך. וא"ת דדייק להרי"ף מדאמר רבא דאפי' ש"ח שמסר לש"ש חייב דא"ל את מהימנית לי בשבועה וכו' ולא קאמר אין רצוני וכו' כדאמר אביי וכמ"ש תוס' שם י"ל דרבא סובר דלא אמרי' אין רצוני וכו' אלא בשמסר לשומר דכוותיה אשל היכא דעלויי עליי' לשמירתי' לא מיחייב אלא משום דלא מהימן ליה בשבועה ונ"מ להיכא דאיכא עדים אי עלייה לשמירתו פטור אבל היכא דלא עלייה לשמירתו אע"ג דאיכא עדים חייב ומתני' דהשוכר פרה איירי בשנתן לו רשות וצ"ע. והרא"ש מייתי בפרקין דברי הירושל' דמתני' איירי בשנתן לה רשות וכ"כ הטור א"ע סי' צ"ח ובש"ע שם. וקשה הא דמתני' איירי בשנחן לו רשות דייק להירושלמי ממתני' דפ' המפקיד כמפורש בסוגיין וכיון

דהרא"ש והטור פסקו כהרי"ף דמוקי למתני' דפ' המפקיד בשלא נתן רשות וכ"כ הטור ח"מ סי' שמ"ב א"כ הני תרי פסקי סתרי אהדדי. וצ"ע. מיהו הא דכתב הרא"ש בפירקין ומדקדק מזה בירושלמי כל ד' שומרים אם כשפטרן משבועה והשאילו לאחרים ברשות משביע את האחרים ע"כ. אע"ג דקי"ל כר' יוסי דאמר כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו וכמ"ש הרא"ש בפ' המפקיד מ"מ מודה ר"י בשנתן לו רשות וכמ"ש הרא"ש שם אך צ"ע שלא ביארו הפוסקים דין זה בח"מ סי' ש"ו:

והשואל אפי' לא שינה חייב. ותימא הא איצטרך לאשמועינן דאפי' מתה מחמת מלאכה ששואל פטור חייב זה ששינה מדעת בעלים וי"ל אף המשנה מדעת בעלים אינו חייב אלא באונסין שאירע לה שנוכל לתלות שאם לא מסרה לאחר לא באתה לכך וכמ"ש תוס' פ' המפקיד דף ל"ו בד"ה אין רצוני וכו' ע"ש אבל במתה מחמת מלאכה לעולם פטור:

הדא אמרה שאם ביקש להשביע את השואל הוא משביעו. מכאן ראיה למ"ש מהרש"ל פ"י דב"ק סי' א' אף אם השומר הראשון שאל בבעלים מ"מ השני חייב ולא מיקרי שאלה בבעלים דכיון דאין הממון של שומר הראשון ומביאו הש"ך בח"מ סי' רצ"א ס"ק מ"א ע"ש. ותמהני שלא הביא המהרש"ל והגאונים ראיה מפורשת מסוגיין:

הלכה ו

ואר"י אפי' עשת אפוטרופס לאחר מיתת בעלה וכו'. כתב הרא"ה בחי' ותמיהא מילתא אליבא דר"י למ"ד שבועה דמתני' דאפטרופיס היא מאי יורשיה ובאין ברשותה אטו ליורשיה ולבאין ברשותה ממנין אפטרופסים מי איכא אפטרופיס לאחר מיתה ולאו קושיא היא די"ל דפטורא דמחני' דידה אפי' לאחר מיתה אבל פטורא דיורשין ודבאין ברשותה דלא שייך לאחר מיתה היינו שפטורין משבועת היורשין על מה שעשת היא אפטרופסת קאי אבל הם ודאי אינן עושין אפטרופיא לעולם. ואיכא דמתרץ כגון שעשת אפטרופיא שתתעסק בנכסיה למחצה ולשליש ויהא זכות זה בנכסיו לה וליורשיה ולבאיו ברשותה וקמא עיקר ע"כ. ודבריו תמוהים הא מפורש לעיל בסוגיא ברישא דמתני' דאיירי בשנתן לה רשות שיהו בניה אפטרופיא ואם כך קושיתו מעיקרא ליתא וצ"ע:

ואין על ראשה כהדא וכו'. וא"ת מאי פריך הא דקאמרו תרווייהו אפי' בנכסים שנשתלטה לאחר מיתת הבעל אין משביעין אותה היינו בנכסים שנתן לה בעלה מחיים אבל נכסים שהשליטו אותה היתומים עליהן משביעין אותה וי"ל דאיך נראה לחלק בכך דהא לאחר מיתת הבעל הכל של היתומים. והרא"ה גורס ואין על ראשה כחדא ר"י

וכו' פי' שניהם שוין וארישא דמתני' אמרו כך ע"ש שהאריך. ופירושו תמוה דודאי לאו ארישא אמרו כך וכ"כ בעצמו בתחלת דבריו גם לא ביאר יפה פירוקא דש"ס:

הלכה ז

אמר ר"י בשעה שעד אחד מעידה וכו' ואיך דבריו של אחד במקום שנים. וקשה הא אמרינך לעיל פ"ב אמרו בשם רב נאמנין העדים לומר שער אמנה ושטר פיטיסים הוא וכ"ש שאין זה הכחשה מה שאומר עד אחד שהוא שטר אמנה ודוחק לומר דר"י פליג ארב. מיהו בבבלי פ"ב דמכילתין פליגי אמוראי אם נאמנין העדים לומר אמנה היו דברינו. מיהו לפמ"ש הרא"ש שם אבל אם אמרו שלא ידעו בשעה שחתמו שהיה שטר אמנה ושוב נתברר להם מהימני ע"כ א"כ כ"ש כשאחר אומר שהוא אמנה דמיהמן לכ"ע דהא אין העדים נפסלין בכך דאפשר שלא ידעו מזה וצ"ע:

מתני' דב"ש היא וכו'. בש"ך בח"מ סי' פ"ד ס"ק א' פירש מתני' דב"ש היא דאמרו שטר העומד לגבות כגבוי דמי ומשני ר"י דהתם טעמא דב"ה כיון דחייבת שבועה מן התורה אינה גובה מספק ולא כגבוי דמי אבל כאן תקנת חכמים היא ולא התקינו בבנו ע"כ ובאמת כן הוא בבבלי בשבועות דף מ"ח ע"ש. ובסמ"ע ססי' פ"ד וסי' ק"ח משמע דטעמא אחרינא אית ביה ולא משום תקנת חכמים וליתא דמסוגיין מבואר דוקא בפוגם שטרו הוא דאמרי' אדם מוריש שבועה לבניו דאינה אלא חקנת חכמים אבל לא בעד אחד מעיד שהוא פרוע ובמקום אחר הארכתי בזה:

לנזיקין מן הדא וכו'. וקשה מנ"ל דבנזקין איירי דלמא בבעל חוב ובשאכלו בו ריבית וקמ"ל דאינו גובה מך הבינונית אלא מזיבורית וכך מוקי לה בגיטין בבבלי שם. ואפשר לומר דמסתבר טפי לאוקמי בנזיקין דמצינו שהתורה ייפה כחו שגובה מן העידית אמרי' שגם החכמים ייפו כחו שיגבה אפי' מן היתומים. ומסוגיין ראיה מפורשת לדעת הרר"י דבנזיקין גובה מך הקטנים מן זיבורית ומגדולים מעידית וכמ"ש הש"ע ח"מ סי' ק"ח סעיף כ"א. ומ"ש הש"ך שם ונראה דכי מסיק בש"ס והלכתא יתומים שאמרו גדולים ואצ"ל קטנים בכל גוונא מסיק הכי ולא כדס"ד מעיקרא ע"כ. אינו מחוור דלא דנינן מה שמפורש בירושלמי בשביל דקדוק קל כזה וטוב לנו להשוות התלמודיים:

הלכה ח

תיפתר שערב לו מך העכו"ם. וקשה לפמ"ש בש"ע י"ד סי' ק"ס סעיף ט"ז בהג"ה בשם רש"י דריבית ע"י שליח מותר א"כ מאי דוחקיה למוקמי בעכו"ם וצ"ל שקיבל העכו"ם לדוך בדיך ישראל וכמ"ש בקונט' לישני דאיירי בשלוה אביהם רבית ע"י שליח. וכו קשיא נמי אגמרא דערכין דף כ"ט ע"ש וצ"ע:

אני משלחין בחריה תלת אגרין חדא גו תלתין וכו'. כתבו הרי"ף והרא"ש בפסקיו ובתשו' כלל ע"ג דבחדא סגי ובשלשים יום וכ"כ בש"ע ח"מ סי' ק"ו ע"ש. וצ"ע דפליג אירושלמי בסברות שאפשר לדחותם. גם בתוס' דף פ"ח בד"ה ורבא וכו' מביאים לדברי הירושלמי ומשמע דסוברים שכן הלכה:

אשכחת אמר חנן ור"ש אמרו דבר א'. וא"ת א"כ ב"ד משביעין אותו מיבעי ליה למתני וכן פריך רב ששת בבבלי וי"ל דסובר הירושלמי דחנן לא איירי אלא כששמעו בו שמת הלכך תני היורשין משביעין אותה. וכן מפורש לקמן ר"פ שני דייני דבאלמנה היא מחני'. ובבבלי לא משני כך דבפרק שני דייני מסיק דהלכתא נותניך מזונות לאשת איש. ועי' בחו' דף פ"ח בד"ה ב"ד:

הלכה ט

התיב ר' יוסי וכו'. וקשה לוקמא דלכך גובה דאם איתא דפרע ה"ל שובר וי"ל דאליבא דרב קיימינן ורב סובר איך כותבין שובר כמפורש בבבלי פ' גט פשוט:

מתני' אמרה כן וכו'. ותימא הא במתני' משמע דוקא מן הסכנה ואילך היא דנאמן לומר קרעתיו אבל כשעברה הסכנה אינו נאמן ועוד מרישא דמתני' מוכח איפכא דתנן הוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו והא ודאי באומר פרוזבול היה לי ואבד דאל"כ פשיטא דשביעית משמטת ש"מ דאינו נאמן ואפשר לומר דדוקא בשהוציא הקרעים נאמן וזה דייק שפיר מסיפא ודוחק ועי' בבבלי בגיטין דף ל"ז ע"ב:

הלכה י

קיימתיה כי האי דאר"ל וכו'. כ' הרמב"ם פי"א מה"א חרש או שוטה שנשאו נשים אע"פ שנתפקח החרש ונשתפה השוטה איך לנשיהם עליהן כלום רצו לקיימן אחר שהבריאו יש להן כתובה וכו' קטן אפי' מבן ט' שנים ומעלה אין לה כתובה ואם בא עליה משהגדיל וקיימה אחר שהגדיל יש לה עיקר כתובה. אבל בש"ע א"ע סי' ס"ז כתב גבי קטן ואם בא עליה אחר שהגדיל וקשה הא דבעינן בקטן שבא עליה משהגדיל הם דברי הרשב"א ז"ל ומביאו הה"מ ומסוגיין יליף ליה. א"כ אף בחרש ושוטה שנשתפה ונתפקח נמי בעינן שבא עליה אחר שנתפקח ונשתפה דהא בסוגיין קטן מחרש ושוטה יליף ומדסתם בש"ע משמע כל שרצו לקיימה אפילו לא בא עליה יש לה כתובה ואף דבבבלי ר"פ חרש תניא אם רצו לקיימן וכו' מכל מקום לפי סוגיין צ"ל דהיינו נמי שבאו עליהן משהגדיל ולא ה"ל לש"ע לסתום אלא לפרש וצ"ע:

הדרן עלך פרק הכותב

פרק י

הלכה א

מי שהיה. כתובה וקבורה מי קודם. וקשה הא תניא בתוספתא דמכילתין פ"ט מי שמת והניח נכסים ומטלטלין ויצתה עליו כתובת אשה ובעל חוב כל הקודם בהם זכה והוא נקבר מן הצדקה וי"ל דלא איתניי' בי ר"ח ור"א ולא פשיט מינה. מיהו קשה דלקמן ר"פ אלמנה פריך מינה לרב. גם המרדכי פ' נערה והריב"ש סי' ק"ד פסקו להך תוספתא ולא הזכירו להירושלמי כלל. ונראה דבעיין היא בכתובת בנין דכרין וקבורה. ועמ"ש בסמוך ועיין בא"ע סי' קי"ח ובח"מ סי' ק"ז:

כתובה ומלוה בעדים מי קודם. וקשה הא לעיל פ' הכותב גרסינן אר"י בשם ר"י אין נפרעין מנכסי יתומים וכו' וי"א אף לכתובת אשה ומסיק הטעם משום חינא שיהו הכל קופצין עליה לישאנה ש"מ דמקילין טפי לאשה מבעל חוב דהא לב"ח אין פורעין מנכסי יתומים ולא חיישינן לנעילת דלת א"כ ה"נ ראוי שיותן לאשה. והא דגרסי' בבבלי פ' הכותב דף פ"ו אמר אמימר האי מאן דאיכא עליה כתובה אשה וב"ח וכו' וליכא אלא חד ארעא ולא חזיא אלא לחד לבע"ח יהבינן לאשה לא יהבינן מ"ע יותר ממה שהאיש וכו'. היינו דהבבלי מפרש משום חינא היינו שימצאו האנשים חן בעיני הנשים ויהיו נישואות להם שלא תדאגנה להפסיד כתובתן וכדפירש"י שם דף פ"ד ע"א. הרי דאמימר פליג אמ"ד משום חינא אבל בירושלמי דמפורש שלטובת הנשים איתקן א"כ מ"ש הכא מהתם. מיהו ממ"ש תוס' בדף פ"ד בד"ה לכתובת וכו' דאיך לדמות תקנת חכמים פעמים שתיקנו לטובת האשה משום חינא ופעמים שאמרו יותר ממה שהאיש וכו' וגרעו כחה ע"ש ניחא גם כאן שאין לדמות גזירת חכמים. אך קשה א"כ מאי קשיא להו לתוס' בדף פ"ו בד"ה לאשה וכו' ע"ש ואפשר דעדיפא מיניה קמתרצו. ונראה דמיבעיא ליה בכתובת בנין דכרין ומלוה בעדים מי קודם וצ"ע:

כתובה ופרנסת בניו מי קודם. וקשה מי איכא למ"ד שיהא עשור נכסי קודם לב"ח א"כ אף כתובת אשה כיוצא בו. ואף שפירשתי בקונט' שאיירי שהיו ראויין וכו' מ"מ אין ספק דאף בכה"ג ב"ח קודם וה"ה כתובת אשה. וא"ל דבפרנסה ממש מיבעיא ליה הא נמי פשיטא דכתובת אשה קודמת דהא אפי' מזונות האלמנה קודמת למזונות הבנות כ"ש כתובה. וע"ק הא תניא בתוספתא דפרקין האשה והבנות שתיהן שוות וי"ל דאף זו בכתובת בניך דכרין אייריי וקמבעיא ליה אם היא קודמת לעישור נכסי. וכ"כ הר"ן בפ' מציאת האשה דבכתובת בנין דכרין אייריי ומשום דשויה רבנן כירושה. ותוספתא נראה דאייריי לענין מזונות האשה והבנות שוין:

אבל אם יש יתר דינר וכו'. בקונט' הגהתי כפום פשטא דשמעתתא. והיא אוקימתא דרבה בבבלי בפרקין. ומסיק שם הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להך כב"ד וכתובה נעשית מותר לחברתה וכ"פ הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ובש"ע. וראיתי למהרש"ך בתשו' ח"א סוף סי' ק"ן שכתב אך אמנם צריך שישומו ב"ד הנכסים ויראו אם יש אחר גביית ב' כתובות מותר דינר לקיים בו נחלה דאורייתא שאם אין מותר דינר איך לבן לאה זכות מכח כחובות בנין דכרין דמיעקרא נחלה דאורייתא ע"כ ותימא הא מעשה כי הוה באחת בחייו ואחת במותו כמבואר שם בשאלה וחשובה ואין צריך מותר דינר דכתיבה נעשה מותר לחברתה ואף שכתב הר"ן בפירקין דאיכא מ"ד דנהי דכתובה נעשה מותר לחברתה בעינן שיהו שם נכסים כדי ב' כתובות אבל ליטול מקצת לא תיקנו. ויש בזה תירוץ על מקצת הקושיא אך הא מסיק הר"ן ואין זה כלום וכמ"ש הרשב"א וכ"כ כל הפוסקים. מיהו הרא"ש חולק וע"ש. וצ"ע:

היה שם שדה וכו'. קצת קשה דהא מ"מ שוה השדה למוכרה עד היובל וה"ל מותר דינר ולת"ק דמתני' לא בעינן שיהא המותר במקרקע דוקא וי"ל דמודו רבנן לר"ש דבעינן מקרקע שתי כתובות ועי' בהרא"ש:

תפלוגתא דר"מ ורבנן. בקונטרס פירשתי אהי קאי. אך קשה דבבבלי פרק ב' דפסחים מסיק הש"ס דלא פליגי ר"מ ורבנן בהך פלוגתא אי למפרע הוא גובה או מכאן ולהבא הוא גובה ע"ש:

הלכה ג

בעיקר שתי כתובות פליגין וכו'. כחב התי"ט במתני' בד"ה עד שיהיו שם נכסים וכו' אבל נ"ל דהר"ב והרמב"ם שכתבו הלכה כר"ש ס"ל דליכא פלוגתא כלל ולכ"ע בעינן שיהא אפי' המותר ממקרקע וכו' ע"ש. וקשה הא מפורש בסוגיין דת"ק ור"ש פליגי. ויותר תימא דבבבלי דף צ"א ע"א אמרינן וכ"ת איפוך והא ת"ק דמתני' נמי דינר קאמר אלא כי הנך תרי לישנא קמאי ואיפוך ופירש"י והא ת"ק דמתני' דקאר"ש עלייהו אפי' יש וכו' דינר קאמר דקתני אם היה שם יתר דינר וכו' ות"ק דמתני' הוא ת"ק דברייתא. ואיפוך וה"ק ת"ק וכו' אע"ג דליכא מותר דינר אלא ממטלטלי או ממשעבדי וכו' ע"ש הרי מפורש דת"ק דמתני' דאיהו ת"ק דברייתא פליג אר"ש וקסבר דינר ממטלטלי או משעבדי וצ"ע. ויותר נ"ל שהר"ב והרמב"ם סברי דת"ק סובר דבעיקר ב' כתובות פליגין וכדעת ר' מנא וכדפירשתי בקונט' ובהא ודאי לית הלכתא כרבנן דקיי"ל מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה וכך כתבו דהלכה כר"ש וזה ברור בכוונתם. שהרי כתבו בראוי היינו עיסקא או מלוה או ממון ביד אחרים ש"מ אם הם במוחזק גובה מהם אע"ג שהן

מטלטלים ואין לפקפק עוד. מיהו לשון הבבלי בדף צ"א משמע דבמותר דינר הוא דפליגי וכר"י בר' בון:

ארמלתא דר"ח גבו לה מטלטלין כמנהג מקומה. משמע שבמקום שגבתה הכתובה לא נהגו לגבות כתובה ממטלטלין אלא דאזלו בתר המנהג שנכתבה שם הכתובה. והיינו כת"ק דמתני' דסוף מכלתין דנותן לה ממעות א"י שהן טובים ממעות קפוטקיא ודלא כרשב"ג. וצ"ל דאיירי בעיקר הכתובה דבנכסי צאן ברזל בכל מקום נגבית ממטלטלין וכמ"ש הה"מ פי"ו מה"א בשם הרשב"א. ומדברי הרמב"ם שם הלכה א' לא משמע כן וצ"ע:

הלכה ד

שוחדא דדייני. בקונט' פירשתי שמותר ליקח שוחד. וכ"ד רמ"א בד"מ בח"מ סי' ר"מ. מיהו הש"ך כתב שם בשם הרמב"ן דלאו דוקא שוחד אלא כעין שוחד וגוזמא קאמר וכ"ה בתוס' פ' הכותב דף פ"ה ע"ב בד"ה. שודא וכו' דאי שוחד ממש קאמר קשיא הא קיי"ל כל דיינא דמקבל אגרא לא דיינא הוא:

לא שוחדא דדייני את אמרת. בקונט' הגהתי. אבל מדברי הרי"ף נראה דמפרש דסיומא דקושיא הוא וה"פ ולא שוחדא דדיינא את אמרת במתני'. וקשה מדמשני בסמוך עוד היא לשוחדא דדיינא אתאמרת משמע דפירוקא הוא. והר"ן כתב בפרקין דהכי משני ולא שוחדא דדיינא אתאמרת כלומר הא שמואל לא קאמר אלא במקום שיש להכריע ליפות כחו של זה מזה ומתני' במקום שאין להכריע מיירי שלא בא התנא אלא ללמד דין חלוקתם. מיהו לקמן הלכה ה' דפריך שמואל אדשמואל משמע כפי' הרי"ף וצ"ע:

עוד יצא עליהן שט"ח. פי' הרשב"ם בב"ב דף קכ"ד מילתא באנפי נפשה היא וד"ה ואפי' בלא ירשו שט"ח מיירי וכו' וי"מ ואם אמר איני נוטל בשט"ח שיש לאבי על אחרים פי שנים וגם איני נותן בשט"ח היוצא עליו פי שנים רשאי ושיבוש גמור הוא שהרי השטר היוצא על אביהן אין בע"ח גובה מהן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח ע"כ. וקשה דלשון עוד יצא וכו' משמע דאדלעיל קאי גם מה שמשבש פי' הי"מ והוא פי' הר"ח איכא לתרוצי דאיירי בשכתב לו מטלטלי אגב מקרקע וכמ"ש בקונט':

עד כדון דהוות פרגמטיא זעירא וכו'. כתב הרא"ש פי' אם נשתתפו במעות הרבה היה יכול לקנות כמה סחורות בלא שותפתו. ולשון הש"ס לא משמע כפירושו דא"כ הל"ל דהות מעות מועט ולפי פירושי שבקונטרס ניחא:

שוורים כמותני' הם. כתבו תוס' בד"ה ר' אומר אין אני רואה וכו' ומשנה שלימה היא פ' שור שנגח רש"א שור שוה מאתים וכו' וחלוקה זו כל אחד לפי מעותיו ע"כ ולפום

סוגיין אין ראיה משם דהתם כמותנים הם. מיהו הא ודאי קשיא לן למה לא קשיא ליה על ר' לעזר ממתני' דמשלמין ההפסד לפי מעותיו וי"ל דבשור שאני שכל אחד נוטל כפי מה שיש לו בשור וכמ"ש הרא"ש וצ"ע:

הלכה ו

וכן בע"ח וכו'. כתבו תוס' דף צ"ה בד"ה וכן וכו' יש לתמוה אמאי איצטריך למתני כל הנך גווני ע"ש תירוצם ול"נ דרישא איצטריך לאשמועינן דהלכתא כר"מ דבשני לקוחות אינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי כדמוקי לה רב אשי בבבלי דף צ"ה. ומציעתא קמ"ל דדוקא ביניהם יכולין לעשות פשרה אבל אם פישר עם הלוה השני טורף ממנו. וסיפא קמ"ל כמ"ד לכתובה אבל לא לתניין:

הדרן עלך פרק מי שהיה נשוי

פרק יא

הלכה א

הותירה בליות וכו'. עמש"ל פ' אף על פי ה"ט בתו' בד"ה אבל וכו':

אלמנה יש לה יין. וקשה במאי קמיירי אי ברגילה לשתות בחיי בעלה א"כ אף אשת איש יש לה יין ואי באינה רגילה אף אלמנה אין לה יין ונראה דהגירסא בהיפך אשת איש יש לה יין ואלמנה אין לה יין דגרסי' בבבלי פ' אע"פ דף ס"ח תנא כוס א' יפה לאשה ב' ניוול ג' תובעת בפה וכו' הלכך לאשת איש יש לה יין משא"כ לאלמנה:

רב אמר המת אמר וכו'. מסוגיין נראה לפסק הלכה באמר אל תקברוני מנכסי והניח מקרקעי מוציאין מיד היורשין לקבורה. הניח מטלטלין אין מוציאין מידן ונקבר מן הצדקה. ואם אמר קברוני או שלא אמר כלל נקבר משל יורשין. ואם יש עליו מלוה בשטר ותפס בין קרקע בין מטלטלין אין מוציאין מידו אבל מלוה בעדים אם אמר קברוני אם תפס מטלטלין אין מוציאין מידו אבל מקרקע מוציאין מידו אפי' לאחר הקבורה. והא דמחלק באומר אל תקברוני בין קרקע או מטלטלים שירשו לא משמע הכי בבבלי פ' נערה דף מ"ח. אך בשאר דינים לא מצינו דפליג הבבלי ואני תמה מהראשונים ז"ל שלא הביאו דברי הירושלמי ויש מהם שכתבו דבקרקע אפי' לא תפסו הב"ח או האשה בכתובתה דמוציאין מיד היורשים לשלם לב"ח והוא נקבר מן הצדקה והדבר מבוא' בהיפך. ועיי' בב"ח ססי' קי"ח ובס' בית שמואל שם ס"ק י"ח שהאריך ואין דבריו נכונים וצ"ע:

ר"י בעי אמר שרפוני וכו'. כתב הרמ"א בח"מ סי' נא סעיף ו' בהג"ה אם היו כתובים בשטר ב' או ג' דברים ונתבטל השטר לדבר א' השאר לא נתבטל. כ"כ מהר"מ פדוה בתשו' סי' מ"ד ומייתי ראיה משטר שיש בו רבית שגובין בו את הקרן אף שפסול מקצתו היינו פרעון רבית מ"מ לא פסול שאר השטר וכו' ועוד ראיה מרמב"ם פי"ד מה"ע ע"ש. ותימא שהרי מפורש כאן שהיא בעיא דלא איפשיטא וכדפירשתי בקונט' דצוואת ש"מ שלא נתקיימה מקצתה בטלה כולה. וראייתו משטר שיש בו רבית נראה דלא דמיא למתנה דהתם הדבר ברור שחייב לו קרן ודמיא לשטר חוב שנפרע מקצתו דלכ"ע השטר בכחו על הנשאר אבל בשטר מתנה איכא לספוקי שמא היה דעתו שאם יתבטל פרט אחד מצוואתו תתבטל כולה. ועמ"ש לקמן בפרקין בתו' בד"ה כתב וכו' שגם מדברי הרמב"ם אין ראיה:

לא צורכא אלא מהו שיזונו מן המשועבדין וכו'. תנן בגיטין פ' הנזקין אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדין מפני תיקון העולם. וקשה בשלמא הא דקאמר מהו שיזונו מן המטלטלין ניחא דקסבר תנאי כתובה ככתובה מה כתובה אינה נגבית אלא ממקרקע אף מזון הבנות כן ומיבעיא ליה אם צוה כך בצוואת ש"מ אם ניזונו ממטלטלין אלא ממשעבדי מי איכא למ"ד דצוואת ש"מ מפקא מיד הלוקח וי"ל דאיירי שחלק כל נכסיו לבניו וה"ל משעבדי ומיבעיא ליה אם מוציאין למזון הבנות ממשעבדי אלו שהרי הזכיר גם מזונות הבנות בצוואתו או דלמא מזון הבנות שהוא בתנאי ב"ד איכוין ואין מוציאין למזון הבנות ממשעבדי וצ"ע ופי בתשו' הריב"ש סי' ת"פ:

א"ל אין ש"מ מזכה וכו'. כתב בש"מ ח"מ סי' רנ"ג סעיף כ'. וכן אם אמר ש"מ שט"ח שיש לי על פלוני תנו לפלוני זכה במה שיש בשטר כאלו כתב ומסר אע"פ שלא משך השטר. וכ"כ הרמב"ם פ"י מה' זכיה. והרשב"א חולק וע"ש בהה"מ. ואני תמה שבסוגיין מפורש דלא קנה וכדעת הרשב"א ולא ראיתי לא' מהראשונים שהביא דברי הירושלמי ועיי' בח"מ סי' ס"ו בב"י גם לשון הש"ס בב"ב דף קמ"ח ע"א משמע כן דקאמר מילתא דאיתא בבריא איתא בשכיב מרע וכו' וצ"ע:

הלכה ב

המוחלת כתובתה ליתומים ניזונת משלהן וכו' לא דייך וכו'. וא"ת מכאן משמע שאף המוחלת כתובתה לבעלה יש לה מזונות ולעיל פ' נערה הי"ג משמע דאין לה מזונות וכמ"ש שם בתו' בד"ה מחלה וכו' ע"ש וי"ל דשאני יתומים כיון דקיי"ל כאנשי גליל כדאמרי' ס"פ נערה ושאר כל הארצות כירושלים וכיון שאין היתומים יכולין לפטור ממזונותיה אף אם יתנו לה כתובה הלכך אף דמחלה כתובתה יש לה מזונות וכדמסיק

לא דייך וכו' אבל במחלה לבעלה אין לה מזונות שהרי אם ירצה בעלה לגרשה שוב אין לה מזונות וכיון דלית לה כתובה אף תנאי כתובה אין לה. ועיי' בחי' הרא"ה בפ' נערה ובר"ן שם ובפרקין מיהו קשה דלקמן פ' שני דייני גזירות אמר שמואל אחוה דר"ב בשלא מחלה ליתומים על כתובתה. הרי מפורש דמוחלת כתובתה אין לה מזונות אפי' מיתומים:

ובלבד מן השופי וכו'. עמ"ש בסוטה פ"ג ה"ד בד"ה יבא עלי וכו' להשוות הסוגיות דהכא והתם ושנ"ל לדינא שכל הפוסקים מודים בדין שאם רימו בה שיש לה מזונות דה"ל מחילה בטעות ודלא כמ"ש הב"י בא"ט סי' צ"ג:

אלמנה שעשתה שנים שלשה חדשים וכו. מדברי הר"ן בפרקין נראה דגרס שנים שלשה שנים. וכ"ה בבבלי משמיה דר"י בן זימרא ואפשר דמפרש לירושלמי כפי גירסת הבבלי. ופריך התם השתא שנים שלשה מיבעיא ומשני לה. בסוגיין י"ל דקמ"ל אם לותה אפי' שלשה גובה:

בסוף שלשים יום הן אומרים וכו'. מכאן משמע כפי' תוס' בדף צ"ו בד"ה יתומים וכו' שהספק הוא על העבר אבל מזונות דלהבא ודאי על היתומים להביא ראיה ודלא כפירש"י:

אם אומר את כן נמצאת חב להיתומים. פירשתי בקונט' שמא תינשא וכו'. וקשה הא צריכה לישבע אז על כתובתה לכך נראה דהיינו טעמא שמא תהיה מחלוקת ביניהם שיאמרו היתומים שתבעה כתובתה או מכרה ואין לה לה מזונות ותהיה נאמנת כיון שמוחזקת בהן מכיון שהיא עתידה לישבע לבסוף וכו'. וקשה ניחוש שמא תמות בלא שבועה וי"ל שאם תמות בלא שבועה ממילא כל אשר לה של היורשים:

אומרין לה חוי מה בידך. עיין בהרא"ש בפרקין שהאריך בפירוש הסוגיא:

הלכה ג

ואפי' באת מלוה בעדים וכו'. דברים תמוהים הם ונ"ל דה"ג ואפי' לא באת מלוה בעדים ומכרה למזונות חוזרת וטורפת לשם כתובה. וה"פ אם מכרה שדה למזונות חוזרת וטורפת אותן קרקעות עצמן לשם כתובה כיון דאחריות הלקוחות חוזר על היתומים שהיה עליהן החוב והן משלמין ממה שהניח אביהן. ועיין בבבלי דף צ"ז ע"א. ובבעל המאור הגירסא אם באת מלוה על פה אומרת למזונות מכרתי ואם באת מלוה בשטר אומרת לכתובה מכרתי. ונראה שהיא הגירסא הנכונה אף שברא"ש הגי' כמה שהיא לפנינו. ולפי גי' בעה"מ אתי שפיר דקאמר ואפי' באת מלוה בעדים אומרת למזונות מכרתי דלא איכפת לה מידי וכדפירשתי בקונט':

ולא אמרין לה חוי זבינך. לפמ"ש בקונט' קשה הא פליגי חכמים עליה דר' יהודה דאמר הדמים מודיעין כדתנן בב"ב פ' הספינה וי"ל דלא פליגי חכמים ור"י אלא בכדי שאין הדעת טועה אבל בכדי אונאה וביטול מקח אף רבנן מודו כמפורש בבבלי שם והכא לא הוי בכדי שאין הדעת טועה:

הלכה ד

תיפתר שהוקיר המקח. וכן הא דתנן בסיפא או שוה מאתים במנה צריכין לפרש בשהוזל המקח וכ"כ תוס' בפרקין. וא"ת מ"מ תחזור לגבי הלקוחות שהרי המכר לא היה כלום ותחזור הקרקע ליתומים וי"ל דהואיל ובשעה שקבלה הקרקע היה שוה ר' מיד רצתה להוציא הקרקע מרשות היתומים ולהכניסה לרשות הלוקח והרי היא כמי שנתכוונה לקנות הקרקע וכתובתה באותה שעה ע"כ. ול"נ כיון שאלו מכרה ברשות ב"ד לא היו מפסידים כלום לכן חייבת לשלם ליתומים כל מה שהיתה הקרקע שוה בעת שמכרה:

אר"י אם היה המקח מופלג וכו'. כתב הרי"ף פ' הזהב איכא מ"ד הא דאר"י ביטול מקח יש להו היינו עד פלגא ומביא ראיה מסעיין דאר"י אם היה מופלג יש לו אונאה וליתא דאין אונאה לקרקעות אפי' שוה מנה במאתים כדאמרי' פרק המקבל זבין שוה מנה במאתים אין אונאה לקרקעות והרא"ש שם חולק וכתב הא דהמקבל לאו דוקא מאתן אלא מעט פחות או מעט יותר ממאה ע"ש. ותימא לפמ"ש בקונט' דרשב"ל מוקי למתני' אפי' בשלא הוקיר המקח וה"ה לר"י דמוקי למתני' בשהוקר המקח סובר דאין אונאה לקרקעות היינו עד שתות אבל ביתר משתות דהיינו ביטול מקח יש להן וקשיא ליה מתני' דהכא אבל ר"י דאמר שצריך שיהיה מופלג היינו ביתר מפלג ול"ק כלל מתני' דהכא ומעתה אין פלוגתא בין הירושלמי והבבלי. והא דאמר בסמוך פדה שוה מנה במאתים הא ודאי לאו דוקא. ובתי"ט משנה ה' כתב בד"ה שוה מנה וכו' דדעת תוס' והרמב"ן דאף לר"י בפלגא אין אונאה וקשיא ליה מאי פריך הש"ס ואין סופו לחוור וכו' הא ליכא חזרה בפלגא ותירץ דמתני' לאו דוקא אבל סיפא שם עשו איגרת וכו' בדוקא איתניי' ע"ש וקשה מאי דוחקיה דש"ס לאוקמי מתני' לאו דוקא וקשיא ליה תיקום למתני' בדוקא ולא קשיא. ולפמ"ש לק"מ דסתמא דש"ס דפריך ואין סופו לחזור וכו' סובר דאפי' ביטול מקח יש להן לקרקעות והש"ך כ' בח"מ סי' רכ"ז סעיף כ"ט דאפשר דהרא"ש לאו דוקא קאמר וכו' וה"ה דהמ"ל דהך דירושלמי לאו דוקא ע"כ. וא"נ דנראה מדברי הרי"ף והרא"ש דסברי הא דמשני הש"ס בשהוקיר המקח היינו לר' יוחנן וא"כ צ"ל דמתני' לאו דוקא והא ודאי ליתא. וכן מפורש בתוס' בפרקין דף צ"ח:

מתניתא פליגא על ר"י אמר טלית זה וכו'. וקשה למה לא פריך ממתני' פ"ה דתמורה הרי זו תחת זו וכו' אין זו תמורה ואם היה הקדש בעל מום יוצא לחולין וצריך לעשות דמים וע"ק מאי פריך לר"י דלמא ה"ק יצא לחולין כשיעשהו דמים וכ"כ תוס' שם בתמורה. וכל הסוגיא התם מהופכת מסוגיא דהכא ואיכא מאן דקאמר התם איפוך ע"ש:

הלכה ה

כתב כל נכסיו וכו'. בפרק קמא דמכות מייתי הרי"ף פלוגתייהו דר"י ורשב"ל ונראה שפסק כר"י. וכן כתב הרמב"ם פרק י"ד מה"ע וכתב בעל המאור שם אף על גב דאמרי' בגיטין העבד שהביא גיטו וכתוב בו כל נכסי קנויים לך עצמו קנה נכסים לא קנה שאני הכא דפסול העדים פושטת בכל השטר משא"כ בעבד אמרי' פלגינן דיבורא ע"ש ובס' מלחמות שם מקשה עליו מסוגיא דגיטין דגרסי' התם כתב כל נכסיו לעבדו את אמר הוא גיטו הוא מתנתו מה את עביד ליה כגט הוא וערעורו בטל או כמתנה הוא וערעורו קיים ייבא כהדא כתב כל נכסיו לשני בני אדם וכו' הא נראה ששני דברים שחלקום בעל המאור בירושלמי השוו אותן בגמרא ע"כ. והר"ן בגיטין פ"ק כתב ואפשר דהתם ה"ק דלרשב"ל דאמר התם פלגינן דיבורא כ"ש הכא דפלגינן מיהו לר"י אפשר דהכא פלגינן דבורא משום שאין הפסול בעדות ע"כ. ועיין בחי' הרשב"א בגיטין שם ותימא דבסוגייו מפורש דפליגי אפי' בשאין הפסול בעדים דהא בשמכרה להם בשטר אחד אין הפסול בעדים אלא במכירה ואפ"ה קאמר תפלוגתא דר"י ורשב"ל. גם מהא דגרסי' לעיל בפרקין ר"י בעי אמר שרפוני וכו' ותנו חצי שדה פלוני לפלוני אין שורפין ואין נותנין ש"פ אע"ג דאין הפסול בעדות כל שנתבטל מקצתו בטל כולו וכמש"ל בפרקין בתו' בד"ה ר"י בעי וכו' ע"ש. והא דכתב הרמב"ם שם אבל אם כתב בשטר אחד שנתתי לראובן חצר פלונית ושנתתי לשמעון חצר פלונית ונמצאו העדים קרובים לזה ורחוקים מזה זה שהם רחוקים ממנו מתנתו קיימת שאלו שתי עדיות הן. נראה שאינו דומה לכאן דכיון שחלקן בפירוש ש"מ שכוונתו היה שיהיו חלוקים בכל דבר ועדיין הדבר קשה וצ"ע:

הלכה ו

בקרקע עד שליש. וקשה הא דלא כמאן דהא רשב"ל קאמר לעיל בפרקין אין אונאה לקרקעות עד לעולם ואף ר"י אמר עד שיהא מופלג ופירשו בתוס' בפרקין דף צח בד"ה אלמנה וכו' דהיינו עד פלג וכן פירשו כל המפרשים ז"ל וצ"ע מיהו הא ל"ק דתנן במתני' פ' הזהב ואלו שאין להם אונאה ההקדשות די"ל אין להם אונאה עד שליש כדשנינן לעיל בפרקין לר' יוחנן:

מה חמית מימר וכו' וקשה פשיטא בדלא אכרזו דאי בדאכרזו מ"ט דרבנן וי"ל דאיכא למימר דאיירי בהנך דלא צריכין הכרזה כגון עבדים וכדמסיק. עבדים שלא יברחו וכו'. בקונט' הגהתי לשון הברייתא וכ"ה בבבלי בפרקין ואני תמה מלח"מ בספ"ג מה' ערכין בד"ה בד"א וכו' שאמר מרומיא דמתני' שמע לה הרמב"ם שאין מכריזים את העבדים וכו' ושכח שברייתא מפורשת היא בפרקין. גם הכ"מ לא ציין מקומו:

לית הדא אמרה שהעבד נפדה בשלשה. וקשה מאי ענין פדיון לכאן וי"ל דקסבר הך ברייתא דתני בה העבדים אין מכריזין עליהם אמתני' דשום היתומים קאי ושם איירי גם בפדיון הקדישות. עיין במשנה למלך פ"ח מהלכות ערכין הלכה ב' בד"ה אין וכו' ולפמ"ש בסמוך בד"ה מה וכו' ניחא:

הלכה ז

בשם שקנסו בה וכו'. כתב רי"ו במישרים נתיב כ"ג ח"ב ירושלמי בכתובות כל אותם שיש להן כתובה דרך קנס כגון אלמנה לכה"ג כשם שקנסו לענין כתובה כך קנסו לענין קידושין שאם קידשה בליטרא דדהבא מאבד הכל. ומביאו ב"י בא"ע סי' נ'. וכ' בבית שמואל שם ס"ק א' משמע שניות שקנסו אותה דאין לה כתובה צריכה להחזיר הקידושין ותימא הא מפורש בסוגיין דאשנייה קאי דהא קאמר כשם שקנסו בה כך קנסו בו. וגם ברי"ף והרא"ש העתיקו כך דברי הירושלמי דשנייה הקידושין שלה. וכ"מ דברי רי"ו שכתב מאביו את הכל ואבעל קאי. גם דברי הרי"ו בעצמן תמוהים שכתב כל אותן שיש להן כתובה דרך קנס כגון אלמנה לכה"ג וכו'. וזה אינו דודאי מדאורייתא יש להן כתובה שהרי כתב לה דקידושין תופסין בהן אלא בשנייה מטעם קנס אין לה כתובה וכן מבואר בש"ס ביבמות פ"ט ובפרקין. לכן נ"ל דטעות נפל בספר מישרים. ולא ראיתי לראשונים שהרגישו בזה וצ"ע:

שאם קידשה בליטרא דדהבא מאבד את הכל. וא"ת הא בלאו קנס הוא שלה דהא קיי"ל כשמואל דאמר המקדש אחותה מעות מתנה הן ואינן חוזרין וקשיא ארי"ף והרא"ש שהביאו דברי הירושלמי בהלכות וי"ל דדוקא באחותו הוא דהוי מעות מתנה שהכל יודעין שאין הקידושין תופסין באחותה וגמר ונתן לשם מתנה וכמפורש שם בש"ס בב"מ משא"כ בשניה אין הכל יודעין ואמרי' לשם קידושין נתן וכיון שכופין אותו להוציא היה ראוי שיחזרו אי לאו משום קנס שאינה יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל. כתבו תוס' בפרקין דף ק"א בד"ה אילימא וכו' והא דתנן הממאנת אין לה פירות לא פירות שאכל קאמר דאפי' קרן גופיה אם אכל אין לה וכו'. וכ"כ הרא"ש. ואיני רואה בזה קושיא על הירושלמי דאין זה הכרח שיהיה רבותא בכל דינים השנויים במשנתינו רק שלא יהיה

הדין בהיפך לאחד מהם וכיון דדין זה ולא פירות שפיר שייך בכולן אף שאין בו רבותא בממאנת מ"מ כיון דצריך למתניי' משום אחרינא לית לן בה וזה ברור בעיני וצ"ע:

תני מתני' יורשה ומטמא לה. לא ראיתי להרמב"ם והטור ושאר פוסקים שכתבו דין שנייה אם מטמא לה ומסוגיין נראה דמטמא לה לפי הפי' השני שפירשתי בקונטרס. והוא הנכון בעיני מדלא תנן במתני' ביבמות פ' יש מותרות לא זה וזה מטמאין לה כי היכי דתנן התם בפ' האשה שהלך אלא ודאי דשניה מטמא לה ומטעם שפירשתי בקונט' וצ"ע:

היא אוכלת ועבדיה אינן אוכלים. כתב הרמב"ם פ"ז מה' תרומות הלכה כ' נשא שנייה היא אוכלת ועבדי מלוג שלה לא יאכלו. וכתב הכ"מ בפ' הבע"י אמרינן לר"י המשתמרת לביאה פסולה דרבנן אוכלת ומ"מ איני יודע מניין לה בנשואה ממש לומר כן ועוד מניין לנו דעבדי צ"ב שלה יאכלו. ול"נ דרמב"ם מפרש היא אוכלת ועבדיה אינן אוכלין בניחותא ואנחת לן חדא דאפילו נשואה אוכלת. ומאי דקשיא ליה מנ"ל דעבדי צ"ב יאכלו. לא ידעתי מאי איכא בינה ובין אלמנה לכה"ג דכתב הרמב"ם שם דעבדי צאן ברזל יאכלו מפני שהם של בעל שהן באחריותו א"כ אף בשנייה הדיך כן ועיין בטור א"ע סי' קט"ז:

והא תנינן המדיר וכו'. קצת קשה למה לא פריך ממתני' דנשא אשה ושהה עמה עשר שנים דתנן ביבמות יוציא ויתן כשובה וי"ל:

שמענו שמוציא שמענו שכופין. כתבו תוס' ר"פ המדיר דירו' סובר ששייך כפייה בדברים. ולא ידעתי איך אפשר לומר דכפייה בדברים איירי הא מעשין קאמר ואין עישוי בדברים וכ"כ תוס' דף נ' דמעשין דקאמר שמואל היינו בשוטים ע"ש:

רי"א יש לה מזונות. וקשה א"כ מאי פריך הש"ס לעיל בפרקין ה"ב אהא דאמר שמואל המוחלת כתובתה ליתומים יש לה מזונות וקשיא אלו אשה שאין לה כתובה יש לה מזונות הא שנייה אין לה כתובה כדתנן במתני' ואפ"ה קאר"י שיש לה מזונות ודוחק לומר דפריך אליבא דר"א מיהו לפי הגירסא הראשונה שהגהתי בקונט"י בד"ה ה"ג הוון וכו' י"ל דלמ"ד בתנאי כתובה פליגין פריך דלדידיה לכ"ע אין לה מזונות:

הדרן עלך פרק אלמנה ניזונת

פרק יב

הלכה א

הנושא. במה הוא מתחייב לה. כנראה מבבלי ה"פ במה הוא מתחייב להע"כ איירי בשמסר לה שטר בפני עדים שכתוב בו פלוני קבל עליו לזון בת אשתו חמש שנים ואין

שם לא קנין ולא חתימה דאי הוה שטר חתום בידה מאי למימרא כיון דאמרי ר"י ורשב"ל בכותב שט"ח לחבירו אני חייב לפלוני מנה ולא חתם עליו שמו ולא אמר אתם עידי ומסרו לו בפני עדים ובאמת אינו חייב לו פטור ומתני' נמי בכה"ג איירי אמאי חייב ומשני רשב"ל עשו אותה כתוספת כתובה שהחתן והכלה עושין תנאים ביניהם בפני עדים והעדים חותמים עדות גמורה אלא שאין שם קנין אלא דברים וקמ"ל דלא בעי קנין. ופריך ויתן בסוף כלומר כל זמן שירצה ולא בחמש שנים הראשונים דוקא דהא סתם התנה כדתנן במתני' ומשני עשו אותה כקידושי אשה וכדפירשתי בקונטרס. ואף שלשון הש"ס מורה כפירושי שבקונט' מ"מ נראה פי' זה עיקר:

תני זנה חמש שנים ראשונים בין ביוקר ביך בזול. כתב הריטב"א בחי' ושמעינן מזה המתחייב לעשות דבר לשום זמן ולא פירש אימתי חייב לעשות כן בזמן הבא ראשון והטעם דמאן דמתני סתמא דעתיה על זמן הראשון ע"כ. ותימא הא פריך בסמוך ויתן בסוף ומשני עשו אותה כקידושי אשה משמע הא בשאר תנאים שאדם מתנה יכול לעשות בשעה שירצה ולא בזמן הראשון וצ"ע:

אם הוא גרים נותן ביוקר וכו'. שמעינן מהכא כל שהעיכוב מהמתחייב צריך לשלם להמקבל כפי מה שהיה צריך המקבל להוציא בשעה שמנע ממנו המזונות וזה ראיה למ"ש בש"ע ח"מ סי' ס' סעיף ג' בהג"ה מיהו אם אין עיכוב מכח הנזון אלא מכח המתחייב חייב לתת לו כל דמי מזונות. ודוחק לחלק ביניהם:

ותני כלה ומתכסיין בכסותי. מדמייתי לה הכא ש"מ דאף במחייב לזון בת אשתו חייב בלבושיה. ובש"ע א"ע סי' קי"ד סעיף י"ב פסק דאינו חייב במלבושיה והוא מתשו' הרשב"א ונראה שנעלם ממנו דברי הירושלמי הלזה. וראיתי לרא"ש בפרקין שכתב ומה שהביא הירושלמי ראיה ממתני' דבנן נוקבן לא דמי דמתני' בחוב קא אכלה ובגמרא דידן לעיל בפ' אע"פ מפרש טעמא ע"כ. לא מצאתי דבר זה מבואר בפ' אע"פ גם מפשטא דשמעתין לא משמע כלל דמייתי ראיה ממתני' דבנן נוקבן ואם ר"ל דמייתי ראיה מדתנך בבנן נוקבין ומתזנין מנכסי ואפ"ה המלבושים בכלל א"כ לא משני מידי דהא אמרי' בסמוך דעשו אותה כתוספות כתובה ואפשר דסובר הרא"ש דמייתי ראיה ממתני' דבנה נוקבן כי היכי דמעשה ידיה של הבת לעצמו ה"נ מעשה ידיה של בת אשתו לעצמה ועלה קאמר דלא דמיא דבתו ניחא ליה בהרווחה כדאיתא בבבלי ר"פ נערה וע"ש בתו' בד"ה בת וכו' אבל אין פי' זה מחוור שהרי מפורש דלא פשיט הש"ס אלא ממתני' דהכא וצ"ע:

דתנינן והן נותנין לה דמי מזונות. וקשה למה לא מייתי ראיה מרישא דתנן אלא מוליך מזונותיה למקום שהיא:

חלתה כמי שנישאת. כתב הריטב"א בחי' ולמדנו מה שהמתחייב לזון את חבירו אינו חייב ברפואתו אבל חייב לתת לו דמי מזונות שהיה צריך כשהיה בריא מדקאמר חלתה כמי שנישאת. וכ"כ בש"ע ח"מ סי' ס' בהג"ה. ומדברי תוס' במכלתין דף נ' בד"ה ומאי עלייה וכו' מפורש בהיפך דחייב ברפואתה. ואיני רואה שום ראיה מדברי הירושלמי לדעת הריעב"א דלא בא לאשמועינן אלא אם חלתה ואינה יכולה לאכול הרבה מ"מ צריך לשלם לה דמי מזונות כבריא כמי שניסת אבל אם צריכה לרפואה ודאי שחייב לרפאותה שרפואה בכלל מזונות. וכ"מ מהא דאמרי' בב"ב פ' מי שמת בשותפין שחלה אחד מהם שרפואה שאין לה קצבה משתלם מאמצע וכ"ה בש"ע ח"מ סי' קע"ז ודוחק לחלק ביניהם. ושוב ראיתי שהרגיש בזה בפרישה ודחק לחלק ע"ש. לכן נראה שלדינא צ"ע ודלא כמו שכתב בש"ך סי' ס':

מתה כמי מנישאת. מדברי הרא"ש והריטב"א נראה דל"ג ליה אלא ה"ג חלתה כמי שנשאת מתה כבר מתה ואפשר שלא כתבו אלא מסקנא דשמעתיך וכמ"ש בקונטרס:

הלכה ב

לחיזוק כתבן. כתב הרמ"ה שאם כתב לבנותיו מזונות בשער גביין ממשעבדי ומביאו בטור א"ע סי' קי"ב ובש"ע שם כתב שני דיעות וצ"ע שלא הביאו העוסקים דברי הירושלמי אלו שמפורש דלא כהרמ"ה דמייתי סייעתא מתרתי מתניית' דלחיזוק כתבן ולא גביין ממשעבדי וצ"ע:

נתגרשה אינה עמו. כתב הרא"ש בפרקין מסתברא שאם גירשה והחזירה כבר נתבטל תנאו ואין לה עליו מזונות דכל זמן שאת עמי מנשואין אלו קאמר אוהכי איתא בירושלמי כל זמן שאת עמי מתה אינה עמו נתגרשה אינה עמו ומהירושלמי נ"ל אינו ראיה לכאן דלא אייתי בהחזירה דומיא דמתה ע"כ. ותימא הא מפורש דין דהחזירה בירושלמי כדתניא בלבד מך הנשואיך הראשונים ובלי ספק המביא ראיה מירוש' אמסקנא סמיך וצ"ע ונסתפקתי במחזיר גרושתו אם בנותיה ניזונות בתנאי כתובה דהא פליגי אמוראי בסוגיין ומספיקא לית להו. גם בבבלי משמע דלית להו דבס"פ האשה שנפלו משמע דהמחזיר גרושתו למחזיר יבמתו שגירש דמיא ובפ' נערה דף נ"ג בעי ר"ל בת יבמה אי אית לה מזונות וסלקא בתיקו ולית לה כמ"ש הרא"ש א"כ ה"ה במחזיר גרושתו דינא הכי וצ"ע ועמ"ש בסמוך:

החזירה מ"ד לכתובה אבל לא לתנאין תני וכו'. בקונט' הגהתי ואפשר לקיים הגירסא וה"פ למ"ד כתובה אבל לא לתנאין תני אתיא שפיר הא דתני עלה בסמוך ובלבד מן הנשואין הראשונים אבל למ"ד בין לכתובה וכו' מה תני איך אפשר לפרש הך ברייתא

דבסמוך. מכאן איכא למפשט ספיקא דינן דבסמוך דודאי קיי"ל כמ"ד לכתובה אבל לא לתנאין דהא הך ברייתא מסייעא ליה. מיהו כיון דהר"ן לא גרס כן עדיין הדבר בספק ועמ"ש בסמוך:

מ"ד לכתובה וכו'. בקונט' פירשתי דאמגרש את אשתו והחזירה קאי. אבל הר"ן פירש דאקטן קאי. מיהו בירושלמי ס"פ הכותב משמע כפירושי שבקונט'. ועיין בבית שמואל סי' קי"ד ס"ק ט"ו:

ותני עלה ובלבד מן הנשואין הראשונים. וא"ת לפי פירושי שבקונט' למ"ד בין לכתובה בין לתנאין תיקשי ליה הך ברייתא וי"ל דמפרש לה דמנשואין הראשונים הוא דנקנין הדברים באמירה דליהוי כבעלת חוב אבל אם גירשה והחזירה צריכה שטר וקנין. ועמ"ש בסמוך:

הלכה ג

ולאו מתניתא היא. כתב הי"מ ולא מצי לתרוצי דאיצטרך לצוות שלא תנשא אלמנתו דהא לא מצי לאנסובי אלא לנשיא דכלי שנשתמש בו קדש לא ישתמש בו חול והנשיא העומד תחתיו הוא ר"ג בנו ע"כ. ותימא מאי קשיא ליה וכי חוב על אשתו לקיים צוואתו דנפרש דבריו כן אבל אם נאמר דצוואתו על בניו שלא יגרשוה מביתו ניחא. ועוד תימא תירוצו הא איצטרך לאשמועינן אולי ימות ר"ג בנו ויהיה נשיא אחר שלא תנשא לו. גם לא מצינו בשום מקום שתהא אשת הנשיא אסורה להנשא למי שאינו נשיא דמלך תנן ולא נשיא. ובכהן הגדול תנן ומיבמין את אשתו ונראה דלא עדיף נשיא מכה"ג:

מפני המחלוקת. כתב הי"מ אם יספדוהו בעיירות יבואו רבים מכפרים הסמוכים ולא תשא אותם הארץ ואתי לאנצויי הלכך יספדוהו בכרכים גדולים דשייכי כ"ע ע"כ. ופי' דחוק הלא אם יספדנו בכל העיירות יהיו מועטים בכל עיר ועיר ומה שפירשתי בקונט' עיקר:

ותהא ארוני נקובה לארץ. כאשר פירשתי בקונט' כ"כ הטור בי"ד סי' שס"ב ומסיים ולא תימא משום חביבותא דא"י אלא אפי' בח"ל דכתיב כי עפר אתה וגו' וכ"כ הרמב"ן. ותימא דבב"ר איתא ותהא ארוני נקובה לארץ מפני המבול ופי' הי"מ שלא יניחו הארון מגולה תוך המערה אלא שיתחבו אותו בקרקע כדרך הכוכין שעושים בכותלי המערות וטומנין בהם המתים מפני המבול שאם יבואו גשמים לא יצפוהו וצ"ע:

ויהבוני על סיטרא. כתב הטור י"ד סי' שס"ב ולדברי הכל נותנים המת על גביו ופניו למעלה והכי איתא בירוש' יהבוני על גבי לא עומד וכו' ע"כ וקשה הא מפורש כאן שלא יתננו על גבי רק על צדו גם הרמב"ן כתב הגירסא על סיטרא כמו שהיא לפנינו ומביאו

הב"י שם ואפשר לומר דכוונת הטור למעט שלא יתננו פניו למטה וצ"ע שלא ביארו הפוסקים דין זה אדרבא הש"ך כתב שם על גביו דכל היכא דישכיבו באופן אחר או מעומד או יושב ה"ל דרך גנאי ע"כ מבואר שממעט שלא יתננו על צדו:

בגין סכנתא. כתב הי"מ שע"י שטרוד בהרהור ד"ת ישהא שם ויבא לידי סכנה מהחום או מזיקין א"נ וכו' כי בשהותו במרחץ יקנאו בו המזיקין שהוא אדם חשוב ויסתכן ע"כ ואין נראה דמרחץ מאו דכר שמיה ופירושי שבקונטרס עיקר:

שמע קליה דר"ח וכו' נפיש לר"ה יתיב ליה. עיין פירושי שבקונט'. ועי"ל דר"ח מרוב ענוותנותו אף שיצא הקול שאין עוד אחריו אלא יהודה בנו רצה למחול על כבודו. והשתא אתי שפיר הא דניתן לו השכר שלא יפסוק זרעו לעולם לפי שלא רצה להפסיק בין האב לבניו:

כיון שנשרפה א"י נעשה בהם מדת הדין. וקשה צדיקים שנקברו בתוכה למה נענשו בשרפה זו מיהו לפי מאי דמסיק מטלות היתה נשרפת י"ל דלאו כל הארץ היתה נשרפת ומקום קבורות צדיקים נשארת ונראה לפ"ז דגרסינן כשרים שבה מה היו עושין כלומר למה נשרפו אלו:

הן נוטלין גוש עפר וכו'. קשה מאי תועלת יש בגוש עפר שמניחין על הארון ואם בא לומר שקבורת א"י מכפרת וכיון שמניח הגוש על הארון הרי הוא כאלו נקבר שם קשה וכי בשביל כך אינן מטמאים וי"ל אחרי שנתכפרו עונותיו הרי הוא כצדיק ואין הצדיקים מטמאין אך קשה וכי מתי א"י שנקברו בא"י אין מטמאין וי"ל דמ"מ ליכא תו טומאה יתירה במתי ח"ל שבאים לשם ממתי א"י:

הלכה ה

בטובה שעשו לה וכו'. בקונטר' הגהתי וא"ת לפירושי שבקונטרס מ"ט דר"מ כשהיא בבית אביה שגובה כתובתה לעולם י"ל דאיירי בשאינה ניזונת כלל וכדפי' הר"ח ומביאו הרא"ש וקסבר ר"מ דכשאינה ניזונת ודאי אינה מוחלת כתובתה לעולם. ונראה דע"כ בשאינה ניזונת איירי דאל"כ עדיין יכולה לעשות טובה במותר המזונות שהוא של היתומים ועמ"ש בסמוך:

אבל באשה שיש לה מזונות וכו'. כתב הרא"ש פי' הר"ח הא דבבית אביה אינה גובה כתובתה לאחר כ"ה שנה בשאינה ניזונת אבל בניזונית גובה כתובתה לעולם משום עובדא דחמתי' דר"ח אריכ' ומיהו י"ל דשאני התם דבכתפי' ממטי לה אבל אם נתנו לה דמי מזונות אינה גובה ע"כ. ותימא דמפורש כאן דבשיש לה מזונות גובה כתובתה

לעולם. ודוחק לומר דבממטי לה בכתפי' איירי שהרי לא נזכר מזה דבר בירושלמי. גם לשון הש"ס לא משמע כן וצ"ע:

דרובא אתא ממר לך אפי' עשתה וכו'. ק"ק אהיכא קאי ואפשר לומר דקשיא ליה לש"ס מאי קמ"ל ר"י בר' בון דבהזכרה סגי הא במתני' נמי תנן מזכירין את כתובתה ומשני דאתי לאשמוטי' דאפי' משעת הזכרה יש לה עוד זמן כ"ה שנה:

במזכה על ידיה. כפי' שבקונט' כן פי' הרשב"ם בפ' יש נוחלין והא דכתב שנתנה לו סודר וכו' נראה ליישב בזה הא דקשיא להרמב"ן והא אין קנין לאשה בלא בעלה ותירץ כיון שהיא מתכוונת לזכות להם גליא דעתה דניחא לה במתנת הבנים ע"כ והיינו כשנותנת סודר וכו' דבלאו סודר שלה שלא היתה כוונתה אלא לעשות נחת רוח לבטלה:

ריב"ח אמר מקולי כתובה שנו. בבבלי פ' יש נוחלין דף קל"ב גרסי' אמר רב במזכה וכו' ריב"ח אמר באומר לה עלי קרקע זה בכתובתיך ומקולי כתובה שנו כאן. ופי' הרשב"ם אכולהו קאי דשאר ב"ח לא איבדו בכך עד שיאמרו בפירוש אנו מוחלין השיעבוד על הנכסים הללו וכו' ע"כ. וא"ת במזכה ע"י אחר למה לא מהני בבע"ח ומ"ש מהא דתנן העורר על השדה וחותם עליה בעד דאיבד זכותו וי"ל דהתם תביעתו על גוף השדה משא"כ בבע"ח דאין לו אלא שיעבוד דשפיר חתם מעיקרא. ועיי' סמ"ע סי' קמ"ז. אך קשה כיון דעבד מעשה וזכה עבורם וגם שתק מחובו למה לא נאמר דהוי מחילה. גם מסוגין משמע דריב"ח הוא דאמר מקולי כתובה שנו כאן אבל למאי דמוקי לה רב ושמואל למתני' אפי' בב"ח נמי אמרי' דמחל וזה ברור לענ"ד והדבר צריך תלמוד להלכה:

הדרן עלך פרק הנושא

פרק יג

הלכה א

שני דייני גזלות. על דעתיה דר' נתן ג' דייני גזילות היו בירושלים. וקשה מאי קמשמע לן וכ"ת דקמ"ל דלא פליג ר"נ אמתני' הא נמי פשיטא מדקאמר אף ש"מ שהוא מודה לקדמיתא וכן מפורש בשבת בירושלמי דף י'. ונראה דקמ"ל דר' נתן לא הוסיף אמתני' אלא נחום דאיכא ברייתא דמוספת נמי חנן המצרי. ואתי לשנויי בהא הך ברייתא דתני בה שלשה דייני גזילות היו בירושלים אדמון וחנן ונחום. ועיין בבבלי בפרקין:

שהיו נוטלין וכו'. עמ"ש בסוטה דף ד' ע"א בסוגיא זו בתוספות שם:

ותני דבי ר' כן מי שיצא וכו'. בקונ' פירשתי כפי הגי' שלפנינו ויותר נ"ל דה"ג ותני דבית ר' כן מי שיצא למדינת הים ואשתו תובעת מזונות אדמון אומר וכו' ואם בא ואמר פסקתי

לה מזונות נאמן וכן היא ברייתא שנויה בבבלי ובסוגיין בסמוך ומינה דייק דאף לאשת איש יש לה מזונות ולפ"ז הסוגייא אתיא כפשטא:

בתחילה שלא שלח לה. וקשה למה לא תשבע נמי האשת איש שלא הניח לה כמו שנשבעת אלמנה כדמסיק בסמוך:

בשלא מחלה ליתומים על כחובתה. נראה דקאי אשבועת האלמנה שצריכה לישבע ג"כ שלא מחלה כתובתה ואיירי במקום שאין כותבין כתובה. ומכאן ראיה גדולה לדעת הרמב"ם פי"ב מה"א הלכה י"ח ע"ש ובכ"מ שם. ועמש"ל פ' אלמנה ניזונת בתו' בד"ה המוחלת וכו':

תזון מכתובתה. כתב הרי"ף דייקינן מינה עד כתובתה אין יתר מכדי כתובתה לא ש"מ דליתא להא דגרסי' בגמרא דבני מערבא (לעיל פ' מציאת האשה ובפ"ק דב"מ) אדם שגירש אשתו ולא נתן לה כתובה חייב במזונותיה עד שיפרענה עד פרוטה אחרונה. דאם איתא להאי מימרא ה"ל למיתני ניזונת והולכת עד שתפרע כל כתובתה ע"כ. וקשה כיון דסתמא דש"ס מייתי הכא הך ברייתא למה לא פריך מינה בירושלמי אמאן דאמר דחייב במזונותיה. לכך נראה דהכא שאני דאין ביד ב"ד להפסיד להבעל לכן מפרישין מנכסיו עד כדי כתובתה דה"ל כאלו נפרעת ממנו אלא שאין מוסרין הממון לידה ממש אולי לא נתגרשה אבל ניזונת ממעות אלו ממ"נ אבל יותר מזה לא דאיהי דאפסידה נפשה. ונראה אם לא באה לב"ד לגבות כתובתה או למזונות ולותה ואכלה אפשר דחייב הבעל לשלם דהא לא נפרעת ממנו כתובתה שוב ראיתי שגם הרא"ש בפ"ק דב"מ השיב כן על דברי הרי"ף ע"ש ואפשר דסובר הרי"ף כיון שהב"ד מעכבין כתובתה הרי הוא כאלו העכבה מהבעל א"כ למה לא יהיה לה מזונות מהבעל והא דלא פריך מינה בירושלמי י"ל דמוקי להך ברייתא בששמעו בו שמת ואיהי אינה רוצה לקבל כתובתה שאמרה שלא מת וכפירש"י בפרקין דף ק"י ע"ב הלכך אין ליתן לה יתר מכדי כתובתה אבל לפי מאי דמסיק הבבלי דהלכתא כרב שאיך פוסקין מזונות לאשת איש והך ברייתא בשלא שמעה בו שמת אייריי שפיר איכא למידק מינה דגרושה איך לה מזונות אע"פ שלא פרע לה כל כתובתה:

ואמר יצאו מעשה ידיה במזונותיה וכו'. כתבו תוס' דף ק"ז בד"ה חיישינן שמא א"ל צאי מעשה ידיך במזונותיך וקבלה עליה ופטרתו ופטור הוא בכך אע"ג דהשתא לא ספקו ע"כ. וקשה הא כחבו תוס' דף מ"ז בד"ה זימנין וכו' שאם אמרה היום איני ניזונת ואיני עושה למחר תעשה ותהא ניזונת ע"כ משמע דיכולה לחזור גם בסוגיין משמע דאינה יכולה לחזור מיהו סוגיין איכא לאוקמי כמ"ד אין מזונות לאשה דבר תורה כדאמר

בסמוך ודוחק הלכך נ"ל דסברי תוס' שיכולה לחזור בשאמרה סתם בלא קביעת זמן אבל בשקבעה זמן אינה יכולה לחזור תוך הזמן. אע"ג דלא נעשה בקנין כיון דמחילה היא אינה צריכה קנין וצ"ע. והרמב"ם כתב בפי' המשנה הרשות ביד האדם לומר לאשתו צאי מעשה ידיך במזונותיך כל זמך שאינו מצוי עמה ואין לה מזונות אבל כשהוא מצוי עמה אינו יכול לומר כן ע"כ ובזה מתורץ קושיתנו. אך אין כן דעת הפוסקים ועיי' בטור א"ע סי' ע':

בנותיו בכלל. ודוקא באמר אלו לבניו אבל שלח סתם דברים שראוים לאלו ולאלו יחלקו ביניהם ועיין בלח"מ ובמ"ל פ"ו מה' זכי'. ומ"ש הלח"מ בהיפך ומביא ראיה מדברי הה"מ ע"ש אינה ראיה כלל שהה"מ מביא דברי הבבלי לפרש דברי הרמב"ם וכמ"ש הכ"מ שם ע"ש:

הלכה ב

אר"י טעמון דבני כה"ג וכו'. כתבו תו' בפרקין דף ק"ח בד"ה הא מני תנן וכו' וריב"א הביא ראיה מירושלמי דה"ה בשאר חובין דגרסי' התם ר' בא בר ממל בעי וכו' ואר"ת ט"כ פליג הירושלמי אבבלי דמוקי מתני' ופורע את חובו כבני כה"ג ורב אושעיא מוקי לה כחנן וגם האי דשוקל את שקלו מוקי בכל ענין ובבלי מוקי ליה באבוד וגבוי. ופליג נמי בהא דלית ליה הך סברא דלא פליגי אלא במזון האשה ע"כ. ולענ"ד נראה דלא פליגי. דהא דאמר רבא בבבלי אפי' תימא רבנן הב"ע שלוה ע"מ שלא לפרוע. היינו שאני אומר שהלוה לוה תחלה ע"מ שלא לפרוע דמימר אמר מפייסנא ליה למלוה עד דמחיל. ואתי לאפוקי היכא שהבע"ח דוחק דודאי מהנהו וכמש"ל דבהא פליג הבבלי אירושלמי. ושפיר אתיא לפ"ז הא דמסיק הש"ס דר"א לא אמר כרבא דהתם נמי אית ליה הנאה בההיא הנאה דמיכסף מיניה. דהיינו שמיכסף לבוא ולפייסו שימחול לו חובו. ולפירש"י הדבר דחוק מאי כיסופא אית ליה שהרי מתחלה ע"מ כך הלוהו שישלם לו כשירצה ודוחק הוא למוקמי מתני' בכה"ג דאטו בשופטנא עסקינן שילוה לחבירו שישלם לו כשירצה אין זה אלא מתנה ולא חוב. גם האי דשוקל את שקלו י"ל דלפי המסקנא דמוקמי' מתני' דנדרים כחנן אין צורך לדחוק דאיירי באבוד וגבוי דוקא וכן לרבא לפמ"ש מוקמי' מתני' בשוקל בתחלה וראיתי להש"ך בח"מ סי' קכ"ח ס"ק ג' שכ' דמסקנת הירושלמי דבבע"ח דוחק חייב לשלם וז"ל ונראה דה"פ דתנינן ומקריב עליו וכו' ומשמע להירושלמי שמקריב משלו והתם אי לא הוי בע"ה מקריב ודאי היו ממשכני' אותו דכיון דשל גבוה הוא מאן פייס ומשני מי סברת דאיירי בשלא נכנס ליד כהן אלא איירי שהפרי' קרבנותיו ונאבדו מיד הכהן ותו לא מחייב בעה"ב והיינו כדמוקי בש"ס דילן באבוד וגבוי וכאן הרי לא

נתן כבר המעות לשלם וא"כ י"ל דבע"ח דוחק חייב לשלם עכ"ל. וכמה תמוהים דבריו. דמ"ש ודאי היו ממשכנים אותו. ליתא דהרי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן כדתנן בערכין פ"ד ודוחק לומר דאעולות שבקינין קאי. ומה גם דאפשר לומר. בהני כל שלא הביאו חטאתן אין ממשכנין אף על עולתן כיון דשייכי להדדי ועוד ע"כ לומר הא דתנן ומקריב עליו וכו' לאו דוקא אלא אחטאת שבהן קאי דהא בבבלי בנדרים דף ל"ה משני וליטעמיך ליתני ומקריב עליו קרבנותיו אלא מחוסרי כפרה שאני. ועולות שלהן אינן מעכבין כפרה וכמפורש בש"ס דערכין וברמב"ם פ"ק מה' מחוסרי כפרה. ועוד לפי פי' אין בין ראיה זו לראיה דשוקל את שקלו כלום א"כ מאי תדע דקאמר. אלא ודאי כמ"ש בקונט' דכיון לאשתרויי בקדשים ולכפרה אתיין כבע"ח דוחק הוא דהא מהאי טעמא אין ממשכנין אותן שאין האדם מתעצל בהן מלהביאן. ומ"ש דאיירי שהפרי' קרבנותיו ונאבדו מיד הכהן ותו לא מחייב בעה"ב. תימא ממונא הוא דאית ליה גבי כהן אבל מי לא חייב הבע"ה עדיין בכפרתו. ועוד כפום פשטא דשמעתין לא מוקי לה הירושלמי מתני' ומקרי' עליו בכהן כלל. ועוד איך נפרש תחלת דברי המתרץ בשלא נכנס לתוך ידיו דרך בתמיה וסוף דבריו והכא בשלא וכו' בניחותא דהאמת כן הוא. ואין זה מסוגית הש"ס גם לשון הש"ס משמע דהכא והתם איירי בשוין. גם מ"ש וע"כ לא מייתי בנדרים ראיה משוקל את שקלו משום דשוקל את שקלו ומקריב עליו קינין חדא ראיה היא ודוחק לומר שט"ס היא בנדרים דודאי קשה לומר שחסר ראיה גמורה ופלפול שלם ע"כ. תימא איך לא שת לבו שיש חסרון בנדרים דגרסי' שם נשמעינה מן הדא תדע לך שהוא כן. נשמעינה מן הדא הוא כמו ת"ש ואיך שייך לומר אלו ב' דברים יחד ת"ש תדע לך שהוא כן. וזהו חסרון הניכר ועוד למה שבק הרישׁ' ומייתי ראיה מסיפא אבל האמת יורה דרכו דפירושי שבקונט' עיקר דהא דקאמר בשלא נתן לתוך ידו כלום סיומא דפשיטות הוא דכיון שלא נתן לתוך ידיו ממש לא מיקרי הנאה ודמי' להא דתנן המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר פלו' מודר הנאה ממני ואין לו מה יאכל נותן לו וחוזר ונוטל הימנו ואע"ג דעל ידו משתרשי ליה מזוני שרי הואיל ולא נתן לו מידו אלא בגרמא בעלמא גורם לו טובה וכן מפורש בתו' בד"ה הא מני חנן וכו' וברא"ש בפרקין ומעתה אין צריך להגיה כאן בכתובות שום דבר ודלא כמ"ש הש"ך שיש ט"ס וצריך להגיה כדאיתא בנדרים ע"כ נראה שכוונתו להגיה תיבת לא דקאמר הכא לא בשלא וכו' אך תיבת לא הוא כמו אלא וכמ"ש בקונט' וזה מבואר לכל המורגל בלשון הירוש'. ולפמ"ש ניחא דמייתי תא שמע משוקל את שקלו וקאמר תדע מדתנן ומקריב עליו וכו' מאי אולמיה דהאי מהאי אלא דשוקל את שקלו איכא לדחויי דאיירי באבוד

וגבוי אבל ומקריב עליו ליכא לדמויי הכי וזה ברור. וזה שהשמיטו הרי"ף והרמב"ם הא דבע"ח דוחה נראה דהיינו טעמייהו דבבבלי בנדרים דף ל"ד תנן ומקריב עליו קיני זבים וכו' וגרסי' עלה איבעיא להו הני כהני שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא נינהו ת"ש ומקריב עליו וכו' אי אמרת שלוחי דידן הא קמהני. שמעינן מהכא דהבבלי מפרש ומקריב עליו אכהן קאי שמקריב קרבנותיו של זה המודר ממנו. א"כ אין שום ראיה מהך מתני' לבע"ח דוחק ומשוקל את שקלו נמי אין ראיה דאיכא לאוקמי באבוד וגבוי. ודבר זה כקילורית לעינים. היוצא לנו מזה דלהלכה בבע"ח דוחק חייב לשלם ודלא כש"ע ח"מ סי' קכ"ח. ועמ"ש לקמן בסמוך בתו' בד"ה ע"ד דר"י וכו' ראיה לזה:

הגוזל שדה וכו'. הגהתי שבקונט' היא כגירסת הרי"ף אבל גירסת הרא"ש הגוזל שדה מחבירו ונטלוהו מסיקין אם מכת מדינה אומר לו הרי שלך לפניך ואם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה ע"כ ומתני' היא בב"ק פ' הגוזל ומאכיל ופי' דמייתי ראיה מנטלוהו מסיקין מחמת הגזלן דאע"ג דקרקע אינה נגזלת כיון שהיו סבורין האנסין שהיא של גזלן ומחמת הגזלן לקחוהו חייב להעמיד לו שדה אחר ה"נ כיון שנתפש בעבורו חייב ליתן לו מיהו בבבלי בב"ק דף קט"ז לא משמע כן וע"ש ברש"י ותוס':

כשהיו נכסיו של זה וכו'. וקשה מ"ד במדירה מגופו ואין מדירה מנכסיו אימא סיפא ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש אמאי לא יעכבנו בעל האבדה לעצמו הא לא הדירו מנכסיו וי"ל דרישא וסיפא בתרי גוונא איירי וסיפא איירי בשהדירו זה את זה וכאוקימת' דעולא וכה"ג משני בבבלי בנדרים דף ל"ד ע"ש:

לא אמר אלא אכלו וכו'. וקשה דלמא נקט לרבותא לחכמים דפליגי אר"מ ואמרי בין כך ובין כך לא מעל שאין מעילה בקונמות וי"ל כיון דרבנן מפרשי טעמייהו ואמרו אין מעילה בקונמות ממילא שמעינן דאף באכילה לא מעל:

ע"ד דר"י לקבורה בין אב בין אחר גובה וכו'. הרמב"ם פי"ד מה"א פוסק כר"י. והרשב"א תמה עליו דכיון דר"ח פליג עליו המוציא מחבירו עליו הראיה ועוד דבגמרין משמע דדוקא ב"ד יורדין לנכסיו הא אחר הניח מעותיו על קרן הצבי ע"כ ועיין בהה"מ שם. ונ"ל דטעמו דהרמב"ם דקסבר דהיכא דבע"ח דוחק חייב לפרוע וכמ"ש לעיל בפרקין בתו' בד"ה אר"י טעמון וכו' וכאן נמי כבע"ח דוחק הוא שהרי ב"ד יורדין לנכסיו הלכך חייב לשלם אפי' אחר ול"ד לפרנס אשת חבירו דלא הוי כבע"ח דוחק דמצי למימר דהויא דחקי לה ומצמצמת במעשה ידיה:

הלכה ג

את מה שמעת מן ר"י וכו'. פשטא דשמעתתא משמע דר"י כרב ס"ל וכן פירשתי בקונט'. ונראה דע"ז סמך רש"י בפירושו במתני' דמייתי הא דרב ולא דשמואל דר"י ס"ל כרב. מיהו בבבלי פ' מי שמת גרסי' דרבב"ח אמר בשם ר"י עד שיבגרו. ונראה דסמך אירושלמי דהוו בקיאי בדברי ר"י מיהו הרמב"ם פסק כשמואל:

היה שם מזון י"ב חדש והוקירו הנכסים יש לפרש בעיין אם יש להבנות חלק בהן או דלמא ברשות היורשים אשבחו מיהו בב"ב ר"פ מי שמת בירושל' ובבבלי משמע כפירושי שבקונט':

אלמנה ובנים וכו'. כתב הרמב"ן בחי' בב"ב פ' מי שהיה דף ק"מ בירושלמי גרסי' אלמנה ובנים וכו' אין אלמנה דוחה את הבנות ולא הבנות דוחין את האלמנה פעמים שהאלמנה דוחה את הבנות ע"י הבנים כשם שהאלמנה דוחה את הבנות ע"י הבנים כך תדחה את הבנים ראויה היא לתבוע כתובתה ולאבד מזונותיה. פי' אלמנה ובנות בלא בנים שתיהן ניזונות בשוה וכן אלמנה ובנים אבל כשיש בן ובת ואלמנה דוחה האלמנה את הבנים ע"י הבנות וטעמא דהא מילתא דכיון דבן ירית מדאורייתא לא אתיא תקנת אלמנה ועקרה ירושה דאורייתא אבל בת לא קא עקרה לגמרי דהא ראויה היא לירש שלא במקום בן ובמקום שיש שם נמי אלמנה מוציאין מן הבת לאלמנה ואין זו עקירה לגמרי הואיל ואינם ברשות היורש אותו מן התורה אלא ברשות בת שבאה בתקנתא ועוד כטעמא דמפרש התם דאלמנה לא דחי' ירושה דאורייתא הואיל ואינה תקנה גמורה שהרי ראויה היא להפסיד מזונותיה וכו' והרמב"ם לא סמך על הירושלמי בכאן ודעתי נוטה לו ע"כ. והנה פירושו זה אינו מסכים לגירסת הירושלמי שמביא. ובאמת הגירסא שמביא כך היא שנויה בירושלמי בב"ב ר"פ מי שמת. אבל פירושו נראה שהוא ע"פ הגירסא שלפנינו כאן והיא נכונה. ופירושי שבקונט' לענ"ד מרווח יותר:

הלכה ד

מתני' בשטענו חטי' וכו'. הגהתי שבקונט' היא ע"פ גירס' הירוש' בשבועות וגירסת הבבלי בשבועות דף מ"א. מיהו נראה דאף בבבלי גרסי' אר"נ אמר שמואל טענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהן ד"ה חייב. וניחא בזה קושית תוס' בפרקין בבבלי דף ק"ח ע"ב בד"ה ש"מ מדרבנן וכו' ע"ש:

חד בר נש וכו'. פירשתי בקונט' דהודה לו באחת מהן. מיהו קשה מנ"ל דרב כרשב"ל דלמא הודה לו במקצת המין שתבע לכך חייב לו שבועה וי"ל דידע הש"ס שמעשה היה שהודה לו במין אחד לגמרי:

כל מה דאת יכיל מגלגלה עלוי גלגל וכו'. בבבלי בשבועות ס"פ כל הנשבעין גרסי' אר"ה לכל מגלגלין חוץ משכיר שאין מגלגלין ר"ח אמר לכל אין מקילין חוץ משכיר דמקילין מאי בינייהו א"ב לפתוח לו ע"כ. והרבה פירושים נאמרו בהא דקאמר א"ב לפתוח לו. ולפום סוגיין נראה דבכל התובעים פותחין אומרים לו שיגלגל עליו מה שיש לו לגלגל חוץ משכיר. וקצת נוטה פירושי זה לפי' הראשון שכתב הב"י בח"מ סי' ס"ד בשם הר"ן מוניר ז"ל. ומדברי הפוסקים לא משמע כן וצ"ע:

הלכה ו

לא סוף דבר בשעשאה וכו'. בתו' וברא"ש הביאו גירסא אחרת לא סוף דבר שעשאה העורר סי' לאחר וכו'. ונראה שגירסת רש"י כפי הגירסא שלפנינו וע"ש בתוס' בד"ה עשאה וכו' והר"ן כתב אבל לפירש"י מה לי עשאה המחזיק סי' לאחר מה לי אחר לאחר אלא ודאי כדכתיבנא ע"כ. ול"נ דודאי איכא בינייהו טובא דאיכא למימר דוקא בשעשאה המוחזק סימן לאחר דה"ל מודה בפניו הוא דאיבד את זכותו אבל בשעשאו אחר לאחר יכול לומר משטה הייתי בו קמ"ל דאפ"ה איבד את זכותו ועי' בח"מ סי' פ"א סעיף כ"ב ובש"ך שם ס"ק נ"ח:

הלכה ח

הגע עצמך דה"ל קרקע. כתב הרא"ש בפרקין ומיירי בשלא היה לו שדה א"נ אפי' היה לו יכול לומר הייתי מתיירא שמא היו עליך חובות מוקדמין לכך מכרתי לך שדה זו שאם יש עליך חובות מוקדמין אקח אני חלקי משדה שמכרתי לך דלוה ולוה ואח"כ. קנה משועבד לשניהם הרר"י ז"ל. וקשה מי לא עסקינן בשכבר קנה שדות אחר זמן חובו. הלכך נראה עיקר תירוצו של הירושלמי:

יכיל הוא מימר ליה דידי אנא בעי. וקשה אם היה לו בינונית שדינו לגבות מהם א"כ אין מגיע את שלו וי"ל לכך קאמר ולא עוד וכו':

הלכה ט

יליף לה משוורים תמים וכו'. וקשה הא עיקר פלוגתייהו דר"נ ור"ש היא בדאית ליה לחד עידית ובינונית ולחד זיבורית ופליגי אי בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין וכדאיתא בבבלי דאם לא כן הפוכי מטרתא למה לי א"כ מאי ראיה מייתי משוורים תמים דהא התם מגופו הוא משלם ולכולי עלמא יוציא מנה כנגד מנה דהפוכי מטרתא למה לי וי"ל לפי מאי דמסיק לקמן דנפקא מיניה בשמחל לו חובו אם כן הוי ליה למתני הכי במתניתין בשוורים תמים דזה גובה וזה גובה כחכמים דמתניתין דהלכתא כוותייהו:

ואותו שלא כתב אינו גובה. וא"ת מאי מפסיד הא בשגבה זה של מאתים ממנו הרי הם בני חרי ויכול לגבות חובו ממנו וי"ל דאיירי שיש לבעל מאתים עוד בעלי חובות אחרים בע"פ או בע"ח ששטרותיהם קודמין לזה:

הלכה י

מתני' כשהיה מיהודה וכו' פירש ר"ת שהיה מיהודה ונשא אשה מגליל ביהודה אין כופין אותו לילך אחריה לגליל או מגליל ונשא אשה מיהודה בגליל אין כופין אותו לילך אחריה ליהודה אבל הוא מיהודה ונשא אשה מיהודה או מגליל ונשא אשה מגליל כופין אותו לצאת אני פלוני מיהודה נשאתי אשה מיהודה פירוש מעיר לעיר או מכרך לכרך אין כופין אותו לצאת אחריה אם נשאת במקומה ור"מ ז"ל הקשה עליו מהא דאמרינן בסמוך הוא רוצה לעלות לא"י וכו' אין כופין אותו לעלות ש"מ דיפה כח האיש מכח האשה ולפי גירסת ר"ת ופירושו הכל בכפיית האיש איירי לכן פירש כמ"ש בקונטרס. ומבואר באורך ברא"ש ובמרדכי בפירקין:

הלכה יא

היא רוצה והוא אינו רוצה אין כופין אותו לעלות. כתב הר"מ ההיא פליג אבבלי דקתני התם היא אומרת לעלות והוא אינו רוצה כופין אותו ואם לאו יוציא ויתן כתובה ופירש דירושלמי איירי בזמן הזה ומתני' דקתני כופין איירי בזמן הבית. וכתב הטור אה"ע סי' ע"ה ואין תירוץ זה מספיק דאי איירי בזמן הזה למה כופין אותה ע"כ. ולפמ"ש בקונטרס לק"מ דהא דקאמר בבבלי כופין היינו או שיעלה או שיוציא ויתן כתובה ובירוש' קאמר אין כופין היינו שאין כופין אותו להפסיד משלו כמו שכופין את האשה שתצא בלא כתובה נמצא ששני התלמודים שוין:

הדא מסייעא וכו'. כתב בהגהת מרדכי בפרקין ובירושלמי משמע להדיא דאף ת"ק ס"ל כתובת אשה דאורייתא דקאמר אמילתיה דת"ק הדא אמרה וכו' ומסייעא למ"ד מטבע היוצא פי' דבהגוזל בעי רבא מר"ח המלוה לחבירו מטבע והוסיף עליו מהו א"ל נותן לו מטבע היוצא באותה שעה פי' עד חומש' מלבר וא"ת ולפי הירושלמי מ"ט דר"ג וא"ל משום דקסבר כתובה דרבנן הא בהדיא תני בפ"ק ארשב"ג כתובת אשה דאורייתא י"ל אע"ג דסבר דאורייתא מ"מ לא עדיפא ממלוה בשטר דאזלינן בתר שעבודא וכו' השתא לפי הירושלמי ת"ק ורשב"ג ס"ל דאורייתא ואמרי' פ' זה בורר ארבב"ח אר"י כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וכו' וע"כ ליכא דפליג אהא דרבב"ח דהא גבי האי דצידן פריך והא קי"ל בהא דאין הלכה כרשב"ג משמע אבל בכולהו קי"ל דהלכה ע"כ הנה מדבריו משמע שהיתה לו גירסא אחרת בירושלמי דבגירסא

שלפנינו ליתא הא מסייעא למ"ד מטבע היוצא. ומ"ש וא"ל משום דקסבר כתובה דרבנן וכו' משמע דסובר דאף להירושלמי קסבר ר"ג כתובה דאורייתא וכן מפורש בסוף דבריו שכתב השתא לפי הירוש' ת"ק ורשב"ג ס"ל דאורייתא. תימא הא מפורש מסיק הירושלמי ודלא כרשב"ג דקסבר כתובת אשה מד"ס. ואף דבבלי פ"ק דמכלתין מוקי לה בכתובת אלמנה מ"מ הירוש' לית ליה הך סברא. גם מ"ש וע"כ ליכא דפליג אהא דרבב"ח וכו' תימא דהא מפורשת בבבלי פ' המדיר דף ע"ז ע"א דאמוראי נינהו אליבא דר"י וצ"ע:

ודלא כרשב"ג. כתב הריטב"א בחידו' ותוספות פסקו הלכה כרשב"ג אבל הרמב"ם וכל הגאונים פסקו כרבנן דהא סוגיא דאמוראי בכל דוכתא כתובה דרבנן וכו' ובירוש' פסקו ג"כ כרבנן וכן עיקר ע"כ וקשה אדרבא בסוגיין מפורש דרבנן קסברי כתובה דאורייתא. וא"ל דמייתי ראיה דפסק כרבנן ולא חש לדברי רשב"ג במשנתינו מנ"ל דפסק הירושלמי כרבנן דהא דאמר ודלא כרשב"ג י"ל דבא לפרש משנתינו ולומר דטעמא דרשב"ג משום דקסבר כתובה דרבנן אבל לעולם הלכתא כוותיה וצ"ע:

הדרן עלך פרק שני דייני גזילות וסליקא לה מסכת כתובות.